

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีพื้นฐานด้านการเกษตรกรรม จึงมีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายของทรัพยากรการเกษตร ดังจะเห็นได้จากพื้นที่ของประเทศประมาณ 174.75 ล้านไร่ หรือร้อยละ 54.52 ถูกใช้ประโยชน์เพื่อทำการเกษตรกรรม โดยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการทำนา ประมาณ 79.97 ล้านไร่ พืชไร่ 50.63 ล้านไร่ ไม้ยืนต้นและไม้ผล 23.89 ล้านไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2547) ทำให้เกิดรูปแบบทางการเกษตรที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมของพื้นที่ได้แก่ รูปแบบเกษตรผสมผสาน สวนผลไม้ ชุมชนเกษตร ตลาดการเกษตรและสามารถผสมกลมกลืนกับธรรมชาติที่มีทัศนียภาพสวยงามตามท้องถิ่น นอกจากนี้ผลผลิตทางการเกษตรที่ได้มีความแปลกและหลากหลายทั้งชนิดและรสชาติ โดยเฉพาะผลผลิตประเภทผลไม้ที่มีมากกว่า 200 ชนิด ที่สลับกันออกผลผลิตทั้งปี ทำให้ประเทศไทยได้รับฉายาว่าเป็น "แดนสวรรค์แห่งผลไม้เมืองร้อน" (Paradise of Tropical Fruits) มีทุเรียนเป็นผลไม้ที่ได้ฉายาว่าเป็นราชาแห่งผลไม้ (King of Fruits) และมังคุดเป็นราชินีแห่งผลไม้ (Queen of Fruits) (รำไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2542 : 27) สามารถส่งออกไปขายยังต่างประเทศทำให้ได้เงินตราต่างประเทศจำนวนมาก นอกเหนือจากความแตกต่างของรูปแบบและผลผลิตทางการเกษตรแล้ว วัฒนธรรมทางการเกษตรที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น (Indigenous Knowledge) เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นที่ประกอบด้วยกระบวนการผลิต ซึ่งแต่ละขั้นตอนการทำการเกษตรนั้นมีวิธีการหลากหลาย ได้แก่ ความเชื่อก่อนเริ่มทำการเกษตร อุปกรณ์ เครื่องมือ การเก็บเกี่ยว การดูแลรักษา สิ่งเหล่านี้มีความหมายและคุณค่าอย่างลึกซึ้ง ที่มีการสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งถือได้ว่าเป็นอารยธรรมการเกษตรที่ควรรักษาไว้

แต่เนื่องจากราคาและปริมาณผลผลิตทางการเกษตรมีความผันผวนไปตามภาวะตลาด ความต้องการของผู้บริโภครวมทั้งสภาพดินฟ้าอากาศ นอกจากนี้สภาพเศรษฐกิจปัจจุบันได้เปลี่ยนไป ส่งผลให้ค่าครองชีพสูงขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตทางการเกษตรสูงขึ้นตามไปด้วย เกษตรกรจึงต้องพยายามหาหนทางเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น โดยนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้

ได้แก่ การใช้เครื่องจักรทดแทนแรงงานคนหรือสัตว์ การใช้สารเคมีเพื่อทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นหรือ การเปลี่ยนแปลงอาชีพทางการเกษตร มีผลทำให้พื้นที่ทางการเกษตรและวัฒนธรรมทางการเกษตร ต้องเปลี่ยนแปลงไป (นำชัย ทนุผล, 2540 : 2-7) ดังนั้น การสนับสนุน ส่งเสริมให้มีการเดินทาง เข้าไปที่ชุมชนพื้นที่ทางการเกษตรที่มีความแตกต่างกันจะเป็นการให้ความรู้ ประสบการณ์ทางด้านการเกษตร รวมทั้งเป็นการพักผ่อนหย่อนใจแก่ผู้เข้ามาเที่ยวชม ขณะเดียวกันเกษตรกรก็สามารถ สร้างรายได้เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากรายได้ในภาคการเกษตร โดยการบริหารจัดการทรัพยากรทางการ เกษตรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นการอนุรักษ์พื้นฐานทางเกษตรกรรมของ ประเทศให้คงอยู่ต่อไป และจากนโยบายของรัฐบาลที่มีต่อการท่องเที่ยว (ทรงศักดิ์ ภู่น้อย, 2545 : 1) โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดทำโครงการปีท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2541-2542 (Amazing Thailand 1998-1999) และให้กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดทำโครงการ ท่องเที่ยวเกษตรขึ้นมารองรับ โดยให้พัฒนาพื้นที่หรือชุมชนที่มีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาบุคลากร และการประชาสัมพันธ์ ต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ในชนบท ดึงดูด นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศให้เดินทางเข้ามาเที่ยวประเทศไทยมากขึ้น และยังกระตุ้นให้ นักท่องเที่ยวชาวไทยได้ตระหนัก และเห็นคุณค่าของการทำการเกษตร ที่ควบคู่กับการพัฒนา ประเทศในด้านอื่น ๆ มากยิ่งขึ้น

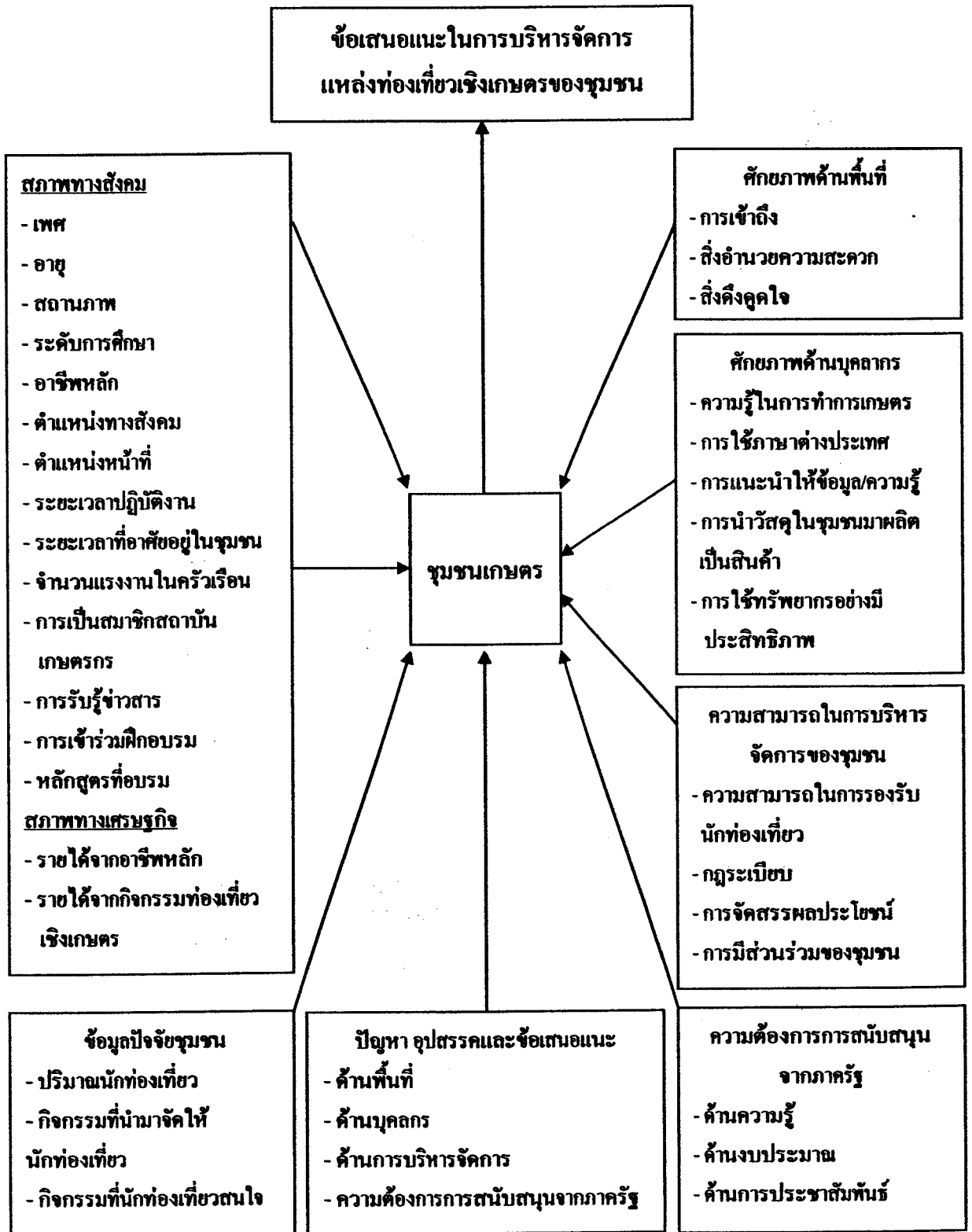
การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-tourism) เป็นการผสมผสานระหว่างการนำวิถีการ ดำเนินชีวิต วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเป็นอยู่ของชาวชนบท รูปแบบของ กิจกรรมและการประกอบอาชีพทางการเกษตร ที่มีความหลากหลายในรูปแบบดั้งเดิมไปจนถึงการ พัฒนาสู่แนวหน้า รวมทั้งทัศนียภาพของธรรมชาติอันสวยงามมาจัดให้มีระบบการบริหารจัดการ โดยเกษตรกรหรือชุมชนเพื่อให้เกิดความประทับใจแก่ผู้มาท่องเที่ยว และส่งผลกระทบต่อระบบ นิเวศของพื้นที่ทางการเกษตร และวัฒนธรรมทางการเกษตรน้อยที่สุดหรือไม่เกิดผลกระทบ ปัจจุบันกรมส่งเสริมการเกษตร ได้ดำเนินการตามนโยบายรัฐบาลในด้านการสร้างรายได้ โดยการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งได้ ส่งเสริมและพัฒนาให้ชุมชนเกษตรที่มีศักยภาพนำทรัพยากรทางการเกษตร ในด้านต่างๆ มาเป็น ประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ให้ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งได้ ดำเนินการพัฒนาพื้นที่ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2545 จนถึงปัจจุบันมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรกระจายอยู่ ในพื้นที่ทั้ง 76 จังหวัด จำนวนทั้งหมด 122 แห่ง (แหล่งชุมชนเกษตร 97 แห่ง แหล่งราชการ 25 แห่ง) (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2548 : 1) จากการรายงานปริมาณนักท่องเที่ยวและรายได้ในปี

พ.ศ. 2548 มีปริมาณนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้าไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวม 531,562 คน ก่อให้เกิดรายได้เป็นเงิน 44,951,006 บาท (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2549 : 1) ซึ่งบางแหล่งมีการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรจนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ สามารถบริหารจัดการได้เป็นอย่างดี แต่บางแหล่งยังไม่สามารถบริหารจัดการได้ และโดยเฉพาะพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้พัฒนาชุมชนเกษตรให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จำนวน 23 แห่ง (แหล่งชุมชนเกษตร 22 แห่ง และแหล่งราชการ 1 แห่ง) โดยแต่ละแห่งเป็นพื้นที่ที่มีการทำการเกษตรหลากหลาย มีวัฒนธรรมประเพณี ทรัพยากรต่างๆ มากมาย แต่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป และบางแห่งยังต้องได้รับการพัฒนา เนื่องจากมีจุดอ่อนและปัญหาบางประการ จึงต้องศึกษาถึงสาเหตุเหล่านั้น ซึ่งประเด็นหลักที่ควรจะศึกษาคือ ศักยภาพของพื้นที่ และบุคลากร รวมทั้งความสามารถในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน โดยจะเน้นศึกษาถึงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ศักยภาพด้านพื้นที่ บุคลากร ความสามารถในการบริหารจัดการของชุมชน ความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ รวมทั้งสภาพปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของชุมชนในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อที่จะนำข้อมูลเหล่านั้นมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อไป

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคม ของเจ้าหน้าที่ และชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 2.2 เพื่อศึกษาถึงศักยภาพด้านพื้นที่และบุคลากร ของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 2.3 เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 2.4 เพื่อศึกษาความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 2.5 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. กรอบแนวคิดการวิจัย



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตการวิจัย

4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาจากพื้นที่ที่ดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร ที่ได้รับงบประมาณตามโครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ปีงบประมาณ 2545-2547 ของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 19 จังหวัด (28 อำเภอ) ได้แก่ กาฬสินธุ์(คำม่วง) ขอนแก่น(น้ำพอง) ชัยภูมิ(เมือง) นครพนม(ศรีสงคราม) นครราชสีมา (วังน้ำเขียว, ห้วยแถลง) บุรีรัมย์(เฉลิมพระเกียรติ) มหาสารคาม(โกสุมพิสัย) มุกดาหาร(หนองสูง) ยโสธร(ป่าดิว) ร้อยเอ็ด(เกษตรวิสัย) เลย(ภูเรือ) ศรีสะเกษ(กันทรลักษ์) สกลนคร(กุศบาก, ภูพาน) สุรินทร์(เมือง) หนองคาย(สังคม) หนองบัวลำภู(เมือง) อุบลราชธานี(หนองแสง) อุบลราชธานี(น้ำยืน, โขงเจียม) และอำนาจเจริญ(หัวตะพาน)

4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการในด้านศักยภาพของพื้นที่ บุคลากร ความสามารถในการบริหารจัดการ ความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ สภาพปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของชุมชนในการบริการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกันในที่หนึ่งๆ มีความสนใจร่วมกัน มีการกระทำระหว่างกัน มีความสัมพันธ์ร่วมกัน โดยมีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี กฎระเบียบในการดำเนินชีวิตร่วมกันในชุมชน

5.2 ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หมายถึง กลุ่มคนที่ดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ได้รับงบประมาณจากกรมส่งเสริมการเกษตร ปี 2545-2547

5.3 คณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง เกษตรกรที่ได้รับการคัดเลือกจากชุมชนให้เป็นผู้บริหารแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5.4 เจ้าหน้าที่ หมายถึง นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร หรือ ตำแหน่งอื่น ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับจังหวัดและอำเภอ

5.5 **ศักยภาพด้านพื้นที่** หมายถึง ความคิดเห็นของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ต่อคุณสมบัติทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก และสิ่งดึงดูดใจ

5.6 **ศักยภาพด้านบุคลากร** หมายถึง ความคิดเห็นของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ต่อความรู้ความสามารถของบุคลากรในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ ความรู้ในการทำการเกษตร การใช้ภาษาต่างประเทศ การแนะนำ ให้ข้อมูล /ความรู้ การนำวัสดุในชุมชนมาผลิตเป็นสินค้า และ การใช้ทรัพยากรในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.7 **ความสามารถด้านการบริหารจัดการ** หมายถึง ความคิดเห็นของคณะกรรมการและเจ้าหน้าที่ต่อการบริหารแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว กฎระเบียบ การจัดสรรผลประโยชน์ในชุมชน และการมีส่วนร่วมของชุมชน

5.8 **การท่องเที่ยวเชิงเกษตร** หมายถึง การดำเนินกิจกรรมที่มีการให้บริการในด้านความรู้ ประสบการณ์ในการร่วมกิจกรรมการเกษตร ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และการให้บริการสถานที่พักแก่นักท่องเที่ยว

5.9 **สภาพเศรษฐกิจและสังคม** หมายถึง รายได้ อาชีพ เพศ ตำแหน่งทางสังคมของเกษตรกรในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5.10 **ปีงบประมาณ** หมายถึง ช่วงเวลาที่ใช้ในการบริหารงบประมาณราชการแผ่นดินประจำปี ซึ่งอยู่ในช่วงเวลาตั้งแต่เดือนตุลาคม – เดือนกันยายนของปีถัดไป

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทำให้ทราบถึงความสามารถของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนของตนเอง

6.2 เป็นแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ตรงตามความต้องการของชุมชนต่อไป

6.3 เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ มีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. สภาพทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
3. โครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร
4. แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการ
5. การบริหารและการจัดการการท่องเที่ยว
6. แนวความคิดเกี่ยวกับชุมชนและศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา
7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บุรีรัตน์ สามัคติยะ (2544 : 1-9) กล่าวว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือภาคอีสาน เป็นพื้นที่บริเวณกว้างใหญ่ของที่ราบสูงโคราชซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวอย่างชัดเจนจนสามารถแยกจากภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศไทยตามลักษณะทางกายภาพ โดยทางทิศเหนือและทิศตะวันออก มีแม่น้ำโขงกั้นพรมแดนกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและกัมพูชาประชาธิปไตย ทิศตะวันตกติดต่อกับภาคเหนือและภาคกลาง ซึ่งกั้นด้วยเทือกเขาเพชรบูรณ์ (คงพญาเย็นหรือคงพญาไฟ) ทิศใต้ติดต่อกับภาคกลางและจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันออก โดยมีเทือกเขาสันกำแพงและเทือกเขาพนมดงรักเป็นแนวกั้น

พื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เป็นป่าและภูเขา มีที่ราบเล็กน้อยพื้นดินส่วนใหญ่เป็นดินปนทราย ภูมิอากาศค่อนข้างร้อนและแห้งแล้ง แต่มีแม่น้ำสำคัญหลายสายที่ไหลหล่อเลี้ยงผู้คนในภาคอีสาน ได้แก่ แม่น้ำชี แม่น้ำมูล แม่น้ำพอง แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำโขง ซึ่งกั้นเขตแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน

จังหวัดในภาคอีสานมีทั้งหมด 19 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุรธานี และจังหวัดอุบลราชธานี

ภูมิภาคส่วนนี้ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 170,226 ตารางกิโลเมตร หรือหนึ่งในสามของพื้นที่ทั้งประเทศ เช่นเดียวกับประชากรภาคอีสานซึ่งมีถึงหนึ่งในสามของประเทศเช่นเดียวกัน นับเป็นภูมิภาคที่ยิ่งใหญ่และมีความสำคัญมากแห่งหนึ่งของประเทศไทย

1.1 ประวัติศาสตร์

ดินแดนแห่งเทือกเขาและที่ราบสูงนี้ปรากฏร่องรอยการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์มากมาย ตามที่กรมศิลปากร ได้ทำการขุดพบทั้งโครงกระดูก เครื่องปั้นดินเผา เครื่องประดับ และภาพเขียนสีตามผนังถ้ำมากมายบริเวณเทือกเขาภูพานที่พาดผ่านทางเหนือของภาค ได้แก่ ที่จังหวัดอุรธานี ขอนแก่น กาฬสินธุ์ และจังหวัดสกลนคร ไปทางทิศตะวันออกจนถึงริมฝั่งแม่น้ำโขงที่จังหวัดนครพนมและจังหวัดอุบลราชธานี ส่วนมากเป็นภาพเขียนสีแดง ภาพมือคน สัตว์ และลวดลายเรขาคณิตที่มีลักษณะการเขียนแบบง่ายๆ สิ่งเหล่านี้บ่งชี้ว่ามีกลุ่มคนตั้งถิ่นฐานอยู่ในภาคอีสานมานานแล้วและมีอารยธรรมเป็นของตนเอง ไม่ได้อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่น

1.2 วัฒนธรรมประเพณี

ความเป็นอยู่ของชาวไทยในภาคอีสานค่อนข้างเรียบง่าย อุปนิสัยซื่อตรง อ่อนโยน ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม เป็นมิตร อคตชน และมีระบบสังคมเป็นแบบเครือญาติ จนได้สมญาว่า “ถิ่น ไทยดี” เมื่อพิจารณาจากขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านตลอดจนสำเนียงภาษาที่ใช้พูดและลักษณะผิวพรรณแล้ว วัฒนธรรมประเพณีของภาคอีสาน แบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

ภาคอีสานตอนบน หรือกลุ่มวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขง ได้แก่ บริเวณเทือกเขาภูพาน ตอนบนไปจรดริมฝั่งแม่น้ำโขง มีประชากรจำนวนมากได้อพยพย้ายถิ่นฐานจากฝั่งซ้ายมาสู่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขง ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น นครพนม มุกดาหาร ร้อยเอ็ด เลย สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู อำนาจเจริญ อุรธานี และจังหวัดอุบลราชธานี นอกจากชาวไทยอีสานซึ่งมีมากถึงร้อยละ 95 แล้ว ยังมีชาวผู้ไทยอีกด้วย (เป็นคนไทยที่อพยพมาจากแคว้นสิบสองจุไทยหรือบริเวณเมืองแถน หรือเขินเขินฟูของเวียดนามในปัจจุบัน ซึ่งแคว้นสิบสองจุไทยนี้เคยเป็นของไทยมาก่อน)

ภาคอีสานตอนล่าง อยู่ในบริเวณพื้นที่เทือกเขาภูพานตอนล่างหรือบริเวณแอ่งโคราช ลักษณะภูมิประเทศทั่วไปเป็นที่ราบสูงและแนวหินภูเขาไฟที่ดับสนิทแล้ว เนื่องจากภาคอีสานตอนล่างเคยเป็นเส้นทางการเดินทางของชนกลุ่มขอม โบราณ จึงมีโบราณสถานเก่าแก่ที่ได้รับอิทธิพลด้านวัฒนธรรมจาก “หัวเมืองเขมรป่าดง” มาก กลุ่มชนในอีสานตอนล่างมีทั้งชาวเขมรสูง

ชาวกูย(ส่วย) ชาวไทยโคราช ชาวกระโซ่ ชาวแสก ชาวภูลา และชาวไทยซ้อ กลุ่มชนเหล่านี้อาศัยอยู่ในจังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม ยโสธร ศรีสะเกษ และจังหวัดสุรินทร์

เครื่องแต่งกายพื้นบ้านของภาคอีสานเป็นผ้าทอมือทั้งจากฝ้ายและไหม สตรีไทยอีสานจะนุ่งผ้าซิ่นสั้นแค่ง่า สวมเสื้อแขนกระบอก ห่มสไบ เก๋ล้มวย และทัดดอกไม้ ส่วนชายนุ่งกางเกงหรือโสร่ง สวมเสื้อคอคาคผ้าขาวม้า เครื่องประดับส่วนใหญ่ทำด้วยเงินและทอง

ภาษาพูดของชาวไทยอีสานคล้ายคลึงกับภาษาลาว ซื่อและสื่อกเข้าใจได้ง่าย นับเป็นเอกลักษณ์เด่นอย่างหนึ่งของภาคอีสาน

อาหารอีสานรสชาติจะแซ่บ เผ็ดจัด และมีครบแทบทุกรส อาหารที่ขึ้นชื่อคือ ส้มตำ นอกจากนี้ยังมีส้มเครื่องใน ชกเล็ก แจ่วฮ้อน (สุกี้อีสาน) ปลาสาม ถาบ น้ำพริก และแจ่วต่างๆ จิ้มกับผัก ส่วนจังหวัดที่อยู่ติดแม่น้ำโขงจะมีปลาน้ำจืดให้รับประทาน (โดยเฉพาะปลาบึก) ชาวไทยอีสานส่วนใหญ่จะรับประทานข้าวเหนียว ยกเว้นในบางส่วนของจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ ที่นิยมรับประทานข้าวเจ้ามากกว่าข้าวเหนียว

การละเล่นในงานเทศกาลและเมื่อว่างจากภารกิจต่างๆ ของอีสานเหนือ นิยมการแข่ง การพ่อนในจังหวัดเร็วและสนุกสนาน เช่น แข่งบั้งไฟ หมอลำ ฟ้อนภูไท ถ้าง่วง ถ้าง่วงค้อม ประกอบเครื่องดนตรีประเภทพิณ แคน ซอ โปงลาง และ โหวด ส่วนการละเล่นของทางอีสานใต้ มีเรืออันเร โกลมามั่วด เรือมตรุษ เรือมจันเตราะ เจริ่ง กันตรึม และกโนบ ดึงตอง ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ไม่นิยมใช้เครื่องดนตรีประเภทพิณและ โปงลาง แต่จะใช้กลองสี่ง หมายกับ ธนุ โทณดินเผา กลอง สากไม้ ฆ้อง ปี่ แเป้ ครีว และเสนงกล

ประเพณีต่างๆ มักเกี่ยวข้องกับ การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ เช่น พิธีแห่ นางแมวหรือพิธีแก้เคล็ดเกี่ยวกับการขอฝน งานประเพณีบุญบั้งไฟ พิธีแฮกนาสู่ขวัญ และพิธีสู่ขวัญ วัว-ควาย เป็นพิธีขอความอุดมสมบูรณ์ให้พืชพันธุ์ธัญญาหาร ส่วนประเพณีอื่นๆ ที่ยังคงถือปฏิบัติ สืบต่อกันมา ได้แก่ ประเพณีกินดอง ประเพณีรำผีฟ้า ประเพณีไหลเรือไฟ ประเพณีแห่ผีตาโขน พิธี ผิดผี พิธีบายศรีหรือเรียกขวัญ

สำหรับวัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของทางหัวเมืองอีสาน กล่าวได้ว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีประวัติเป็นรากฐานแห่งการขยายพระพุทธศาสนา ประเพณีที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เช่น ประเพณีแห่เทียนพรรษาและงานแห่ปราสาทผึ้ง พิธีทำบุญข้าวประดับดิน พิธีทำบุญข้าวสาก พิธีบุญพระเหวด ประเพณีกองบวชก่องฮอด และพิธีทำบุญข้าวจี

ลักษณะศิลปะที่ปรากฏในประติมากรรมและสถาปัตยกรรมมีทั้งสมัยก่อนประวัติศาสตร์และต่อมาจนถึงสมัยขอมเรื่องอำนาจ ดังจะเห็นได้จาก โบราณสถานที่มียูอยู่ทั่วไป

เช่น ปราสาทหินพนมรุ้ง จังหวัดบุรีรัมย์ ปราสาทหินพิมาย จังหวัดนครราชสีมา และที่บ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี เป็นต้น

1.3 อาชีพ

แม้ว่าจะเป็นดินแดนที่แห้งแล้งที่สุดในประเทศไทย แต่ชาวอีสานก็ยังคงยึดอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยปลูกพืชพันธุ์ที่เจริญงอกงามได้ดีในภูมิประเทศที่กั้นคار เช่น ข้าวเหนียว ข้าวโพด ปอ มันสำปะหลัง เป็นต้น ซึ่งปลูกกันเป็นหย่อมๆ ตามไหล่เขาและที่ราบบางแห่ง ทั้งยังมีการทำปศุสัตว์อีกด้วย นอกจากนี้มีการทอผ้าและงานหัตถกรรม เช่น ทอผ้าไหมลวดลายสวยงาม ทำเครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ที่สำคัญคือมีการทำเกลือสินเธาว์ กล่าวกันว่าการทำเกลือในภาคอีสานมีมาตั้งแต่ก่อนยุคประวัติศาสตร์ ซึ่งในสมัยก่อน แลบนั้นเป็นสถานที่อุดมไปด้วยดินเค็มซึ่งเกิดจากการสร้างหิน โคลนและเปลือกหอย ลักษณะพื้นที่เช่นนี้มีมากที่จังหวัดมหาสารคาม ส่วนการทำปอไม้ก็เป็นอาชีพสำคัญอย่างหนึ่งของชาวอีสาน โดยใช้สั้วไม้ใหญ่แข็งแรงอย่างข้างช่วยในการลากและจัดซุง เช่น ที่จังหวัดสุรินทร์

2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2545) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-tourism) เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้ทั้งความเพลิดเพลินและความรู้ นำกลับไปประยุกต์ใช้หรือประกอบอาชีพได้ เหนืออื่นใดนี่คือการได้หวนกลับไปค้นหา เรียนรู้ เข้าใจ ภาควิชาภูมิปัญญาเกษตรกรรม รากฐานของแผ่นดินไทย ที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่า ภายใต้นโยบายปรัชญา องค์ความรู้ ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเกษตรกรไทย ได้สัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี รูปแบบกิจกรรม และการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่หลากหลาย ทั้งวิถีดั้งเดิมจนถึงการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ท่ามกลางทัศนียภาพธรรมชาติที่สวยงาม บริหารจัดการโดยเกษตรกรหรือชุมชน ความประทับใจที่เกิดจากการได้ชม ชิม ชื้อผลิตภัณฑ์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ก่อเกิดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์แก่ผู้มาท่องเที่ยว ทั้งยังส่งผลให้เกิดรายได้แก่ชุมชน จากการจำหน่ายผลผลิตการเกษตร ผลิตภัณฑ์แปรรูป ค่าตอบแทนจากการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

ส่วนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร (2545:4) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่จะทำให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่

ท้องถิ่น โดยการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวชมชุมชนภาคเกษตรกรรมเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิต
ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของชาวชนบท ศึกษาหาความรู้และ
ประสบการณ์ในเรื่องเกษตรกรรม ซึ่งอาจเป็นทั้งเกษตรกรรมในรูปแบบดั้งเดิม และเกษตรกรรมที่มี
ความก้าวหน้าทันสมัย รวมถึงได้เที่ยวชมทัศนียภาพที่สวยงามของชุมชนนั้นๆ ทั้งนี้ โดยเกษตรกรและ
ชุมชนนั้นๆ จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการตนเอง ซึ่งจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับ
เกษตรกรและชุมชนทั้งในภาคและนอกภาคเกษตรได้ นอกจากนี้ยังจะเป็นการช่วยยกระดับคุณภาพ
ชีวิตให้กับเกษตรกรและชุมชนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และทักษะในการบริหารจัดการทรัพยากรการ
ท่องเที่ยวเกษตรของชุมชนให้มีความยั่งยืนตลอดไป

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2543: 1) กล่าวถึงการ
ท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่า เป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวชมชนภาคเกษตร เพื่อเรียนรู้วิถี
ชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของชาวชนบท ศึกษาหาความรู้และ
ประสบการณ์ในเรื่องเกษตรกรรม ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งเกษตรกรรมในรูปแบบดั้งเดิม และเกษตรกรรม
ที่มีความก้าวหน้าทันสมัย รวมถึงได้ชมทัศนียภาพที่สวยงามตามธรรมชาติของชุมชนนั้น ๆ โดย
เกษตรกรและชุมชนนั้น ๆ จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วยตนเอง

ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร (2544: 7)
กล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวเกษตร (Agrotourism) ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่จะทำให้มี
รายได้กระจายไปยังท้องถิ่นอย่างแท้จริง จากการนำนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวในชุมชนเกษตร เพื่อเรียนรู้
วิถีชีวิตของชุมชนนั้นๆ รวมทั้งได้รับการพักผ่อน ความเพลิดเพลิน (อาจมีรายการพักแรมกับชาวบ้าน)

บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด (2543: 1) กล่าวถึงท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่าเป็น
รูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Eco-tour) โดยเน้นการพาชมการประกอบกิจกรรม
ทางการเกษตรประเภทต่างๆ ซึ่งในประเทศไทยนั้นมีความหลากหลายและมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นใน
แต่ละภูมิภาค สำหรับการจ้ดท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น ในภาคกลางก็จะมีการทำนา สวนผลไม้ สวน
กล้วยไม้และสวนไม้ดอกไม้ประดับ และสวนสมุนไพร ภาคเหนือจะมีการเลี้ยงผึ้ง การเลี้ยงไหม สวน
ไม้ดอกไม้ประดับ การปลูกพืชผักและผลไม้เมืองหนาว ภาคใต้จะมีการกรีดยางและสวนผลไม้ ภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เป็นต้น นอกจากการได้ชมรูปแบบของกิจกรรม การ
ประกอบอาชีพทางการเกษตรที่มีความหลากหลาย ผสมกลมกลืนกับธรรมชาติที่มี ทัศนียภาพที่
สวยงามในชนบทตามภาคต่างๆ ซึ่งแหล่งชุมชนเกษตรแสดงให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิต วัฒนธรรม
ขนบธรรมเนียมประเพณีและความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชนบทไทยที่เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจ และ
สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่ได้พบเห็น นับว่าเป็นการสร้างสีสันที่แปลกใหม่ให้กับการ
ท่องเที่ยวในประเทศไทย นอกเหนือจากการชม โบราณสถาน สถานบันเทิงและการจับจ่ายซื้อของ

นำชัย ทนุผล (2540 : 2-5) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศ (Agro-ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการเรียนรู้ และเข้าใจในธรรมชาติ วัฒนธรรมการเกษตร อันเกิดจากภูมิปัญญาและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับธรรมชาติและวัฒนธรรมการเกษตรบนพื้นที่จริง ซึ่งจะยึดหลักแห่งการเคารพซึ่งศักดิ์ศรีของระบบนิเวศ และเอื้ออำนวยประโยชน์และโอกาสทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนท้องถิ่น

สุรเชษฐ์ เชนฐมาส (2541: 17) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวที่นำนักท่องเที่ยวออกไปสู่พื้นที่ที่เป็นแหล่งพืชไร่พืชสวน เกษตรกรจะเป็นผู้นำหรืออาจจะมีมัคคุเทศก์นำ แต่ได้มีการศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกร รวมทั้งดำเนินงานในการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และบางครั้งนักท่องเที่ยวเองเข้าไปร่วมช่วยเหลือเกษตรกร

ณรงค์ แก้วพิพัฒน์ (2547: 11) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปในพื้นที่ที่มีกิจกรรมการเกษตร ทำให้เกิดความเพลิดเพลินชื่นชมธรรมชาติในชนบท ได้มีโอกาสเรียนรู้วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของชาวชนบท ศึกษาหาความรู้และประสบการณ์ในเรื่องเกษตรกรรม ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งเกษตรกรรม ในรูปแบบดั้งเดิมและแบบก้าวหน้าทันสมัย รวมถึงได้สัมผัสบรรยากาศที่สวยงามตามธรรมชาติของชุมชนนั้นๆ โดยเกษตรกรและชุมชนนั้นๆ จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วยตนเอง

จากความหมายต่างๆ ของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การเดินทางไปท่องเที่ยวยังสถานที่ที่ดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร ได้แก่ สถานที่ทำการเกษตรในไร่นา สวนผลไม้ ฟาร์มปศุสัตว์ วัฒนธรรมและประเพณีของชาวชนบทที่เกี่ยวข้องกับการทำการเกษตร ทั้งรูปแบบการทำการเกษตรแบบดั้งเดิม และรูปแบบที่พัฒนาอย่างก้าวหน้า รวมทั้งได้สัมผัสบรรยากาศที่สวยงามตามธรรมชาติรอบๆ ชุมชนหรือสถานที่นั้นๆ โดยมีการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

2.2 รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร (2544: 6-7) กล่าวถึงรูปแบบหรือลักษณะของการจัดกิจกรรม และทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงเกษตร ดังนี้

1. รูปแบบการแสดงหรือสาธิต ได้แก่

1.1 แปลงสาธิตพันธุ์พืชสวยงามและหลากหลาย เช่น กล้วยไม้ ดอกไม้ พืชผักและผลไม้ในท้องถิ่นและจากต่างประเทศ

1.2 แปลงรวบรวมพันธุ์พืชชนิดต่าง ๆ เป็นการรวบรวมพันธุ์พืชจากแหล่งต่าง ๆ เช่น พันธุ์กล้วย พันธุ์ทุเรียน พันธุ์มะม่วง

1.3 การแสดงขั้นตอนการปฏิบัติต่างๆ ทางด้านการเกษตร เช่น การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต การดูแลหลังการเก็บเกี่ยว การบรรจุภัณฑ์ การแปรรูปผลผลิต การเลี้ยงผึ้ง การเลี้ยงไหม เป็นต้น

1.4 การแสดงประเพณีวัฒนธรรมด้านการเกษตรในอดีตที่ผ่านมา เช่น การตกกล้า การไถนา การดำนา การเก็บเกี่ยวข้าว การเก็บเกี่ยวไม้ผลและการแปรรูปไม้ผล การแสดงงานฝีมือหรืองานหัตถกรรมต่าง ๆ

1.5 การแสดงอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้และวิถีทางการเกษตรของไทยในอดีต

2. รูปแบบการให้นักท่องเที่ยวร่วมทำกิจกรรมระยะสั้น ได้แก่

2.1 การเข้าชมสวนเกษตร โดยนักท่องเที่ยวอาจเก็บผลผลิตกันเองจากคั้นในสวนหรือการซื้อผลผลิตโดยการเลือกเก็บเอง ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้ทั้งความสวยงามและบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ

2.2 การทำกิจกรรมพื้นบ้านระยะสั้นร่วมกับชาวบ้าน เช่น กรีดยาง ชีควายนั่งเกวียน พายเรือเก็บดอกบัว เป็นต้น

3. รูปแบบการให้นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้าน

- นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้านเพื่อศึกษาและสัมผัสกับการใช้ชีวิตของชาวชนบทเกษตร โดยให้นักท่องเที่ยวได้รับการบริการที่อบอุ่น ปลอดภัย สะอาด เป็นต้น

4. รูปแบบการอบรมให้ความรู้ด้านการเกษตรแผนใหม่และความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน

4.1 ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการทำการเกษตรสมัยใหม่ เช่น การปลูกพืชและการดูแลรักษาพืช การแปรรูปและการเก็บรักษาผลผลิตทางการเกษตร ฯลฯ ซึ่งอาจจะมีประกาศนียบัตรรับรองให้

4.2 ฝึกปฏิบัติเพื่อเรียนรู้ภูมิปัญญาของชาวบ้าน เช่น ศึกษาแมลงหรือสัตว์ที่เป็นประโยชน์ต่อการเกษตร ชนิดและประโยชน์ของผักพื้นเมืองที่รับประทานได้ การทำข้าวเม่า การทำขนมจีน การทำน้ำตาลจากมะพร้าว การนวดและอบสมุนไพร การเผาข้าวหลาม เป็นต้น

5. รูปแบบการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตร ได้แก่

5.1 สินค้าและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรต่าง ๆ ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

5.2 สินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองของเกษตรกร

5.3 ของใช้และของที่ระลึกต่างๆ

5.4 ผักสด ผลไม้สด ดอกไม้สด

5.5 ดินพันธุ์พืช และเมล็ดพันธุ์ที่นักท่องเที่ยวจะซื้อ ไปปลูกเอง

5.6 อาหารที่ผลิตและเตรียมในพื้นที่แบบง่าย ๆ แต่สะอาด เช่น ข้าวโพดต้ม ถั่วต้ม เผือกต้ม อ้อยเคี้ยว น้ำผลไม้ น้ำผัก อาหารสำเร็จรูปต่างๆ เป็นต้น

6. รูปแบบการให้รู้ทางด้านธุรกิจเกษตร

6.1 การทำธุรกิจหรือลงทุนร่วมกับเกษตรกรเกี่ยวกับการผลิต หรือการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อการส่งออก หรือจำหน่ายภายในประเทศ

6.2 ร่วมผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมต่าง ๆ

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2547: 1-2) กล่าวถึงรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่า กิจกรรมหนึ่งในเก้าของอเมซซิ่งไทยแลนด์ ก็คือ การเกษตรกรรมไทย ซึ่งได้แบ่งรูปแบบการท่องเที่ยวตามความสนใจของนักท่องเที่ยวได้ 7 กิจกรรม คือ

1. การทำนา (Rice Cultivation) การทำนาปี การทำนาปรัง การทำนาหว่านน้ำตม การทำนาขั้นบันได พิพิธภัณฑชาข้าว ความรู้เรื่องข้าวสายพันธุ์ต่าง ๆ ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว และวัฒนธรรมการกินข้าวไทย เป็นต้น

2. การทำสวนไม้ตัดดอก (Cutting Flowers) การทำสวนดอกไม้นานาชาติเพื่อตัดดอกขาย เช่น สวนกุหลาบ ฟาร์มกล้วยไม้ สวนเบญจมาศ สวนไม้ดอกไม้ประดับนานาชาติ ไม้กระถางทุกประเภท รวมถึงไร่นานตะวัน ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจด้วย

3. การทำสวนผลไม้ (Horticulture) การทำสวนผลไม้ทุกประเภท รวมถึงการทำสวนเกษตร การทำเกษตรแผนใหม่ การทำสวนสมรม รวมถึงการทำสวนยางพารา สวนไม้สวนป่าล้มน้ำมัน

4. การทำสวนครัวสวนผัก (Vegetables) การปลูกพืชผักสวนครัวทุกประเภท รวมถึงการทำไร่ผัก ไร่ถั่ว ไร่ข้าวโพดข้าวฟ่าง ไร่พริกไทย ไร่สับปะรด บางครั้งรวมถึงพืชไร่ เช่น อ้อยและมันสำปะหลัง เป็นต้น

5. การทำสวนสมุนไพร (Herbs) การปลูกพืชสมุนไพรนานาชาติเพื่อใช้เป็นอาหารเสริม พืชผักสวนครัวข้างบ้าน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ เป็นอาหารเสริม เป็นเครื่องสำอาง และเพื่อใช้ในการแพทย์แผนไทย

6. การทำฟาร์มปศุสัตว์ (Animal Farming) การเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์เศรษฐกิจนานาชาติ อาทิ การเลี้ยงไหม การทำฟาร์มผึ้ง การทำฟาร์มวัว การทำฟาร์มปลา ทั้งปลาสวยงาม ปลาน้ำจืด ปลาน้ำกร่อย การทำฟาร์มมุก การเลี้ยงหอยแมลงภู่ หอยแครง หอยนางรม หอยตะไกร

ฟาร์มจระเข้ ฟาร์มจิ้งหรีด บางแห่งเพาะขยายพันธุ์สัตว์ป่าที่หายากเช่น ฟาร์มควาง ฟาร์มไก่ฟ้าและ ฟาร์มนกยูง ฟาร์มนกระจอกเทศ เป็นต้น

7. งานเทศกาลผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ (Agro-Festival) การจัดงานเพื่อส่งเสริมการขายผลิตผลทางการเกษตร เมื่อถึงฤดูที่พืชผลเหล่านั้นออกชุก อาทิ มหกรรมไม้ดอก ไม้ประดับ งานเทศกาลลิ้นจี่ งานเทศกาลลำไย งานเทศกาลกินปลา เป็นต้น

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2543: 9-10) กล่าวว่า กิจกรรมที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สามารถทำได้หลายวิธีแล้วแต่สภาพของแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่ง เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในช่วงที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทการแสดงสินค้า หรือสาธิต เป็นการเข้าชมสถานที่ต่างๆ ในพื้นที่ท่องเที่ยวทางการเกษตร การแสดงขั้นตอนในการปฏิบัติการต่างๆ ทางด้านการเกษตร รวมถึง การแสดงประเพณีวัฒนธรรมทางการเกษตร

2. ประเภทให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมทำกิจกรรมระยะสั้น เป็นการให้นักท่องเที่ยวเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เช่น การเลือกซื้อผลิตผลทางการเกษตร โดยให้นักท่องเที่ยวได้เลือกเก็บเอง การกรีดยาง การนั่งเกวียน เป็นต้น

3. ประเภทการพักผ่อนในหมู่บ้าน เป็นการให้บริการในรูปแบบพักผ่อนกับชาวบ้านเพื่อให้ได้สัมผัสกับการใช้ชีวิตของเกษตรกร

4. ประเภทการให้ความรู้การเกษตรแผนใหม่และความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นการบริการนักท่องเที่ยวในด้านการอบรมให้ความรู้ทางการเกษตร เช่น การแปรรูปรักษาผลิตผลทางการเกษตร พืชผักพื้นเมืองที่กินได้ การเก็บเห็ดป่า การทำน้ำคาลจากมะพร้าวและคาลโดนด เป็นต้น

5. ประเภทจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตร เป็นการรวบรวมสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อจำหน่าย ซึ่งรวมถึงหัตถกรรมพื้นบ้าน พันธุ์พืช และของที่ระลึกต่างๆ

6. ประเภทให้แนวทางด้านธุรกิจเกษตร เป็นการนำเสนอแนวทางในการทำธุรกิจ การเกษตรสำหรับผู้ทำธุรกิจอยู่เพื่อให้มีโอกาสในการทำธุรกิจร่วมกับเกษตรกร กิจกรรมการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ต้องมีการเตรียมข้อมูลและรายละเอียดในเชิงธุรกิจด้วย

3. การดำเนินงานโครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในบทบาทของกรมส่งเสริมการเกษตร

การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในบทบาทของกรมส่งเสริมการเกษตร ได้ดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตั้งแต่ปีงบประมาณ 2545 โดยมีรายละเอียดของโครงการ ดังนี้ (กรมส่งเสริมการเกษตร 2548 (๗) : 1-10)

1. หลักการและเหตุผล

การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการดำเนินงานในลักษณะชุมชนเกษตร โดยเน้นการนำทรัพยากรในพื้นที่มาใช้ประโยชน์ ได้แก่ แหล่งผลิตทางการเกษตรอันหลากหลาย วิถีชีวิตชุมชนเกษตร ตลอดจนการพัฒนาบุคลากรด้านการบริหารจัดการ การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์และสิ่งอำนวยความสะดวก จูงใจให้เกิดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เป็นการกระจายปริมาณนักท่องเที่ยวจากแหล่งท่องเที่ยวหลัก ก่อให้เกิดรายได้โดยตรงจากการจำหน่ายสินค้าและการให้บริการ ทำให้เกิดการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานราก เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

2. ความสอดคล้องกับนโยบาย

กรมส่งเสริมการเกษตร ได้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลที่แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 ข้อ 3 นโยบายการสร้างรายได้ 3.3 ด้านการบริการและการท่องเที่ยว 3.3.2 ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว (4) เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ “รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม” โดยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแหล่งใหม่และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในรูปแบบการจัดสหกรณ์การท่องเที่ยวและพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว

3. วัตถุประสงค์

- 3.1 เพื่อก่อให้เกิดการกระจายรายได้แก่เกษตรกร ทั้งรายได้เสริมและรายได้นอกภาคเกษตร
- 3.2 เพื่อเป็นแหล่งให้ความรู้ทางการเกษตร วิถีชีวิต วัฒนธรรมและการประกอบอาชีพในชนบท
- 3.3 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน
- 3.4 เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเกษตร และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

3.5 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศ และนำเงินตราเข้าประเทศ ลดการ ท่องเที่ยวในต่างประเทศ

4. บทบาทภารกิจของกรมฯ กับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นองค์กรหลักในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้
พึ่งพาตนเอง สามารถผลิตสินค้าเกษตรที่มีคุณภาพ และประกอบอาชีพการเกษตรได้อย่างยั่งยืน
โดยมีพันธกิจ คือ

- การถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านการผลิตการเกษตร
- ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกร
- ให้บริการและส่งเสริมอาชีพการเกษตร

ดังนั้น การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จึงเป็นโอกาสสำคัญอีก
ประการหนึ่ง ที่จะส่งเสริมอาชีพการเกษตรให้เกิดเป็นทางเลือกใหม่ที่เสริมสร้างเพิ่มรายได้ให้กับ
เกษตรกร โดยมี การถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่เกษตรกรในด้านต่างๆ ทั้งการผลิต การบริหารจัดการ
ธุรกิจชุมชน การตลาด เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างมีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาการ
เกษตรให้ยั่งยืนต่อไป

5. กลยุทธ์

5.1 ส่งเสริมและพัฒนาให้ชุมชนเกษตรนำทรัพยากรทางการเกษตรด้านต่างๆ ทั้ง
พืช ปศุสัตว์ ประมงและการแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร ที่มีศักยภาพในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ด้าน
การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5.2 พัฒนาให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรด้วยตนเอง
อย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน ควบคู่ไปกับการพัฒนาอาชีพการเกษตร

6. แนวทางการดำเนินงาน

6.1 พัฒนาพื้นที่และทรัพยากรทางการเกษตร รวมทั้งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของ
ชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

6.2 พัฒนาเกษตรกรในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้มีความรู้ สามารถบริหาร
จัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างยั่งยืน

6.3 ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ และส่งเสริมการตลาด ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
รวมทั้งประสานเชื่อมโยงธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

6.4 ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในลักษณะบูรณาการ ตั้งแต่
การกำหนดทิศทางการดำเนินงาน จนถึงการปฏิบัติงานทุกๆ ขั้นตอนการดำเนินงาน

7. เป้าหมายการดำเนินงาน

ดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในพื้นที่ 76 จังหวัด
ปีงบประมาณ 2545 ดำเนินงาน 53 แหล่งท่องเที่ยว 49 จังหวัด
ปีงบประมาณ 2546 ดำเนินงาน 32 แหล่งท่องเที่ยว 28 จังหวัด
ปีงบประมาณ 2547 ดำเนินงาน 27 แหล่งท่องเที่ยว 27 จังหวัด

8. แนวทางการดำเนินงาน

8.1 พัฒนาพื้นที่และทรัพยากรทางการเกษตร รวมทั้งวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

8.2 พัฒนาเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ ให้มีความรู้ สามารถบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้อย่างยั่งยืน

8.3 ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ และส่งเสริมการตลาด ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร รวมทั้งประสานเชื่อมโยงธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

8.4 ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในลักษณะบูรณาการ ตั้งแต่การกำหนดทิศทางการดำเนินงาน จนถึงการปฏิบัติงานทุกๆ ขั้นตอนการดำเนินงาน รวมทั้งการติดตามนิเทศ

9. การบริหารโครงการ

9.1 ระดับส่วนกลาง

- กลุ่มงานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร สำนักพัฒนาเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นผู้รับผิดชอบ กำกับ ดูแล ประสานงาน ติดตาม นิเทศ ประเมินผลและบริหารจัดการให้การดำเนินงานโครงการเป็นไปตามนโยบาย บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้

9.2 ระดับพื้นที่

9.2.1 สำนักงานเกษตรจังหวัด มอบหมายและแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เป็นผู้รับผิดชอบการดำเนินงานและประสานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อาจตั้งเป็นคณะทำงานได้ตามความเหมาะสมเพื่อกำกับ ดูแล บริหารจัดการ ประสานงานและอื่นๆ ให้การดำเนินงานบรรลุตามนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ

9.2.2 สำนักงานเกษตรอำเภอ เกษตรตำบล ร่วมกับชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวดำเนินงานโครงการให้เป็นไปตามขั้นตอนและวัตถุประสงค์ อาจตั้งเป็นคณะทำงานได้ตามความเหมาะสม

9.2.3 ชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยชุมชนร่วมตัวกันตั้งเป็นคณะกรรมการท่องเที่ยวเกษตรของชุมชน คณะกรรมการมีจำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก และกรรมการ เพื่อบริหารจัดการโครงการ ดูแลพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

การจัดสรรรายได้ผลประโยชน์ และอื่นๆ ที่ชุมชนได้กำหนด กฎเกณฑ์หรือระเบียบ ตามความเหมาะสมของตนเอง เพื่อให้เกิดธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ยั่งยืน

10. ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

10.1 การเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ สำนักงานเกษตรจังหวัด มอบหมายและแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโครงการ เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการประสานงาน โดยกรมฯ/เขตฯ จัดประชุมสัมมนาโครงการเพื่อทำความเข้าใจในการดำเนินงานให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ

10.2 การคัดเลือกพื้นที่และวิเคราะห์ศักยภาพ จังหวัดพิจารณาคัดเลือกพื้นที่ที่สามารถดำเนินการในลักษณะชุมชนเกษตร พร้อมทั้งวิเคราะห์ศักยภาพ ความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน

10.3 การเตรียมความพร้อมของชุมชน จังหวัดชี้แจงโครงการและทำความเข้าใจกับชุมชนเกี่ยวกับการดำเนินงาน โครงการร่วมกันวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ กำหนดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ให้สอดคล้องเหมาะสมกับทรัพยากรทางการเกษตรและความต้องการของชุมชน

10.4 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กรมฯ จัดสรรงบประมาณให้จังหวัดดำเนินการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในกิจกรรมต่างๆ

10.4.1 การปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ ศูนย์บริการและต้อนรับ ลานจอดรถ หรือทางเดินชม ชุมแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ห้องสุขาชายหญิง

10.4.2 การตกแต่งและปรับปรุงภูมิทัศน์ ได้แก่ การตกแต่งบริเวณต้อนรับ จุดสาริต เส้นทางเดินชม การจัดทำบอร์ดนิทรรศการ ข้อมูล ป้ายแสดงแหล่งท่องเที่ยว แผ่นป้ายบอกทางในพื้นที่

10.5 การพัฒนาบุคลากร กรมฯ จัดสรรงบประมาณให้จังหวัดดำเนินการพัฒนาเกษตรกรในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการบริการ การต้อนรับ การเป็นผู้นำชม การให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งการบริหารจัดการการตลาด และธุรกิจท่องเที่ยวของชุมชน พร้อมทั้งพัฒนาเจ้าหน้าที่ในระดับพื้นที่ให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ โครงการ สามารถเป็นที่ปรึกษา เป็นผู้อำนวยการประโยชน์ ให้กับชุมชนเพื่อการดำเนินงาน โครงการ ได้อย่างยั่งยืน

10.6 การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาด กรมฯ จัดสรรงบประมาณให้จังหวัดผลิตสื่อเช่น แผ่นพับ แผ่นปลิว ป้ายประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด

กรมฯ ดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในภาพรวมของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ผ่านสื่อต่างๆ ได้แก่ รายการโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ รวมทั้งการจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดรูปแบบต่างๆ ร่วมกับหน่วยงานอื่น เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น เพื่อชักชวนดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

10.7 การติดตาม นิเทศ ประเมินผล และรายงาน ระดับภูมิภาค จังหวัด อำเภอ ร่วมกันติดตามและรายงานผลความก้าวหน้าปัญหาอุปสรรค ให้ส่วนกลางเป็นประจำทุกเดือน

- ระดับส่วนกลาง กรมฯ/เขตฯ ออกติดตามนิเทศและประเมินผลการดำเนินงานในพื้นที่เพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์

10.8 การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน หลังจากดำเนินโครงการตามขั้นตอนต่างๆ ไปแล้ว สุดท้ายต้องพัฒนาให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง โดยทางราชการเป็นเพียงที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ เพื่อที่ชุมชนจะได้เข้มแข็ง เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนได้อย่างยั่งยืนตลอดไป

11. กิจกรรมและงบประมาณ

กรมฯ จัดสรรงบประมาณให้จังหวัดดำเนินงานตามกิจกรรมต่าง ๆ ประกอบด้วย

11.1 กิจกรรมการฝึกอบรมและทัศนศึกษา

11.1.1 การฝึกอบรมการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

11.1.2 การฝึกอบรมผู้นำชมแหล่งท่องเที่ยว

11.1.3 การทัศนศึกษาดูงานแหล่งท่องเที่ยว

11.2 กิจกรรมการตกแต่งและปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยว

11.2.1 ตกแต่งบริเวณต้อนรับนักท่องเที่ยว

11.2.2 ตกแต่งบริเวณจุดสาธิตกิจกรรมเกษตร

11.2.3 ป้ายแสดงจุดท่องเที่ยว ป้ายชี้ทาง/ระยะทาง

11.3 กิจกรรมการตกแต่งจุดบริการนักท่องเที่ยว

11.3.1 บอร์ดนิทรรศการทางวิชาการ

11.3.2 บอร์ดแหล่งท่องเที่ยวเกษตรในพื้นที่

11.3.3 วัสดุงานบ้านงานครัว

11.4 กิจกรรมปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

11.4.1 ลานจอดรถหรือทางเดินชม

11.4.2 ชุมนำสายสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตร

11.4.3 ห้องน้ำชาย/หญิง

11.5 กิจกรรมประชาสัมพันธ์

- ผลิตแผ่นพับ แผ่นปลิว คู่มือท่องเที่ยว

11.6 กิจกรรมการติดตาม ประเมินผลและรายงาน

- ดำเนินงานตามระบบปกติ

12. งบประมาณ

ตารางที่ 2.1 แสดงงบประมาณที่จัดสรรให้แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแหล่ง ตามโครงการส่งเสริม
และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ปีงบประมาณ 2545-2547

กิจกรรม	งบประมาณ (บาท)		
	ปี 2545	ปี 2546	ปี 2547
1. กิจกรรมการฝึกอบรมและทัศนศึกษา	25,200	45,900	56,000
2. กิจกรรมการตกแต่งและปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่ง ท่องเที่ยว	500,000	430,000	410,000
(1) ตกแต่งบริเวณต้อนรับนักท่องเที่ยว			
(2) ตกแต่งบริเวณสาธิตกิจกรรมการเกษตร			
(3) ตกแต่งเส้นทางเดินชม			
(4) วัสดุงานบ้านงานครัว			
(5) บอร์ดนิทรรศการทางวิชาการเกษตร			
(6) บอร์ดข้อมูล/แผนที่แหล่งท่องเที่ยว			
(7) ป้ายบอกทางภายในพื้นที่/ป้ายบรรยาย เฉพาะจุด/ป้ายเตือน/สัญลักษณ์สากล			
3. กิจกรรมปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน	575,000	755,000	755,000
(1) ศูนย์บริการและต้อนรับ			
(2) ลานจอดรถหรือทางเดินชม			
(3) ชุมนแสดงสินค้า/ผลิตภัณฑ์เกษตร			
(4) ห้องสุขาชาย			
(5) ห้องสุขาหญิง			
4. กิจกรรมประชาสัมพันธ์	5,000	20,000	34,000
(1) ผลิตแผ่นพับ แผ่นปลิว			
(2) ป้ายประชาสัมพันธ์			
รวมงบประมาณแต่ละแหล่ง	1,105,200	1,250,900	1,255,000

4. แนวคิดและทฤษฎีการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการมาจากคำสองคำคือ คำว่า “การบริหาร” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Administration ซึ่งหมายถึงกระบวนการเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กรด้วยการวางแผน การจัดองค์การ การนำและการควบคุมมนุษย์ สภาพทางกายภาพ การเงิน สารสนเทศและทรัพยากรอื่นขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Courtland และคณะ, 1993:5 อ้างในกิ่งพร ทองใบ 2545:358) ส่วนคำว่า “การจัดการ” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Management หมายถึงการจัดหรือดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ มาวางแผนและดำเนินการให้บรรลุผล ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การบริหารเป็นการดำเนินการเกี่ยวกับนโยบาย ส่วนการจัดการเป็นการนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังนั้นเมื่อนำคำทั้งสองมารวมกัน จึงน่าจะมีความหมายถึงการกำหนดนโยบายและแปลงนโยบายไปสู่การวางแผนปฏิบัติงาน และการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

1. หน้าที่ทางการจัดการ จากแนวคิดเกี่ยวกับความหมายดังกล่าว ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการจะต้องมีการกำหนดแนวความคิดอย่างมีหลักการ เพื่อก่อให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินงาน นับตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ คือ ภาพหรือสิ่งที่ต้องการอยากให้เกิดในอนาคตบนพื้นฐานแห่งความจริง ภารกิจคือ ภาระหน้าที่ตามเจตนารมณ์ที่จะทำให้อนาคตเป็นไปตามที่ตั้งใจ และเป้าหมายคือ ผลลัพธ์สุดท้ายที่บรรลุถึงภายในกรอบเวลาที่กำหนด ซึ่งเป็นผลจากวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การที่จะบรรลุเป้าหมายนั้นจำเป็นต้องมีการปฏิบัติอย่างเป็นระบบขั้นตอน กิ่งพร ทองใบ (2545) กล่าวว่า หน้าที่การบริหาร ได้ถูกกำหนดครั้งแรกตั้งแต่ปี ค.ศ. 1916 หรืออาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า หน้าที่ทางการจัดการ ซึ่งประกอบด้วยการจัดการแต่ละหน้าที่ ได้แก่

1.1 การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดเป้าหมาย และวิธีการดำเนินการ ให้บรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้ ซึ่งการวางแผนนักบริหารจะต้องใช้วิสัยทัศน์ในการพิจารณา พร้อมกำหนดทางเลือกในการดำเนินการที่เหมาะสม การวางแผนที่ดีจำเป็นต้องมีการกระจายอำนาจให้ผู้เกี่ยวข้องในระดับต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วม

1.2 การจัดองค์การ (Organizing) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับการจัดโครงสร้าง การออกแบบงาน การกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างคน งาน และทรัพยากรทางการบริหารอื่นๆ ให้สามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

1.3 การนำ (Leading) เป็นกระบวนการในการใช้อิทธิพลและแรงจูงใจบุคคลอื่นให้ทำงานเพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร

1.4 การควบคุม (Controlling) เป็นกระบวนการเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐาน เพื่อใช้ตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินงาน วัดผลการดำเนินงานได้ว่า ได้ดำเนินการตาม วัตถุประสงค์หรือไม่ และการแก้ไขผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามมาตรฐาน

2. กระบวนการบริหาร ในปี ค.ศ. 1936 Gulich ได้เสนอสูตรที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการบริหารที่เรียกว่า POSDCORB มีสาระสำคัญดังนี้ (กิ่งพร ทองใบ, 2545)

2.1 Planning (P) หมายถึง กระบวนการวางแผน หรือวางโครงว่า มีงาน อะไรบ้างที่จะต้องปฏิบัติตามลำดับของเงื่อนไขเวลา มีการกำหนดแนวทางของการปฏิบัติไว้ พร้อมกับ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ

2.2 Organizing (O) หมายถึง กระบวนการจัดรูปองค์การหรือเค้าโครงการว่ามี งานอะไรบ้างที่จะต้องปฏิบัติตามลำดับของเงื่อนไขเวลา มีการกำหนดแนวทางของการปฏิบัติไว้ พร้อมกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของ โครงการ หรือกิจกรรมนั้นๆ

2.3 Staffing (S) หมายถึง กระบวนการเกี่ยวกับการจัดการกลุ่มบุคคล หรือ เจ้าหน้าที่ ตลอดจนบุคลากรทุกประเภทของหน่วยงาน การบริหารบุคคลดังกล่าวจะเริ่มจากการสรรหา บุคคลเข้ามาทำงาน การบรรจุแต่งตั้ง การฝึกอบรม และพัฒนาบุคคลที่บรรจุแต่งตั้งไว้แล้ว การบำรุง ขวัญ การเลื่อนขั้น ลดขั้น ให้ออก ปลดออก และไล่ออก เพื่อให้สภาพการทำงานเป็นไปด้วยดี มี ประสิทธิภาพ

2.4 Directing (D) หมายถึง กระบวนการวินิจฉัย สั่งการหลังจากที่ได้มีการ วิเคราะห์โครงการ โดยรอบคอบแล้วว่ามีเตรียมคนอย่างไร จัดรูปงานอย่างไร รวมทั้งการติดตาม ดูแลให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้นๆ

2.5 Coordinating (Co) หมายถึง กระบวนการประสานงาน หรือสื่อสัมพันธ์ ภายในหน่วยงาน ดังได้กล่าวมาแล้วในการจัดองค์การว่า มีการจัดแบ่งสายงานการบังคับบัญชา อย่างไรก็ตาม การประสานงานจะเป็นการประสานในสายงานดังกล่าว เพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่มี ประสิทธิภาพ ไม่มีการทำงานที่ซ้ำซ้อนและเกิดความขัดแย้งกัน และการบริหารในลักษณะนี้เพื่อให้ ทุกหน่วยงานทำงานประสานกลมเกลียวกัน เพื่อวัตถุประสงค์หลักของหน่วยงาน

2.6 Reporting (R) หมายถึง การเสนอรายงานการทำงานต่างๆ ในสายงานการ บังคับบัญชาให้ทราบโดยตลอดสายงานการบริหาร เช่น การเสนอรายงานการทำงานต่างๆ ในสาย งานการส่งเสริมของเกษตรจังหวัดที่รับนโยบายจากกรม ไปปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติงานแล้วก็รายงาน ผลการปฏิบัติงานดังกล่าวจากจังหวัดไปยังกรม เป็นต้น โดยการผ่านสายงาน เพื่อให้ผู้บังคับบัญชา ได้ทราบความก้าวหน้าของงานทุกระยะ สะดวกแก่การประสานงานกันภายในหน่วยงานเดียวกัน

และกับหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งจะเป็นการทำให้การทำงานเกิดความรอบคอบ มีหลักฐานและเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีร่วมกัน และเป็นการบำรุงขวัญของบุคลากรในการทำงานควบคู่กันไปด้วย

2.7 Budgeting (B) หมายถึง กระบวนการจัดทำงบประมาณ การวางแผนการใช้จ่ายเงินงบประมาณ การจัดทำบัญชี และการควบคุม

5. การบริหารและการจัดการการท่องเที่ยว

การบริหารจัดการการท่องเที่ยว หมายถึง การกระทำอย่างมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับหลักการ ทฤษฎี และแนวคิดที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสภาพที่แท้จริง รวมทั้งข้อจำกัดต่างๆ ของสังคมและสภาพแวดล้อม การกำหนดแนวทาง มาตรการ และแผนปฏิบัติการที่ดี ต้องคำนึงถึงกรอบความคิดที่ได้กำหนดไว้ มิฉะนั้นแล้วการจัดการการท่องเที่ยวจะดำเนินไปอย่างไร้ทิศทางและประสบความสำเร็จ

การพิจารณาการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ (System Approach) และบรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายนั้น จำเป็นจะต้องพิจารณาระบบย่อย (Sub System) หรือองค์ประกอบหลักของการจัดการท่องเที่ยว บทบาทหน้าที่ของแต่ละองค์ประกอบและความสัมพันธ์ (Relationship) ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น รวมถึงการพิจารณาสภาพแวดล้อมของระบบการท่องเที่ยวด้วย

องค์ประกอบหลักที่สำคัญในระบบการท่องเที่ยวจำแนกได้เป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Tourism Resource) เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวและเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางไปเยือนหรือไปท่องเที่ยว ทั้งนี้ อาจแบ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 ทรัพยากรทางธรรมชาติ (Natural Tourism Resource) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความงามตามธรรมชาติสามารถดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น ภูเขา ป่าไม้ น้ำพุร้อน ถ้ำ น้ำตก ชายทะเล หาดทราย ทะเลสาบ เกาะ แก่ง เขื่อน อ่างเก็บน้ำ แหล่งน้ำจืด (ห้วย บึง หนอง คลอง) เป็นต้น บางแห่งได้รับการจัดให้เป็นสวนรุกขชาติ สวนพฤกษศาสตร์ วนอุทยาน อุทยานแห่งชาติ เขตสงวนพันธุ์สัตว์ สวนสัตว์เปิด อุทยานนกน้ำ เป็นต้น

1.2 ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man-made Tourism Resource) นับเป็นมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) เป็นผลงานที่บรรพบุรุษที่สร้างสรรค์ ที่อนุชนรุ่นหลังบังเกิดความหวงแหนและปฏิบัติสืบสานต่อไป ทั้งนี้ทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้นแบ่งออกได้ 3 ชนิด ได้แก่

1.2.1 แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ (Historical Tourism Resource) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นตามประสงค์หรือประโยชน์ของมนุษย์เอง ทั้งนี้เป็นมรดกในอดีตและได้สร้างเสริมในปัจจุบัน แต่มีผลดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยัง พื้นที่นั้น เช่น พระราชวัง ศาสนสถาน แหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ ชุมชน โบราณ พิพิธภัณฑฯ กำแพงเมือง คูเมือง อุทยานประวัติศาสตร์ อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน เป็นต้น

1.2.2 แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต (Culture and Rural way of Life) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม ซึ่งปฏิบัติยึดถือสืบทอดต่อกันมา เช่น ประเพณีในรอบปี ทั้งประเพณีในราชสำนัก (พระราชพิธีต่างๆ) ประเพณีไทย ประเพณีท้องถิ่น ประเพณีเกี่ยวข้องกับความเชื่อที่เกี่ยวกับศาสนา เช่น ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเข้าพรรษา ประเพณีกินเจ หรือประเพณีถือศีลอด งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับบุคคล เช่น พิธี โขนจูก พิธีแต่งงาน พิธีบวช และพิธีศพ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น ได้แก่ การสร้างบ้านเรือน ชุดแต่งกาย อาหารประจำถิ่น การประดิษฐ์ของใช้เพื่อการดำรงชีวิต ภาษาพูดในท้องถิ่น และวรรณคดีพื้นบ้าน เป็นต้น หมู่บ้านที่มีวิถีชีวิตที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ อาทิ หมู่บ้านทอผ้า หมู่บ้านทำร่ม หมู่บ้านช้าง รวมถึงตลาดนัด ตลาดน้ำ

1.2.3 แหล่งท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการและบันเทิง (Recreation Attraction) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อการพักผ่อนที่ให้ความรื่นรมย์บันเทิง เช่น สวนสัตว์ สวนสนุก สวนน้ำ ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์การแสดงศิลปะสมัยใหม่ แหล่งบันเทิง ศูนย์การค้า ศูนย์การประชุม เป็นต้น

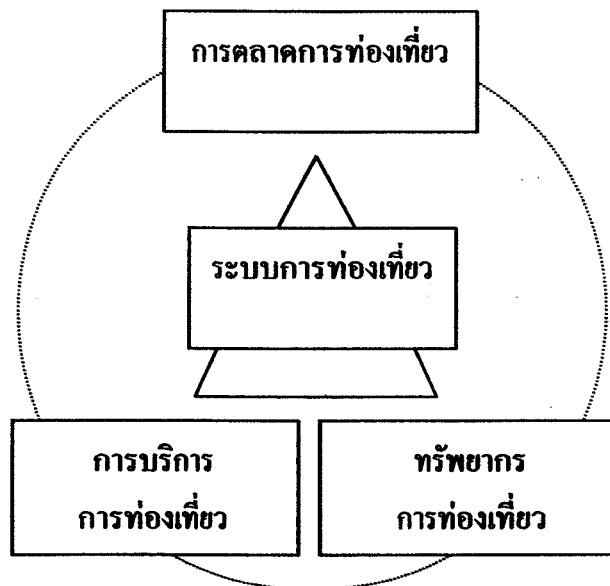
2. การบริการการท่องเที่ยว (Tourism Service) ได้แก่ การให้บริการเพื่อการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่หรือกิจกรรมที่มีผลเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้นๆ เป็นการให้ความสะดวกระหว่างนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะ บริการการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ บริการขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว บริการที่พักแรม บริการอาหารและบันเทิง บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ รวมถึงบริการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

3. การตลาดการท่องเที่ยว (Tourism Market or Tourist) การที่จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่นั่น จะต้องมีการตลาดการท่องเที่ยวในการชักนำให้เข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งการตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง ความพยายามที่จะทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทาง เข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของตน และใช้สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่นั่น โดยการตลาดการท่องเที่ยวทำได้ 2 วิธี

3.1 การให้ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว หมายถึง การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ทางการท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยว เป็นต้น

3.2 การโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว หมายถึง การสื่อข้อมูลข่าวสารท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ จดหมาย เป็นต้น เพื่อเชิญชวน กระตุ้นนักท่องเที่ยว

กล่าวได้ว่า ในการพิจารณาองค์ประกอบภายในระบบการท่องเที่ยว มีองค์ประกอบอีกมากมายที่มีบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์ต่อกัน เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน ซึ่งความแตกต่างของแต่ละรูปแบบการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับความแตกต่างในองค์ประกอบย่อยและความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น ดังแสดงในภาพประกอบ 2.1



ภาพที่ 2.1 ระบบการท่องเที่ยว

ที่มา : ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2540) วิทยไทย : การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร
แพร่พิทยา

การท่องเที่ยว นับเป็นธุรกิจบริการที่มีเป้าหมายคือ ให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจ ความประทับใจและความปลอดภัย ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงต้องมีการบริหารจัดการที่ดี (รา โภพรรณ แก้วสุริยะ, 2547 : 7-11) ตามระบบการบริการนั้น บุคคลทั้ง 3 กลุ่มต้องคำนึงถึง คือ เจ้าของสวน ผู้เจ้าหน้าที่รวมถึงมัคคุเทศก์และนักท่องเที่ยว บุคคลทั้ง 3 กลุ่มนี้มีส่วนเกี่ยวข้องกัน แต่กลุ่มจะต้องรู้วิธีการจัดการอย่างมีระดับดังนี้

1. เริ่มต้นจากเจ้าของสวนหรือกลุ่มเกษตรกร ผู้ดำเนินการ ที่มีความพร้อมบริการรับนักท่องเที่ยว พร้อมเปิดสวนหรือฟาร์มให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวได้ตั้งแต่กลุ่มเล็ก 10 คน ถึงกลุ่มใหญ่ จำนวนนักท่องเที่ยว 80-200 คน ควรมีการจัดการดังนี้

1.1 กำหนดพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวเข้าชม (Zoning) เจ้าของสวนจะต้องแบ่งพื้นที่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชม ได้สะดวก และป้องกันความเสียหายอันเกิดจากนักท่องเที่ยว อาจทำเส้นทางเดินชมสวนแบบเป็นวงรอบหรือวงกลม เพื่อป้องกันมิให้นักท่องเที่ยวเดินย่ำดินในสวน และทำให้นักท่องเที่ยวไม่เกิดความเบื่อหน่าย

1.2 การให้ความรู้นักท่องเที่ยวขณะเดินชม เจ้าของสวน เจ้าของฟาร์มควรจัดวิทยากรบรรยาย ซึ่งมีความรู้เท่ากับเจ้าของสวน บางแห่งอาจให้มัคคุเทศก์เป็นผู้นำชมได้

1.3 การเพิ่มความรู้นักท่องเที่ยว เจ้าของสวนอาจจัดทำป้ายสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวได้รู้ทั้งชื่อไทยและชื่อสามัญภาษาอังกฤษคู่กันก็เพียงพอ บางแห่งอาจเพิ่มชื่อวิทยาศาสตร์กำกับไว้ด้วย ก็เป็นการให้ความรู้เพิ่มมากขึ้นอีกเช่นกัน เช่น น้อยหน่า (Custard apple) มะกรูด (Leech lime) ถั่วฝักยาว (Cowpea) ป๊อปหรือกาสะลอง (Cork tree)

1.4 จัดทำพื้นที่จอดรถและจัดระบบการจราจรเพื่อความสะดวกในการออกรถและจอดรถ ทั้งรถขนาดเล็ก รถส่วนบุคคลและรถบัสขนาดใหญ่ ให้สามารถส่งนักท่องเที่ยว กลับรถ จอดรถและออกรถได้สะดวก ไม่ติดขัดเสียเวลา

1.5 ที่จอดรถมีส่วนกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยว เจ้าของสวนและฟาร์มจะต้องกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวต่อวันตามพื้นที่ที่จอดรถได้ โดยแจ้งให้นักท่องเที่ยวและผู้จัดรายการท่องเที่ยวหรือบริษัทนำเที่ยวที่จะเข้าชมต้องจองการท่องเที่ยวล่วงหน้าอย่างน้อย 1 สัปดาห์ หรือได้รับการแจ้งตอบรับพร้อมบริการก่อน เพื่อสะดวกในการต้อนรับการบริการต่างๆ และจัดวิทยากรบรรยายได้

อนึ่ง เพื่อป้องกันความเสียหายจากการจองรายการแล้วยกเลิกกะทันหันทำให้เจ้าของสวนได้เตรียมการต้อนรับไว้เสียหาย ควรมีระเบียบ ระบบการจองที่จะต้องจ่ายเงินมัดจำล่วงหน้า อาจใช้ระบบโอนเงินเข้าบัญชี หรือการจ่ายเงินทางบัตรเครดิต เป็นต้น

1.6 มีจุดสาธิตการเก็บผลหรือการเพาะชำต้นอ่อน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้ได้เห็นกับตา จนกระทั่งเก็บผลบรรจุภัณฑ์นำส่งขายที่ตลาด มีการจัดการอย่างไรบ้าง เป็นการให้ความรู้ครบกระบวนการในสวน

สวนบางแห่งมีแปลงสาธิต ไว้เพื่อรองรับบริการนำเที่ยว โดยเฉพาะกันไว้ต่างหากจากสวนผลไม้ที่เก็บออกสู่ตลาด ตัวอย่างการจัดการเจ้าของที่คือนั้น คือ ที่ไร่ บี.เอ็น. อำเภอ

เขาคือ จังหวัดเพชรบูรณ์ ทำแปลงให้นักท่องเที่ยวเข้าไปตัดดอกไม้ เก็บผักเช่นแครอท และเก็บผลไม้เช่นสตรอเบอร์รี่ เป็นต้น

1.7 จัดทำจุดจำหน่ายและทดลองชิม บริการผลิตผลให้นักท่องเที่ยวลองชิม อาจจัดใส่ถาดหรือจานใหญ่ มีจานแบ่ง หรือจัดใส่ถุงเล็กๆมอบให้เป็นส่วนตัว เพื่อให้ชิมก่อนซื้อ สินค้าของสดในสวนในไร่ เช่นเดียวกับร้านขายของที่ระลึก ควรติดราคาจำหน่ายให้ชัดเจน สินค้าที่ระลึกบางชนิดต้องติดวันผลิต วันหมดอายุกำกับไว้ด้วย มีบรรจุภัณฑ์ ถักถัก ถุง ไว้บริการนักท่องเที่ยวเพื่อสะดวกในการหอบหิ้ว การมีบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม เก็บ สะดวกถือ นับว่าเป็นความสนใจ และสร้างความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

1.8 มีระบบการจัดการขยะที่ดี มีถังใส่ขยะ แยกประเภทขยะ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวทิ้งขยะและช่วยรักษาความสะอาดในสวนเกษตร

1.9 มีห้องสุขาสะอาดบริการ อาจแยกห้องสุขาชาย หญิง หากเป็นไปได้ควร จัดสร้างห้องสุขาสำหรับคนพิการด้วย (ค่าบริการห้องสุขา อาจคิดบวกไว้กับราคาสินค้า หรืออาจคิด ค่าบริการแยกต่างหาก เพื่อที่เจ้าของสวนจะได้มีค่าใช้จ่ายในการจ้างคนงานทำความสะอาด)

1.10 การบริการอาหารและเครื่องดื่ม ควรแนะนำรายการอาหารคาว หวาน หรือของว่างพื้นบ้าน โดยใช้ผลิตผลในสวนหรือในท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสสัมผัส วิถีชีวิตท้องถิ่นด้วย ซึ่งการให้บริการนี้ควรสอบถามรายละเอียดจากผู้ท่องเที่ยวให้ละเอียด เพื่อบริการอาหารท้องถิ่น ได้ถูกต้องถูกสุขอนามัย เพราะนักท่องเที่ยวบางคนมีภูมิแพ้อาหารบาง ชนิด บางคนไม่กินเนื้อสัตว์บางชนิด บางคนไม่กินเผ็ด ควรแจ้งรายการอาหารพร้อมค่าบริการให้ ชัดเจน

การจัดการเที่ยวในสวนเกษตร บางแห่งอาจคิดค่าเข้าชมเป็นค่าบริการ เหมือนกับการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวประเภทสวนสนุก การจำหน่ายบัตรเข้าชมเป็นการคิดค่าบริการ ต่างๆ เหมารวมอยู่ทั้งหมด อาทิ ค่าชมในบริเวณ ค่าบริการวิทยากร ค่าบริการน้ำดื่ม และเครื่องดื่ม (บางแห่งเสิร์ฟน้ำผลไม้ หรือชาสมุนไพร) ค่าบริการชมในสวน ค่าบริการห้องสุขา ค่าบริการการ จัดเก็บขยะ ค่าบริการอาหารในสวน แยกส่วนจากบริการจำหน่ายของที่ระลึกเพราะรายได้เหล่านี้ ชาวสวนสามารถนำไปเป็นค่าจ้างแรงงานเจ้าหน้าที่ต้อนรับ เจ้าหน้าที่ให้บริการต่างๆ ในสวน เพิ่มขึ้นจากแรงงานเดิมในสวนเกษตร ซึ่งค่าเข้าชมสวนเกษตรนี้ เจ้าของสวนเกษตรจะต้องแจ้งให้ นักท่องเที่ยวและบริษัทนำเที่ยวทราบล่วงหน้า คือ ประกาศให้ชัดเจน ตัวอย่างฟาร์มโชคชัย จำหน่าย บัตรเข้าชมนักท่องเที่ยวผู้ใหญ่คนละ 180 บาท เด็กคนละ 100 บาท

2. นุคกลางกรกลุ่มที่สอง คือ เจ้าหน้าที่ผู้จัดรายการนำเที่ยวรวมถึงมัคคุเทศก์ การจัด รายการเกษตรสัญจรแต่ละแห่งใช้เวลาเข้าชมต่างกัน บางแห่งใช้เวลาน้อยเพียง 1.30 ชั่วโมง หรือบาง

แห่งนานถึง 2.30 ชั่วโมง บางแห่งมากกว่า 3 ชั่วโมง และมีรายการแวะรับประทานอาหารในสวน ด้วย การจัดการควรถือปฏิบัติ ดังนี้

2.1 สำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีความพร้อมบริการ และประสานงาน ของการเข้าชมไว้ เมื่อมีนักท่องเที่ยวจึงแจ้งยืนยันการเข้าชมแต่ละครั้ง

2.2 ควรแจ้งยืนยันจำนวนผู้เข้าชมให้เจ้าของสวนทราบล่วงหน้าทุกครั้งก่อน ออกเดินทาง เพื่อเจ้าของสวนสามารถจัดบริการ การต้อนรับและให้ความสะดวกในการเข้าชม

2.3 มัคคุเทศก์นำชมควรมีความรู้เรื่องการทำสวนเกษตรแต่ละชนิดประจูด ผู้แทนเจ้าของสวน เพื่อถ่ายทอด อธิบายให้นักท่องเที่ยวได้ทราบ สิ่งที่ต้องรอบรู้มากกว่าเจ้าของสวน ก็คือต้องเข้าใจว่าเป็นการทำหน้าที่เหมือนคนกลางที่รู้ อธิบายให้นักท่องเที่ยวทราบและรู้ว่าสิ่งใด ควรปฏิบัติ สิ่งใดที่ไม่ควรปฏิบัติเมื่อไปเที่ยวสวนอีกด้วย

2.4 ก่อนเดินทางถึงสวนเกษตร นอกจากอธิบายสิ่งที่น่าสนใจในสวนแล้ว จะต้องแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบว่าข้อควรปฏิบัติและข้อห้าม เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้ทบทวนการเข้า ชมอย่างถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแอบเก็บผลไม้ชิมจากต้นไม้ที่เจ้าของมิได้จัดไว้ให้ อาจได้รับ อันตรายจากสารเคมีจำพวกยาฆ่าแมลง ยาป้องกันเชื้อโรคเชื้อรา เป็นต้น เพราะสวนเกษตรบางแห่งมี ความจำเป็นต้องใช้ เช่น สวนองุ่น สวนส้ม สวนลิ้นจี่ สวนลำไย เป็นต้น นอกจากนั้นต้องเสนอข้อควร พิจารณาให้นักท่องเที่ยวทราบก่อนที่เข้าชมสวน เพื่อเน้นการเข้าชมสวน รู้จักสังเกตสิ่งต่างๆ อัน เป็นความรู้และความเพลิดเพลินพร้อมๆ กัน

2.5 ระหว่างเดินทางกลับจากการเที่ยวสวนเกษตร ควรใช้เวลาสัก 10-15 นาที สอบถามความคิดเห็นจากนักท่องเที่ยว นับเป็นการประเมินผลการเดินทางและทบทวนความรู้ ให้นักท่องเที่ยว นอกจากนั้นอาจทราบข้อบกพร่องสำหรับการปรับปรุงการบริการครั้งต่อไป

3. ส่วนบุคลากรกลุ่มที่สาม คือ นักท่องเที่ยว ลักษณะของนักท่องเที่ยวที่สนใจ อยากเดินทางไปท่องเที่ยวตามแหล่งเกษตรกรรมนั้น มีดังนี้

3.1 มีความสนใจใฝ่รู้ต่อการเกษตร

3.2 อยากเห็นความสวยงามของพื้นที่ อยากเห็นความสำเร็จของสวนเกษตร

3.3 อยากสัมผัส และ จับ หากเป็นไปได้อยากเป็นเจ้าของ เก็บหรือเด็ด

3.4 อยากถ่ายรูปไว้เป็นที่ระลึกทั้งผลิตผล หรือมีตัวเองประกอบอยู่ในรูปเป็น

ที่ระลึกด้วย

จากความปรารถนาเป็นส่วนตัวแล้ว เมื่อทราบข่าวมีแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดสนใจ ในการเดินทางไปเที่ยวทันที แต่การเดินทางเที่ยวชมสวนเกษตร มีระเบียบ ข้อควรปฏิบัติและข้อห้าม ดังนั้น นักท่องเที่ยวควรมีการเตรียมตัวเดินทาง ดังนี้

1. หากเดินทางไปเที่ยวกันเองจะต้องหาข้อมูลการเดินทางเข้าถึงสวนเกษตร
แห่งนั้น เพื่อเข้าชมถึงจุดหมายปลายทางได้
2. หากเดินทางกับบริษัทนำเที่ยวก็จะต้องติดต่อของการเดินทางล่วงหน้า
และหาข้อมูลให้พร้อม
3. เตรียมอุปกรณ์ของใช้ให้พร้อม ผู้ที่ชอบถ่ายภาพจะต้องเตรียมอุปกรณ์
ถ่ายภาพ พร้อมทั้งฟิล์มให้เพียงพอต่อการใช้ เพราะสวนเกษตรบางแห่งมีความสวยงาม น่าสนใจที่
จะเก็บภาพไว้เป็นที่ระลึก
4. ควรมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับข้อควรปฏิบัติและข้อห้ามเมื่อเที่ยวสวนเกษตร
มีความรับผิดชอบและจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมในสวนเกษตร อาทิ ไม่ควรใช้มือแตะ
จับ เค็ด ผลไม้ ดอกไม้ หรือสัตว์เลี้ยง กรณีที่ถ้าเจ้าของสวนอนุญาตให้เก็บได้ ก็ควรใช้กรรไกรตัด
ออกมาตามอย่างที่เขาสาธิตให้ชม เพื่อไม่ให้กิ่งบอบช้ำ
5. สวนผลไม้บางแห่งอาจใช้สารเคมีป้องกันเชื้อโรคและแมลง นักท่องเที่ยว
บางคนอาจแพ้กลิ่นละอองได้ หากมีอาการเวียนศีรษะหรือจาม แสดงว่ามีอาการภูมิแพ้ ควรเดินเลี่ยง
ออกจากสถานที่นั้นเสีย
6. การถ่ายรูปก็เช่นกันต้องระวังมิให้เหยียบย่ำหรือเบียดคัน ไม้เงินกิ่งหัก
เสียหายได้
7. หากมีโอกาสได้ชิมผลไม้จากต้น ควรเก็บเปลือกทิ้งถังขยะในส่วนที่
เจ้าของจัดวางไว้ให้ ไม่ควรปาทิ้งใต้ต้นไม้ เพราะเปลือกผลไม้จะเน่าจะเป็นบ่อเกิดแห่งเชื้อโรคทำลาย
ต้นไม้ได้

การบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยว วิธีการจัดนำเที่ยว และการเตรียมตัวของ
นักท่องเที่ยว ทั้งสามกลุ่ม สามมุมมองนั้น นับเป็นส่วนสำคัญของการจัดนำเที่ยวแบบเกษตรสัญจร
หากทั้งสามกลุ่มมีวิธีการจัดระเบียบที่ดีแล้ว ย่อมเป็นผลให้มีการจัดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้

ข้อกำหนดแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่พร้อมบริการ

แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นมีอยู่ทั่วประเทศ ช่วงที่ท้องถิ่นมีผลไม้ออกชุก
สถานที่นั้นก็จะเป็จุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวที่สนใจเดินทางไปเที่ยวใน
สวนเกษตรหรือฟาร์มแล้วจะได้เห็นวิถีชีวิตของเกษตรกรแต่ละสาขา ได้รู้ถึงวิธีปลูก การบำรุงรักษา
การตัดเก็บ และการจัดส่งผลไม้ดอกไม้และผลิตภัณฑ์ในสวนในไร่ส่งขายทั้งในประเทศ และ
ต่างประเทศ กิจกรรมเกษตรสัญจรนี้สามารถจัดนำชมได้ทั้งสวนเกษตรที่เป็นของหน่วยงานราชการ
อาทิ แปลงนาสาธิตในจังหวัดต่างๆ สวนเพาะและขยายพันธุ์กล้าไม้สถานีเกษตรหลวง และ
โครงการศึกษาเกษตรแผนใหม่ตามพระราชดำริ สวนเอกชน วนเกษตรที่ประสบความสำเร็จ เป็น

ต้น แต่ละแห่งนั้นยินดีอนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าชมด้วย ก่อนเดินทางควรติดต่อล่วงหน้า เพื่อให้มีการเตรียมตัวการจัดบริการอำนวยความสะดวกได้

แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีการบริหารจัดการที่พร้อมบริการนักท่องเที่ยว มีลักษณะพิจารณาความพร้อมบริการดังนี้

1. มีพื้นที่จอดรถ แจ้งบริการที่จอดรถให้ชัดเจน เพื่อการเข้าชมถึงสถานที่
ได้ถูกต้อง

2. มีการจัดเส้นทางนำชมในพื้นที่ โดยจัดพื้นที่เข้าชมแยกจากพื้นที่เกษตร

3. มีพื้นที่เรือนเพาะชำ/โรงเรือนคัดแยกและบรรจุผลิตผลทางการเกษตร

เพื่อให้นักท่องเที่ยวชมได้สะดวก

4. มีป้ายสื่อความหมาย ให้ความรู้ต่อนักท่องเที่ยว

5. มีวิทยากรบรรยาย (ความสามารถในการบรรยายในภาษาต่างประเทศ
ภาษาใดบ้าง)

6. มีเอกสารเผยแพร่ (เอกสารภาษาใดบ้าง ก็ภาษา)

7. จัดพื้นที่จำหน่ายผลิตผล ทั้งสด แปรรูป มีบริการบรรจุภัณฑ์พร้อมป้าย
แจ้งราคาชัดเจน

8. การรับบริการท่องเที่ยว กำหนดจำนวนวัน เวลา พร้อมการจองล่วงหน้า
แจ้งราคามัดจำ วิธีการและระเบียบการชำระเงินชัดเจน (มีใบเสร็จรับเงินหรือหลักฐานการรับเงิน
มอบให้)

9. แจ้งวัน เวลา เปิดและปิด ค่าบริการเข้าชมและบริการอื่นๆ ให้นักท่องเที่ยว
ทราบชัดเจน

10. มีห้องสุขาสะอาดบริการ

11. มีการจัดการขยะ และการรักษาสภาพแวดล้อมที่ดี

12. หากมีบริการเสริมบริการอาหาร เครื่องดื่ม ควรแจ้งรายการและ
ค่าบริการให้ชัดเจน ความพร้อมการบริการนั้นจะต้องคำนึงถึงศักยภาพของพื้นที่รวมอยู่ด้วยว่า
สามารถบริการในระดับภูมิภาคหรือนานาชาติ

6. แนวความคิดเกี่ยวกับชุมชนและศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) กล่าวว่า
ชุมชน (community) หมายถึง เขตพื้นที่ ระดับความคุ้นเคย และการติดต่อระหว่างบุคคลตลอดจน

พื้นฐานความยึดเหนี่ยวเฉพาะอย่างที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากกลุ่มเพื่อนบ้านมีลักษณะทางเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตนเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสังสรรค์ใกล้ชิดกันกว่า และมีความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่า อาจมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพันเอกภาพ เช่น เชื้อชาติ ต้นกำเนิดเดิมของชาติ หรือศาสนา

งามเนตร จริงสูงเนิน (2538:11) ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับชุมชนและองค์กรชุมชนว่า ชุมชน หมายถึง คนจำนวนหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันเข้ามามีการติดต่อสื่อสารกัน ถ้าไม่มีการติดต่อสื่อสารกันก็ถือว่า ไม่มีความเป็นชุมชน

Poplin (1972) กล่าวถึงชุมชนว่า ชุมชนสามารถพิจารณาได้ใน 3 สถานะ คือ เป็นหน่วยของถิ่นที่อยู่ (territorial unit) หน่วยของการจัดองค์การทางสังคม (social organization unit) และหน่วยของจิตใจและวัฒนธรรม (psycho cultural unit) ในแง่ของหน่วยของถิ่นที่อยู่ โดยทั่วไปแล้วชุมชนมักจะเกิดขึ้นในที่ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติและมีเส้นทางคมนาคมผ่าน ในขณะที่ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของพื้นที่มีอิทธิพลต่อชีวิตของคนในชุมชน มนุษย์ก็จะปรับและคัดแปลงสภาพทางกายภาพของชุมชนตามความต้องการของตน ตามกฎหมาย ค่านิยม และกิจกรรมทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน

ชุมชนจะสามารถดำรงอยู่ได้ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการคือ ต้องมีตัวบุคคลในชุมชน ต้องมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และต้องมีสถาบัน ต้องทำหน้าที่เอื้อต่อการดำรงอยู่ของชุมชน และองค์ประกอบทั้ง 3 จะอยู่ได้ต้องมีเงื่อนไขที่เอื้ออำนวย คือมีญาติพี่น้อง มีครอบครัวบ้านเรือน มีทรัพยากรที่จะช่วยให้สมาชิกยังชีพอยู่ได้ และลักษณะการจัดการของชุมชน

ในเรื่องของศักยภาพได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า ศักยภาพ ไว้คล้ายๆ กัน ดังนี้ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายของคำว่า ศักยภาพ หมายถึง ภาวะแฝงหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ อาจทำให้พัฒนาหรือปรากฏเป็นสิ่งประจักษ์ได้

ชะลอ ธรรมศิริ (2531) (อ้างใน ชูวรรณ์ กมลเวช, 2531:64) กล่าวว่า ศักยภาพหมายถึง โครงสร้างอำนาจหน้าที่ ระบบพฤติกรรมและทัศนคติความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายในการทำงานขององค์กรกับอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด

Longman (1987) (อ้างใน รุณผกรจ กงอินทร์, 2545:37) ได้ให้ความหมาย คำว่า ศักยภาพหมายถึง พลังความสามารถของบุคคลที่ซ่อนเร้นอยู่ในตน หากมีการกระตุ้นจากบุคคลหรือสิ่งแวดล้อม จะสามารถแสดงพลังหรือความสามารถที่มีอยู่ออกมาใช้หรือยับยั้งพลังที่มีอยู่มิให้บังเกิดขึ้น

สุวิทย์ ชีรสาศวัต (2533:22) กล่าวว่า ศักยภาพของชุมชน หมายถึง ชีคความสามารถในอันที่จะตอบสนองความต้องการและแก้ไขสภาพปัญหาของคนส่วนใหญ่ในชุมชนรวมทั้ง

ความสามารถของชุมชนในการประสานความร่วมมือ การดำเนินงานกับคนภายในชุมชน และขณะเดียวกันก็ดำเนินการแก้ไขปัญหามาจากภายนอกชุมชน ทั้งนี้ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อความ ปกติสุขในการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน องค์ประกอบที่ทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพในการ ดำเนินงานใดๆ นั้น ได้แก่ โครงสร้างประชากร ระบบเครือญาติ ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบ นิเวศวิทยา โครงสร้างอำนาจและระบบการปกครอง อาชีพและระบบการผลิต ปัจจัยในการผลิต และระบบความเชื่อ

ทั้งนี้ อาจกล่าวได้ว่า ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถของบุคคลหรือกลุ่มคนที่จะ แสดงออกมาได้หากได้รับการกระตุ้น หรือส่งเสริม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร

7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อุไรวรรณ เปี่ยมนิเวศน์ (2544:201-204) ได้ศึกษาหาแนวทางการจัดการที่เหมาะสม จัดทำคู่มือการจัดการปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวเกษตร ในการจัดการด้าน การสื่อความหมายและสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ปัจจุบันอำเภอบ้านแพ้วไม่มีการจัดการท่องเที่ยว เกษตร ผู้ที่เดินทางมาเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกลุ่ม หมู่คณะ ผลความคาดหวังและความคิดเห็นของ นักท่องเที่ยวในการจัดการด้านสื่อความหมายและสิ่งอำนวยความสะดวก ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวมี ศักยภาพในการจัดการ ได้ระดับหนึ่ง สำหรับการจัดการพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรควรมีสื่อ ความหมายประเภท เจ้าหน้าที่นำชม เอกสาร แผ่นพับ พื้นที่ทางการเกษตร ที่สามารถเดินชมได้ สถานที่ ดัดต่อและมีการแสดงกิจกรรมการเกษตร ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ห้องน้ำ-ห้องสุขา น้ำ ดื่ม เส้นทางเที่ยวชมที่ปลอดภัย สะดวก และเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก ซึ่งการจัดการควรดำเนิน ให้เหมาะสมกับพื้นที่การเกษตร เพื่อคงความเป็นธรรมชาติและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อย ที่สุด

อรอนงค์ ฤชาฤทธิ (2545:75-78) ได้ศึกษาระดับศักยภาพของตำบลสัมปทวนในการ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเสนอแนะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยว เชิงเกษตรที่ เหมาะสมกับตำบลสัมปทวน พบว่า ตำบลสัมปทวนมีศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในระดับปานกลางซึ่งปัจจัยด้านระบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นองค์ประกอบในการ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสามารถลำดับ ได้ดังนี้ 1) ด้านระบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิง เกษตร 2) พื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร 3) ความพร้อมของชุมชน 4) ด้านสิ่งดึงดูดใจ ทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ5) ด้านลักษณะทางกายภาพ

สมเกียรติ ชันบุญใส (2544: 100-103) ได้ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนและ ความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ของ โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าพันคอน-ปะโล พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นในระดับมากว่า โครงการฯ จะช่วยฟื้นฟูสภาพแวดล้อม และทำให้ทางราชการเข้ามาพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐานให้มีสภาพดีขึ้น ก่อให้เกิดความร่วมมือในการดูแลรักษาและร่วมใจในการรักษาสภาพแวดล้อม และยังมี ความต้องการมีส่วนร่วมจัดการผลประโยชน์จากทรัพยากรในพื้นที่ และการอำนวยความสะดวก ต่อนักท่องเที่ยว ตลอดจนติดตามประเมินผลความเปลี่ยนแปลงของสภาพพื้นที่โครงการฯ ด้วย

ธมลพร กงอินทร์ (2545:78-80) ได้ศึกษาศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน : กรณีศึกษาบ้านนาดิน ตำบลอ่าวนาง อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ พบว่า บทบาทผู้นำของชุมชนในด้านการให้คำปรึกษาด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมี ความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ส่วนปัจจัยอื่นๆ คือ การรับรู้ ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การฝึกอบรม การมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่น การติดต่อ สัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ บทบาทผู้นำของชุมชนในด้านการให้อิสระในการประกอบอาชีพด้าน การท่องเที่ยวและความสามารถของชุมชนในการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น ไม่มี ความสัมพันธ์กับศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ส่วนสภาพปัญหาของชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือ การขาดแคลนน้ำเนื่องจากระบบประปาในชุมชนไม่ตี รองลงมาคือ ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมี ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาแบบยั่งยืน สรุปได้คือ รมรงค์ให้มีการ อนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น และเน้นการมีส่วนร่วม ของทุกฝ่าย

อุไรพรรณ ปรางอุคมทรัพย์ (2544:90-93) ได้ศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการ จัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ : กรณีศึกษาชุมชนบ้านทุ่งสูง จังหวัดกระบี่ พบว่า ปัจจัยที่บ่งชี้ถึง ศักยภาพของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ 4 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยด้านลักษณะพื้นที่ ปัจจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านกิจกรรมและการจัดการนักท่องเที่ยว และปัจจัยด้านองค์กรชุมชน โดยพบว่า ชุมชนบ้านทุ่งสูงมีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ ทั้งนี้มีศักยภาพสูงสุดในปัจจัยด้านองค์กรชุมชน และศักยภาพปานกลางในปัจจัยด้าน ลักษณะพื้นที่และปัจจัยด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยวและมีศักยภาพต่ำสุดในปัจจัย ด้านกิจกรรมและการจัดการนักท่องเที่ยว

ศิริโรจน์ หอมานาน (2547:149-150) ได้ศึกษาศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรหมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ พบว่าหมู่บ้านรอบบริเวณศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีความพร้อมในระดับมากในด้านการเข้าถึง มีความพร้อมในระดับปานกลางในด้านสิ่งดึงดูดใจ ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว และพื้นที่ในการบริหารจัดการนักท่องเที่ยว และมีความพร้อมในระดับน้อยในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และการมีส่วนร่วมของชุมชนในแนวทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ณรงค์ แก้วพิพัฒน์ (2547: 70-73) ได้ศึกษาถึงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดกระบี่ (พืชสวน) พบว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับมากทั้งด้านปัจจัย (ผู้บรรยายและสถานที่) ขั้นตอนการเยี่ยมชม และความพึงพอใจโดยภาพรวม ส่วนความพึงพอใจต่อสถานที่จอดรถอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาและอุปสรรคในการเดินทาง ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหานอกจากนักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดที่ไม่ใช่ภาคใต้ และบุคคลที่ไม่ได้นำรถส่วนตัวมา สถานที่ที่นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมและชอบมากที่สุดคือ โรงเรือนรวบรวมและอนุรักษ์กล้วยไม้พื้นเมือง กล้วยไม้ หน้าวัว ผักไร้ดิน ไม้ผล เห็ดและผักพื้นบ้าน และสมุนไพร โดยสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการให้ปรับปรุงคือ ห้องสุขา ศาลานั่งพัก พาหนะสำหรับการนำเยี่ยมชม และการประชาสัมพันธ์

เชชา ไต้สูงเนิน (2543: 67-71) ได้ศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่วัง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในสามพื้นที่คือ พื้นที่บริเวณศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรม่วงคำ พื้นที่บริเวณถนนเชื่อมต่อระหว่างบ้านม่วงคำกับ บ้านโป่งแยงใน และบริเวณบ้านผานกกก ส่วนปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ พบว่า มีสาเหตุมาจาก การมอบหมายอำนาจหน้าที่รับผิดชอบ ในการบริหารงานด้านการท่องเที่ยวไม่ชัดเจน เจ้าหน้าที่และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานด้านการขาดงบประมาณ ขาดบุคลากร ขาดการประสานงาน และความร่วมมือระหว่างองค์กร และเกิดความขัดแย้งภายนอกชุมชน

ภาวินี เวชสิทธิ์นิรภัย (2543:62-67) ได้ศึกษาศักยภาพและปัญหาของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าผู้เชี่ยวชาญให้คำนิยามและความหมายการท่องเที่ยวเกษตร โดยใช้หลักการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืนมากที่สุด การศึกษาศักยภาพ ของแหล่งท่องเที่ยว

จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวสอดคล้องกับผู้เชี่ยวชาญมากที่สุด รองลงมาคือการบริหารจัดการท่องเที่ยวและการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยว ปัญหาการดำเนินงานที่พบในแต่ละประเภทของแหล่งท่องเที่ยวประเภทโครงการทดลองของรัฐ มีปัญหาขาดงบประมาณในการพัฒนาปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว ปัญหาด้านการตลาด และปัญหาขั้นตอนของส่วนราชการประเภทโครงการหลวง มีปัญหาขาดบุคลากรในการปฏิบัติงาน การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และขั้นตอนของการขออนุญาตทางราชการ การศึกษาพื้นที่กรณีศึกษาหมู่บ้านไม้ดอกก้าวหน้า หมู่ที่ 3 บ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ศักยภาพการท่องเที่ยวเกษตรของชุมชนอยู่ในระดับต่ำ

อภิรมย์ พรหมจรรยา คมสัน รัชตพันธ์ และประภัสรา กิจไพฑูรย์ทวี (2546: 63-67) ได้ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษาชุมชนเกาะมะพร้าว จังหวัดภูเก็ต พบว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่กระตุ้นให้เกิดการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ชุมชนได้รับผลประโยชน์จากแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ และจะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ในอนาคต การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรทำให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้โดย ชุมชนพิจารณาจากสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นเป็นพื้นฐานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจึงเป็นรูปแบบของ การท่องเที่ยวที่แท้จริงที่นักท่องเที่ยวสามารถ ได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชนบทที่แตกต่างจากการท่องเที่ยวชายทะเลทั่วไปของจังหวัดภูเก็ต และยังพบว่าวิถีชีวิตของชาวบ้านกำลังเปลี่ยนแปลง โดยมีการรวมกลุ่มก่อตั้งชุมชนที่เข้มแข็ง มีการเริ่มทำกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยประชาชนในหมู่บ้าน เริ่มจากการนั่งเรือท่องเที่ยวป่าชายเลนของหมู่บ้านซึ่งขณะนั้น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์และการจัดการ แต่หลังจากได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐท้องถิ่นของจังหวัดภูเก็ต เข้ามาช่วยวางแผนในการดำเนินการ ชุมชนจึง ได้พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างเป็นรูปธรรมในปัจจุบัน ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ช่วยในการแก้ปัญหาของชุมชน ประชาชน ในหมู่บ้านจะมีความเข้มแข็งและรวมตัวกันได้ ถึงแม้ว่าอาจจะมีปัญหาอยู่บ้างแต่ในอนาคตชุมชนคาดหวังว่าจะเป็นชุมชนที่เข้มแข็งอย่างแท้จริง

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ศึกษา คือ

1.1.1 เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรของสำนักงานเกษตรจังหวัดและอำเภอ ใน 19 จังหวัด 22 อำเภอ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์(คำม่วง) ขอนแก่น(น้ำพอง) ชัยภูมิ(เมือง) นครพนม(ศรีสงคราม) นครราชสีมา(วังน้ำเขียว, ห้วยแถลง) บุรีรัมย์(เฉลิมพระเกียรติ) มหาสารคาม(โกสุมพิสัย) มุกดาหาร(หนองสูง) ยโสธร(ป่าดัว) ร้อยเอ็ด(เกษตรวิสัย) เลย(ภูเรือ) ศรีสะเกษ(กันทรลักษณ์) สกลนคร(กุดบาก, ภูพาน) สุรินทร์(เมือง) หนองคาย(สังคม) หนองบัวลำภู(เมือง) อุรธานี(หนองแสง) อุบลราชธานี(น้ำขุ่น, โขงเจียม) และอำนาจเจริญ(หัวตะพาน) รวมทั้งสิ้น 41 คน

1.1.2 คณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตามโครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของกรมส่งเสริมการเกษตร ปีงบประมาณ 2545-2547 จำนวน 19 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 198 คน ได้แก่ จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น ชัยภูมิ นครพนม นครราชสีมา บุรีรัมย์ มหาสารคาม มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด เลย ศรีสะเกษ สกลนคร สุรินทร์ หนองคาย หนองบัวลำภู อุรธานี อุบลราชธานี และอำนาจเจริญ

1.2 กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.2.1 การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

1) เจ้าหน้าที่ : เก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับจังหวัด และระดับอำเภอ

2) เกษตรกร : เก็บข้อมูลจากคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนจำนวนแหล่งละ 6 คน (ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นประธานฯ เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ และกรรมการ) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 3.1 แสดงการกำหนดกลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มจังหวัด/ จังหวัด	จังหวัดที่สุ่ม	จำนวนแหล่ง ท่องเที่ยวในจังหวัด	จำนวนเจ้าหน้าที่		จำนวน คณะกรรมการฯ
			จังหวัด	อำเภอ	
กลุ่มที่ 1					
- นครราชสีมา	1. นครราชสีมา	2	1	2	12
- ชัยภูมิ	2. ชัยภูมิ	1	1	1	6
- บุรีรัมย์					
- สุรินทร์					
กลุ่มที่ 2					
- มุกดาหาร	1. มุกดาหาร	1	1	1	6
- สกลนคร	2. สกลนคร	2	1	2	12
- นครพนม					
- กาฬสินธุ์					
กลุ่มที่ 3					
- อุบลราชธานี	1. ยโสธร	1	1	1	6
- อำนาจเจริญ	2. อุบลราชธานี	2	1	2	12
- ศรีสะเกษ					
- ยโสธร					
กลุ่มที่ 4					
- ขอนแก่น	1. มหาสารคาม	1	1	1	6
- มหาสารคาม	2. ร้อยเอ็ด	1	1	1	6
- ร้อยเอ็ด					
กลุ่มที่ 5					
- อุรธานี	1. เลย	1	1	1	6
- หนองบัวลำภู	2. อุรธานี	1	1	1	6
- หนองคาย					
- เลย					
รวม	10 จังหวัด	13 แหล่ง	10 ราย	13 ราย	78 ราย

1.2.2 การสุ่มตัวอย่าง

ทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สุ่มตัวอย่างจังหวัดอย่างง่าย จากการแบ่งกลุ่มตามยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด (5 กลุ่ม) โดยจับฉลากตัวแทนของกลุ่มจังหวัด กลุ่มละ 2 จังหวัด

ขั้นตอนที่ 2 สุ่มตัวอย่างอำเภอ โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากอำเภอที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ได้รับงบประมาณจากกรมส่งเสริมการเกษตร ปีงบประมาณ 2545-2547

ขั้นตอนที่ 3 สุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่แบบเจาะจง โดยเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับจังหวัด 10 จังหวัด และระดับอำเภอ 13 อำเภอ รวม 23 ราย และจากคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนที่ทำหน้าที่เป็นประธานฯ เลขานุการ และประชาสัมพันธ์

ขั้นตอนที่ 4 สุ่มตัวอย่างคณะกรรมการฯ โดยสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย จากผู้ทำหน้าที่เป็นกรรมการ จำนวนแหล่งละ 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บและรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิดและแบบปลายเปิด แบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเจ้าหน้าที่และคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

ตอนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยชุมชนที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 3 ข้อมูลศักยภาพของชุมชนในด้านต่างๆ และความสามารถในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตอนที่ 4 ข้อมูลความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ

ตอนที่ 5 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนด้านพื้นที่ ด้านบุคลากร รวมทั้งความสามารถในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับจังหวัดและอำเภอ ต่อศักยภาพด้านพื้นที่ ด้านบุคลากร และความสามารถในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ตอนที่ 3 ไปทำการทดสอบกับเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดและอำเภอ รวมทั้งคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ที่ไม่ใช่กลุ่ม

ตัวอย่างจำนวน 4 แห่ง รวมทั้งสิ้น 24 ราย และนำมาหาค่าความเชื่อมั่น(Reliability) ของแบบทดสอบอยู่ในระดับ 0.947 แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข หลังจากนั้นจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3. การรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการในช่วง มีนาคม-พฤษภาคม 2549 โดยผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามให้กับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับจังหวัดและอำเภอ และขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ในการประสานงานกับคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนให้ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ แล้วทำการวิเคราะห์โดยแยกเป็นหมวดหมู่ จัดเป็นตารางตามลักษณะของคำถามเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยใช้วิธีการทางสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการแจกแจงความถี่

เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนนใช้การประมาณค่าตามหลักการของ Likert (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540: 185-188) ในแบบสอบถามมีคำตอบให้เลือกตอบ 5 ระดับ โดยแทนความหมายคือ

สูงที่สุด/มากที่สุด	มีค่าเท่ากับ 5
สูง/มาก	มีค่าเท่ากับ 4
ปานกลาง	มีค่าเท่ากับ 3
ต่ำ/น้อย	มีค่าเท่ากับ 2
ต่ำที่สุด/น้อยที่สุด	มีค่าเท่ากับ 1

$$\begin{aligned}
 \text{ช่วงชั้นศักยภาพ, ระดับความสามารถ} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\
 \text{และความต้องการ} &= \frac{5 - 1}{5} \\
 &= 0.80
 \end{aligned}$$

ดังนั้นการแปลความหมายตามค่าเฉลี่ยต่างๆ คือ

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00 - 1.80	หมายถึง	ต่ำที่สุด, น้อยที่สุด
	1.81 - 2.61	หมายถึง	ต่ำ, น้อย
	2.62 - 3.42	หมายถึง	ปานกลาง
	3.43 - 4.23	หมายถึง	สูง, มาก
	4.24 - 5.00	หมายถึง	สูงที่สุด, มากที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยรายละเอียด โดยแบ่งผลการศึกษาเป็น 5 ตอน คือ
ตอนที่ 1 พื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของ
ชุมชนและเจ้าหน้าที่

ตอนที่ 2 ปัจจัยชุมชนที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 3 ศักยภาพของชุมชนในด้านต่างๆ และความสามารถในการบริหารจัดการ
แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตอนที่ 4 ความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ

ตอนที่ 5 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

โดยมีรายละเอียด ดังนี้

**ตอนที่ 1 พื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ของชุมชนและเจ้าหน้าที่**

1.1 พื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน
ตารางที่ 4.1 พื้นฐานทางสังคมของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

n = 78

ข้อมูลเกษตรกร	จำนวน (คน)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด
1. เพศ						
ชาย	45	57.7				
หญิง	33	42.3				
2. อายุ(ปี)			45.2	8.513	15	65
ต่ำกว่า 20	1	1.3				
20-30	4	5.1				
31-40	13	16.7				

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 78

ข้อมูลเกษตรกร	จำนวน (คน)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด
41-50	40	51.3				
51-60	17	21.8				
มากกว่า 60	3	3.8				
3. สถานภาพ						
โสด	3	3				
สมรส	74	94.9				
หม้าย	1	1.3				
4. ระดับการศึกษา						
ประถมศึกษา	33	42.3				
มัธยมศึกษาตอนต้น	15	19.2				
มัธยมศึกษาตอนปลาย	14	17.9				
ปวช.,ปวส.	7	9.0				
ปริญญาตรี	9	11.5				
5. อาชีพหลัก						
ทำสวน	33	42.3				
ทำนา	36	46.2				
ค้าขาย	1	1.3				
ประมง	1	1.3				
เลี้ยงสัตว์	1	1.3				
รับจ้างทั่วไป	3	3.8				
ข้าราชการ/ลูกจ้าง	3	3.8				
6. จำนวนแรงงาน						
ในครัวเรือน (คน)			3.0	0.993	2	6
2	32	41.1				
3	19	24.4				
4	23	29.5				

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 78

ข้อมูลเกษตรกร	จำนวน (คน)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด
5	3	3.8				
มากกว่า 5	1	1.3				
7. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ใน ชุมชน (ปี)			37.3	13.213	1	62
1-10	4	5.1				
11-20	6	7.7				
21-30	16	20.5				
31-40	15	19.2				
41-50	28	35.9				
มากกว่า 50	9	11.5				
8. ตำแหน่งทางสังคม						
ไม่มี	34	43.6				
มี	44	56.4				
1) ตำแหน่งที่เป็น						
- กำนัน	1	1.3				
- ผู้ใหญ่บ้าน	7	9.0				
- สมาชิก อบต.	18	23.1				
- ผู้นำสถาบันเกษตรกร	14	17.9				
- ประธานกองทุน หมู่บ้าน	4	5.1				
9. การเข้าร่วมสมาชิกกลุ่ม (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
ไม่ได้เข้าร่วม	5	6.4				
เข้าร่วม	73	93.6				
- กลุ่มเกษตรกร	43	55.1				

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 78

ข้อมูลเกษตรกร	จำนวน (คน)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด
- กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร	32	41.0				
- กลุ่มยุวเกษตรกร	4	5.1				
- กลุ่มส่งเสริมอาชีพ	24	30.8				
- กลุ่มสหกรณ์	27	34.6				
- กลุ่ม ธกส.	21	26.9				
- กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน	5	6.4				
10. การรับรู้ข่าวสารการ						
ท่องเที่ยวเชิงเกษตร						
ไม่เคย	0	0				
เคย	78	100				
11. แหล่งที่รับรู้ข่าวสาร						
และความถี่(ครั้ง/เดือน)						
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
วิทยุ	56	71.8				
โทรทัศน์	73	93.6				
หนังสือพิมพ์/วารสาร	55	70.5				
กลุ่ม/ชมรมการท่องเที่ยว	46	59.0				
เจ้าหน้าที่รัฐ	52	66.7				
เพื่อนบ้าน	33	42.3				
12. การเข้ารับการฝึกอบรม						
ไม่เคย	7	9.0				
เคย	71	91.0				

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

n = 78

ข้อมูลเกษตรกร	จำนวน (คน)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด
13. หน่วยงานที่เข้ารับการ						
ฝึกอบรม(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	41	52.6				
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	31	39.7				
กรมการพัฒนาชุมชน	27	34.6				
กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.)	42	53.8				
สถาบันการศึกษา	32	41.0				
15. หลักสูตรในการฝึกอบรม						
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
- การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	67	85.9				
- การออกแบบ/พัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชน	32	41.0				
- การจัดรูปแบบสวน/ไร่เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเข้าชม	48	61.5				
- การเป็นผู้นำชม และการเป็นเจ้าบ้านที่ดี	57	73.1				
- การจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน	51	65.4				
- ป่าไม้ชุมชน	6	7.7				

จากตารางที่ 4.1 จากการศึกษาพื้นฐานทางสังคมของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ของชุมชน พบว่า

เพศ คณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่ร้อยละ 57.7 เป็นเพศชาย และร้อยละ 42.3 เป็นเพศหญิง
อายุ คณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 51.3) รองลงมาคืออายุ
ระหว่าง 51-60 ปี (ร้อยละ 21.8) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 16.7) มีอายุระหว่าง 20-30 ปี
(ร้อยละ 5.1) มีอายุระหว่าง 61-65 ปี (ร้อยละ 3.8) และอายุน้อยกว่า 20 (ร้อยละ 1.3) โดยมีอายุเฉลี่ย
45.2 ปี

สถานภาพ คณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส (ร้อยละ 94.9) รองลงมาคือ
โสด (ร้อยละ 3) และหม้าย (ร้อยละ 1.3)

ระดับการศึกษา คณะกรรมการฯ ส่วนมากสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา (ร้อยละ
42.3) รองลงมา คือ สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 19.2) สำเร็จการศึกษาระดับ
มัธยมศึกษาตอนปลาย (ร้อยละ 17.9) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 11.5) และสำเร็จ
การศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ร้อยละ 9.0)

อาชีพหลัก คณะกรรมการฯ ส่วนมากมีอาชีพทำนา (ร้อยละ 46.2) รองลงมาคือ อาชีพ
ทำสวน (ร้อยละ 42.3) รับจ้างทั่วไปและรับราชการ (ร้อยละ 3.8) และมีอาชีพค้าขาย ประมง
และเลี้ยงสัตว์ (ร้อยละ 1.3)

จำนวนแรงงานในครัวเรือน คณะกรรมการฯ ส่วนมากมีแรงงานในครัวเรือน จำนวน
2 คน (ร้อยละ 41.1) รองลงมาคือมีแรงงานในครัวเรือนจำนวน 4 คน (ร้อยละ 29.5) มีแรงงานใน
ครัวเรือน จำนวน 3 คน (ร้อยละ 24.4) มีแรงงานในครัวเรือน 5 คน (ร้อยละ 3.8) และมีแรงงาน
ในครัวเรือน จำนวน 6 คน (ร้อยละ 1.3) โดยมีแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.0 คน

ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน คณะกรรมการฯ ส่วนมากมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ใน
ชุมชนระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 35.9) รองลงมาคือมีระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนระหว่าง 21-30 ปี
(ร้อยละ 20.5) ระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 19.2) มากกว่า 50 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 11.5) ระหว่าง 11-20 ปี
(ร้อยละ 7.7) และระหว่าง 1-10 ปี (ร้อยละ 5.1) โดยมีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนเฉลี่ย 37.3 ปี

ตำแหน่งทางสังคม คณะกรรมการฯ ส่วนมากมีตำแหน่งเป็นสมาชิกขององค์การ
บริหารส่วนตำบล (ร้อยละ 23.1) รองลงมาคือ เป็นผู้นำสถาบันเกษตรกร (ร้อยละ 17.5) เป็น
ผู้ใหญ่บ้าน (ร้อยละ 9.0) เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน (ร้อยละ 5.1) และเป็นกำนัน (ร้อยละ 1.3)
โดยที่คณะกรรมการฯ ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ร้อยละ 43.6

การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม คณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม
(ร้อยละ 93.6) โดยส่วนใหญ่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร (ร้อยละ 55.1) รองลงมาคือ เข้าร่วม

เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร (ร้อยละ 41.0) เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มสหกรณ์ (ร้อยละ 34.6) เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพ (ร้อยละ 30.8) เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ร้อยละ 26.9) เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน (ร้อยละ 6.4) และเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มยุวเกษตรกร (ร้อยละ 5.1) โดยที่คณะกรรมการฯ ไม่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มใดเลย ร้อยละ 6.4

การรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่ได้รับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวจากสื่อโทรทัศน์ (ร้อยละ 93.6) รองลงมาคือวิทยุ (ร้อยละ 71.8) หนังสือพิมพ์/วารสาร (ร้อยละ 70.5) จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ร้อยละ 66.7) จากกลุ่ม/ชมรมการท่องเที่ยว (ร้อยละ 59.0) จากเพื่อนบ้าน (ร้อยละ 42.3) และจากอินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 2.6)

การได้รับการฝึกอบรมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร คณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการฝึกอบรม (ร้อยละ 91.0) ไม่ได้รับการฝึกอบรม (ร้อยละ 7.0) ซึ่งหน่วยงานที่ฝึกอบรมให้กับคณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่จากหน่วยงานของกรมส่งเสริมการเกษตร (ร้อยละ 87.2) รองลงมาจากหน่วยงานกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ 53.8) จากหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ร้อยละ 52.6) จากหน่วยงานสถาบันการศึกษา (ร้อยละ 41.0) จากหน่วยงานกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (ร้อยละ 39.7) และจากหน่วยงานกรมการพัฒนาชุมชน (ร้อยละ 34.6)

หลักสูตรที่เข้ารับการฝึกอบรม คณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่ได้เข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (ร้อยละ 85.9) รองลงมาหลักสูตรการเป็นผู้นำชมและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี (ร้อยละ 73.1) หลักสูตรการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน (ร้อยละ 65.4) หลักสูตรการจัดรูปแบบสวนเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าชม (ร้อยละ 61.5) หลักสูตรการออกแบบ/พัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชน (ร้อยละ 41.0) และหลักสูตรป่าไม้ชุมชน (ร้อยละ 7.7)

ตารางที่ 4.2 พื้นฐานทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

n = 78

ข้อมูลเกษตรกร	จำนวน (คน)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด
1. รายได้ปี 2548 (บาท/เดือน)						
1.1 จากอาชีพหลัก			9,483.3	11385.482	0	50,000
ต่ำกว่า 1,000	2	2.6				
1,000-3,000	13	16.7				
3,001-5,000	30	38.5				

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

n = 78						
ข้อมูลเกษตรกร	จำนวน (คน)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด
5,001-7,000	12	15.4				
7,001-9,000	2	2.6				
มากกว่า 9,000	19	24.4				
2.2 จากกิจกรรม			1,073.7	1440.006	0.0	7,000
ท่องเที่ยวเชิงเกษตร						
ต่ำกว่า 500	35	44.9				
500-1,000	20	25.6				
1,001-1,500	3	3.8				
1,501-2,000	7	9.0				
2,001-2,500	1	1.3				
มากกว่า 2,500	12	15.4				

จากตารางที่ 4.2. จากการศึกษาพื้นฐานทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน พบว่า

รายได้จากอาชีพหลัก คณะกรรมการฯ ส่วนมากมีรายได้จากอาชีพหลักระหว่าง 3,001-5,000 บาท/เดือน (ร้อยละ 38.5) รองลงมา มีรายได้จากอาชีพหลักมากกว่า 9,000 บาท/เดือน (ร้อยละ 24.4) มีรายได้จากอาชีพหลักระหว่าง 1,000-3,000 บาท/เดือน (ร้อยละ 16.7) และมีรายได้จากอาชีพหลักระหว่าง 1,000 บาท/เดือนและ 5,001-10,000 บาท/เดือน (ร้อยละ 2.6) โดยมีรายได้จากอาชีพหลักเฉลี่ย 9,483.3 บาท/เดือน

รายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร คณะกรรมการฯ ส่วนมากมีรายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่ำกว่า 500 บาท/เดือน (ร้อยละ 44.9) รองลงมา มีรายได้ระหว่าง 500-1,000 บาท/เดือน (ร้อยละ 25.6) มีรายได้มากกว่า 2,500 บาท/เดือน (ร้อยละ 15.4) มีรายได้ระหว่าง 1,501-2,000 บาท/เดือน (ร้อยละ 9.0) มีรายได้ระหว่าง 1,001-1,500 บาท/เดือน (ร้อยละ 3.8) มีรายได้ระหว่าง 2,001-2,500 บาท/เดือน (ร้อยละ 1.3) โดยมีรายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรเฉลี่ย 1,073.7 บาท/เดือน

1.2 พื้นฐานของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับจังหวัดและอำเภอ
 ตารางที่ 4.3 พื้นฐานของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับจังหวัดและอำเภอ

n = 23

ข้อมูลเจ้าหน้าที่	จำนวน (คน)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด
1. เพศ						
ชาย	14	60.9				
หญิง	9	39.1				
2. อายุ(ปี)						
			42.1	5.286	32	52
30-35	5	21.7				
36-40	2	8.7				
41-45	11	47.8				
46-50	4	17.4				
51-55	1	4.3				
3. ระดับการศึกษา						
ปวส. หรือเทียบเท่า	1	4.3				
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	19	82.6				
ปริญญาโท	3	13.0				
4. ระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน ในพื้นที่ (ปี)						
			15.2	7.478	1	28
1-5	3	13.0				
6-10	4	17.4				
11-15	4	17.4				
16-20	7	30.4				
20-25	4	17.4				
มากกว่า 25	1	4.3				
5. ตำแหน่งปัจจุบัน						
เจ้าพนักงานการเกษตร	1	4.3				
นักวิชาการส่งเสริม การเกษตร	21	91.3				

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n = 23

ข้อมูลเจ้าหน้าที่	จำนวน (คน)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด
เจ้าหน้าที่บริหารงาน การเกษตร	1	4.3				
6. การได้รับข่าวสารการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตร						
เคย	23	100				
10. แหล่งของข่าวสาร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
วิทยุ	12	52.2				
โทรทัศน์	20	87.0				
หนังสือพิมพ์/วารสาร	16	69.6				
กลุ่ม/ชมรมการท่องเที่ยว	9	39.1				
สถาบันการศึกษา	3	13.0				
คอมพิวเตอร์ (อินเทอร์เน็ต)	16	69.6				
กรมส่งเสริมการเกษตร	1	4.3				
7. การเข้าร่วมอบรม/ สัมมนา/ดูงานท่องเที่ยว เชิงเกษตร (ครั้ง)						
ไม่เคย	4	17.4				
เคย	19	82.6				
1	3	13.0				
2	4	17.4				
3	5	21.7				
4	4	17.4				
5	1	4.3				
6	2	8.7				

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

n = 23

ข้อมูลเจ้าหน้าที่	จำนวน (คน)	ร้อยละ	\bar{X}	S.D.	ต่ำสุด	สูงสุด
8. หน่วยงานที่เข้าอบรม/ สัมมนา/ดูงาน						
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	0	0.0				
กรมส่งเสริมการเกษตร	17	73.9				
กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา	2	8.7				
กรมการพัฒนาชุมชน	0	0.0				
กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น	0	0.0				
สถาบันการศึกษา	9	39.1				
สำนักงานจังหวัด	5	21.7				

จากตารางที่ 4.3 จากการศึกษาพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับจังหวัดและอำเภอ พบว่า

เพศ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับจังหวัดและอำเภอส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 60.9 และเป็นเพศหญิงร้อยละ 39.1

อายุ เจ้าหน้าที่ฯ ส่วนมากมีอายุระหว่าง 41-45 ปี (ร้อยละ 47.8) รองลงมามีอายุระหว่าง 30-35 ปี (ร้อยละ 21.7) มีอายุระหว่าง 46-50 ปี (ร้อยละ 17.4) มีอายุระหว่าง 36-40 ปี (ร้อยละ 8.7) และมีอายุระหว่าง 51-55 ปี (ร้อยละ 4.3) โดยเจ้าหน้าที่ฯ มีอายุเฉลี่ย 42.1 ปี

ระดับการศึกษา เจ้าหน้าที่ฯ ส่วนใหญ่จบการศึกษาสูงสุด ระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 82.6) รองลงมาจบการศึกษาระดับปริญญาโท (ร้อยละ 13.0) และจบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงหรือเทียบเท่า (ร้อยละ 4.3)

ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ เจ้าหน้าที่ฯ ส่วนมากมีระยะเวลาการปฏิบัติงานในพื้นที่ระหว่าง 16-20 ปี (ร้อยละ 30.4) รองลงมามีระยะเวลาการปฏิบัติงานฯ ระหว่าง 6-10, 11-15 และ 20-25 ปี (ร้อยละ 17.4) มีระยะเวลาการปฏิบัติงานฯ ระหว่าง 1-5 ปี (ร้อยละ 13.0) และมี

ระยะเวลาในการปฏิบัติงานฯ มากกว่า 25 ปี (ร้อยละ 4.3) โดยเจ้าหน้าที่ฯ มีระยะเวลาการปฏิบัติงานในพื้นที่เฉลี่ย 15.2 ปี

ตำแหน่งที่ปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ฯ ส่วนใหญ่ มีตำแหน่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร (ร้อยละ 91.3) รองลงมามีตำแหน่ง เจ้าพนักงานการเกษตร และเจ้าหน้าที่บริหารงานการเกษตร (ร้อยละ 4.3)

การรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เจ้าหน้าที่ฯ ส่วนใหญ่ได้รับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากสื่อโทรทัศน์ (ร้อยละ 87.0) รองลงมาคือหนังสือพิมพ์/วารสารและอินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 69.6) วิทยุ (ร้อยละ 52.2) จากกลุ่ม/ชมรมการท่องเที่ยว (ร้อยละ 39.1) จากสถาบันการศึกษา (ร้อยละ 13.0) และจากกรมส่งเสริมการเกษตร (ร้อยละ 4.3)

การได้รับการฝึกอบรมหลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เจ้าหน้าที่ทั้งหมดได้รับการฝึกอบรม ซึ่งหน่วยงานที่เจ้าหน้าที่ฯ ส่วนใหญ่ เข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานของกรมส่งเสริมการเกษตร (ร้อยละ 73.9) รองลงมาจากหน่วยงานสถาบันการศึกษา (ร้อยละ 39.1) จากหน่วยงานสำนักงานจังหวัด (ร้อยละ 21.7) และจากหน่วยงานกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา (ร้อยละ 8.7)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยชุมชน

2.1 ข้อมูลปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน (กรมส่งเสริมการเกษตร ,2549:1)

ตารางที่ 4.4 ปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนระหว่างเดือนมกราคม-ธันวาคม พ.ศ. 2548

ที่	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ปริมาณนักท่องเที่ยวแยกตามรายเดือน (พ.ศ. 2548)										รวม	เฉลี่ย	
		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.			พ.ย.
หมู่บ้านผักปลอด														
1.	สารพิษ อ.วังน้ำเขียว จ.	1,290	-	-	795	100	270	240	-	4,081	5,520	4,017	16,313	1,359.42
นครราชสีมา														
ชุมชนใหม่ไทยहु่ง														
2.	ประดู่ อ.หัวขลุ่ย	117	-	-	111	160	83	119	-	62	88	151	891	74.25
จ.นครราชสีมา														
ท่องเที่ยวเกษตรบ้านคำ														
3.	น้อย อ.เมือง จ.ชัยภูมิ	34	30	40	35	32	40	33	38	35	-	41	358	29.83
หมู่บ้านท่องเที่ยว														
4.	เชิงเกษตรบ้านเป่า อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร	244	263	258	147	43	80	33	75	12	43	70	1,401	116.75
หมู่บ้านสมุนไพร														
5.	อินแปง อ.กุศบาก จ.สกลนคร	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ที่	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ปริมาณนักท่องเที่ยวแยกตามรายเดือน (พ.ศ. 2548)										รวม	เฉลี่ย	
		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.			พ.ย.
ท่องเที่ยวเกษตร														
6.	ภูพาน อ.ภูพาน	1,304	1,200	440	480	207	80	-	-	560	455	351	5,077	423.08
จ.สกลนคร														
ท่องเที่ยวเชิงเกษตร														
7.	ตำบลศรีฐาน อ.ป่าติ้ว	98	98	73	-	105	75	-	69	180	55	110	1,015	84.58
จ.ยโสธร														
หมู่บ้านท่องเที่ยว														
8.	เกษตรน้ำเย็น อ.น้ำเย็น	310	250	289	270	350	305	290	230	298	285	245	3,352	279.33
จ.อุบลราชธานี														
ท่องเที่ยวเกษตร														
9.	โจงเจียม อ.โจงเจียม	40	10	120	65	13	10	51	-	90	-	-	5,409	450.75
จ.อุบลราชธานี														
ท่องเที่ยวเกษตรบ้าน														
10.	แม่ไร่ อ.โกสุมพิสัย	43	50	32	36	276	147	194	229	-	-	20	1,027	85.58
จ.มหาสารคาม														

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ที่	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	ปริมาณนักท่องเที่ยวแยกตามรายเดือน (พ.ศ. 2548)										รวม	เฉลี่ย		
		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.			พ.ย.	ธ.ค.
กินข้าวทุ่งนงฟ้าใหม่															
11.	อ.เกษตรวิสัย	-	32	26	326	26	21	35	29	208	93	262	122	1,180	98.33
	จ.ร้อยเอ็ด														
12.	ท่องเที่ยวเกษตรภูเรือ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	อ.ภูเรือ จ.เลย														
หมู่บ้านไม้ดอกทับกุง															
13.	อ.หนองแสง	-	-	121	126	103	95	149	77	290	350	590	707	2,608	217.33
	จ.อุดรธานี														
	รวม	3,408	1,933	1,399	2,391	1,415	1,206	1,144	747	1,113	10,581	7,325	5,897	38,631	268.27

จากตารางที่ 4.4 จากการศึกษาข้อมูลปริมาณนักท่องเที่ยวพบว่า ปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนปี พ.ศ. 2548 เฉลี่ยเดือนละ 268.27 คน โดยเดือนตุลาคมเป็นเดือนที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนสูงที่สุด จำนวน 10,581 คน รองลงมาเดือนพฤศจิกายน จำนวน 7,325 คน เดือนธันวาคม จำนวน 5,897 คน และเดือนมกราคม จำนวน 3,408 คน โดยช่วงเดือนที่มีนักท่องเที่ยวน้อยที่สุดคือ เดือนกุมภาพันธ์ จำนวน 747 คน

2.2 กิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่นำมาประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยว (กรมส่งเสริมการเกษตร , 2547 : 7-10)

ตารางที่ 4.5 กิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่นำมาประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยว

ที่	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	กิจกรรม
1.	หมู่บ้านผักปลอดสารพิษ อ.วังน้ำเขียว จ.นครราชสีมา	- การผลิตผักปลอดสารพิษ - การผลิต ไม้ดอก - การผลิตเห็ดหอมครบวงจร - การเที่ยวชมทรัพยากรธรรมชาติ - การพักอยู่กับชาวบ้าน
2.	ชุมชนไหมไทยห่อ่งประคู่อ.ห้วยแถลง จ.นครราชสีมา	- การผลิตและทอผ้าไหม - ไร่นาสวนผสม - การผลิตดอกไม้ประดิษฐ์จากรังไหม
3.	ท่องเที่ยวเกษตรบ้านค่าน้อย อ.เมือง จ.ชัยภูมิ	- การทำสวนไม้ผล - การแปรรูปผลผลิตเกษตร - การเที่ยวชมทรัพยากรธรรมชาติ
4.	หมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านเป่า อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร	- การผลิตและทอผ้าฝ้าย - การผลิตผ้าเช็ดมือ เสื้อ จากผ้าฝ้าย - ไร่นาสวนผสม - การเที่ยวชมทรัพยากรธรรมชาติ - การพักอยู่กับชาวบ้าน

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ที่	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	กิจกรรม
5.	หมู่บ้านสมุนไพรอินแปง อ.กุศบาก จ.สกลนคร	- แปลงปลูกพืชสมุนไพร - การแปรรูปน้ำผลไม้ (หมากเม่า) - การนวดสมุนไพร - การพักผ่อนอยู่กับชาวบ้าน - ไร่นาสวนผสม
6.	ท่องเที่ยวเกษตรภูพาน อ.ภูพาน จ.สกลนคร	- การแปรรูปน้ำผลไม้ - การผลิตไวน์หมากเม่า - การเที่ยวชมทรัพยากรธรรมชาติ - การเลี้ยงไหมเพื่อผลิตเส้นไหม - ไร่นาสวนผสม
7.	ท่องเที่ยวเชิงเกษตรตำบลศรีฐาน อ.ป่าค้อ จ.ยโสธร	- การผลิตหมอนจิด - การทอผ้าฝ้าย้อมสีธรรมชาติ - การผลิตแชมพูสมุนไพร - แหล่งผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ - โรงสีชุมชน - โฮมสเตย์บ้านดิน
8.	หมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตรน้ำเย็น อ.น้ำเย็น จ.อุบลราชธานี	- การทำสวนไม้ผลผสมผสาน - การผลิตข้าวเหนียว - ไร่นาสวนผสม - การเที่ยวชมทรัพยากรธรรมชาติ
9.	ท่องเที่ยวเกษตร โขงเจียม อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี	- การทำสวนไม้ผลริมฝั่งโขง - การผลิตและทอผ้าฝ้าย้อมสีธรรมชาติ - การจักสานผิวไม้ไผ่ - การทำประมงพื้นบ้าน - การเที่ยวชมทรัพยากรธรรมชาติ

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ที่	ชื่อแหล่งท่องเที่ยว	กิจกรรม
10.	ท่องเที่ยวเกษตรบ้านแห่ใต้ อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม	- การเพาะปลาน้ำจืด - ผักปลอดสารพิษ - ไร่นาสวนผสม - การทอและแปรรูปเสื่อกก
11.	กินข้าวทุ่งนุ่นผ้าไหม อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด	- การผลิตและทอผ้าไหม - การแปรรูปข้าวหอมมะลิ (ข้าวเม่า) - ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้ - การชมโบราณสถาน
12.	ท่องเที่ยวเกษตรภูเรือ อ.ภูเรือ จ.เลย	- การผลิตไม้ดอกไม้ประดับ - การแปรรูปไข่เค็มกระชายดำ - การแปรรูปไวน์กระชายดำ - การเที่ยวชมทรัพยากรธรรมชาติ
13.	หมู่บ้านไม้ดอกทับทิม อ.หนองแสง จ.อุดรธานี	- การผลิตไม้ดอก - การผลิตและทอผ้าไหม - การผลิตสาหร่ายเกลียวทอง - การเที่ยวชมทรัพยากรธรรมชาติ

จากตารางที่ 4.5 จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่นำมาประชาสัมพันธ์ให้แก่นักท่องเที่ยวพบว่า กิจกรรมส่วนใหญ่ที่นำมาจัดสำหรับเชิญชวนนักท่องเที่ยวให้เข้ามาในชุมชนคือการเที่ยวชมทรัพยากรธรรมชาติ รองลงมาการแปรรูปผลผลิตเกษตร การผลิตและทอผ้าไหม/ฝ้าย ไร่นาสวนผสม การผลิตสินค้าหัตถกรรม การทำสวน ไม้ดอก การพักอยู่กับชาวบ้าน การทำสวน ไม้ผล การทำประมง การผลิตผักปลอดสารพิษ การชม โบราณสถาน และการชมวิถีชีวิตชาวบ้าน

ตอนที่ 3 ศักยภาพของชุมชนด้านต่างๆ และความสามารถของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3.1 ความคิดเห็นของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนต่อศักยภาพด้านพื้นที่

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของคณะกรรมการฯ ต่อความคิดเห็นศักยภาพด้านพื้นที่

n = 78

ศักยภาพด้านพื้นที่	ระดับศักยภาพ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	สูงที่สุด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำที่สุด			
การเข้าถึง								
1.สภาพถนนสามารถเดินทางเข้าถึงได้	30 (38.5)	30 (38.5)	18 (23.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.15	0.774	สูง
สะดวกและปลอดภัย								
2.มีความสะดวกต่อการใช้ยานพาหนะ	25 (32.1)	26 (33.3)	25 (32.1)	2 (2.6)	0 (0.0)	3.95	0.866	สูง
3.มีป้ายบอกทางชัดเจน	1 (1.1)	1 (1.1)	40 (51.3)	27 (34.6)	9 (11.5)	3.54	0.768	สูง
4.มีรถโดยสารเข้าถึงหมู่บ้าน	22 (28.2)	6 (7.7)	24 (30.8)	26 (33.3)	0 (0.0)	3.31	1.209	ปานกลาง
รวม						3.74	0.904	สูง
สิ่งอำนวยความสะดวก								
5.อาคารต้อนรับ	17 (21.8)	33 (42.3)	25 (32.1)	2 (2.6)	1 (1.3)	3.80	0.854	สูง
6.สถานที่จอดรถ	14 (17.9)	28 (35.9)	21 (26.9)	14 (17.9)	1 (1.3)	3.51	1.029	สูง
7.ผู้ม/สถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์	17 (21.8)	25 (32.1)	33 (42.3)	3 (3.8)	0 (0.0)	3.72	0.851	สูง

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ศักยภาพด้านพื้นที่	ระดับศักยภาพ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	สูงที่สุด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำที่สุด			
8.ห้องสุขา	15 (19.2)	21 (26.9)	40 (51.3)	2 (2.6)	0 (0.0)	3.63	0.824	สูง
9.ร้านอาหาร	9 (11.5)	16 (20.5)	19 (24.4)	22 (28.2)	12 (15.4)	2.85	1.249	ปานกลาง
รวม						3.50	0.961	สูง
สิ่งดึงดูดใจ								
10.อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง	26 (33.3)	23 (29.5)	21 (26.9)	8 (10.3)	0 (0.0)	3.86	1.003	สูง
11.มีกิจกรรมการเกษตรที่น่าสนใจและต่อเนื่องตลอดปี	22 (28.2)	22 (28.2)	27 (34.6)	7 (9.0)	0 (0.0)	3.76	0.969	สูง
12.วิถีชีวิต/ภูมิปัญญาท้องถิ่น	22 (28.2)	32 (41.0)	15 (19.2)	8 (10.3)	1 (1.3)	3.85	0.994	สูง
13.จุดเด่น/เอกลักษณ์ของชุมชน	22 (28.2)	31 (39.7)	17 (21.8)	7 (9.0)	1 (1.3)	3.85	0.981	สูง
14.ความสวยงามของหมู่บ้านและภูมิทัศน์	24 (30.8)	31 (39.7)	15 (19.2)	7 (9.0)	1 (1.3)	3.90	0.988	สูง
รวม						3.84	0.987	สูง
รวมเฉลี่ย						3.70	0.962	สูง

จากตารางที่ 4.6 จากการศึกษาความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านพื้นที่ของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน พบว่า

ศักยภาพด้านพื้นที่ คณะกรรมการฯ มีความเห็นในภาพรวมว่าชุมชนมีศักยภาพด้านพื้นที่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.70 โดยมีรายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้

1. การเข้าถึงชุมชน คณะกรรมการฯ มีความคิดเห็น โดยภาพรวมว่ามีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.74) โดยมีศักยภาพตามลำดับ ดังนี้ (1) สภาพถนนสามารถเดินทางเข้าถึงชุมชน ได้มีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.15) (2) ความสะดวกต่อการใช้ยานพาหนะมีศักยภาพ ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.95) (3) ป้ายบอกทางชัดเจน มีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.54) และ (4) รถโดยสารเข้าถึงหมู่บ้าน มีศักยภาพในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.31)

2. สิ่งอำนวยความสะดวก คณะกรรมการฯ มีความคิดเห็นโดยภาพรวมว่ามี ศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.50) โดยมีศักยภาพตามลำดับ ดังนี้ (1) อาคารต้อนรับมีศักยภาพใน ระดับสูง(ค่าเฉลี่ย 3.80) (2) ชุม/สถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์มีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.72) (3) ห้องสุขามีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.63) (4) สถานที่จอดรถมีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.51) และ (5) ร้านอาหารบริการมีศักยภาพในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.85)

3. สิ่งดึงดูดใจ คณะกรรมการฯ มีความคิดเห็นโดยภาพรวมว่ามีศักยภาพใน ระดับสูง ค่าเฉลี่ย 3.84 โดยมีศักยภาพตามลำดับ ดังนี้ (1) ความสวยงามของหมู่บ้านและภูมิทัศน์ โดยรอบหมู่บ้านมีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.90) (2) อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมี ศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.86) (3) วิถีชีวิต/ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.85) (4) จุดเด่น/เอกลักษณ์ของชุมชนมีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.85) และ (5) กิจกรรม การเกษตรที่น่าสนใจและต่อเนื่องตลอดปี มีศักยภาพในระดับสูง (คะแนน 3.76)

3.2 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับจังหวัดและ อำเภอต่อศักยภาพของชุมชนด้านพื้นที่

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของเจ้าหน้าที่ฯ ต่อความคิดเห็นศักยภาพด้านพื้นที่

ศักยภาพด้านพื้นที่	ระดับศักยภาพ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	สูงที่สุด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำที่สุด			
n = 23								
การเข้าถึง								
1.สภาพถนนสามารถเดินทางเข้าถึงได้	10	9	4	0	0	4.26	0.752	สูงที่สุด
สะดวกและปลอดภัย	(43.5)	(39.1)	(17.4)	(0.0)	(0.0)			

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

n = 23

ศักยภาพด้านพื้นที่	ระดับศักยภาพ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	สูงที่สุด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำที่สุด			
2.มีความสะดวกต่อการ ใช้ยานพาหนะ	9 (39.1)	9 (39.1)	5 (21.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.17	0.778	สูง
3.มีป้ายบอกทางชัดเจน	6 (26.1)	13 (56.5)	4 (17.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.08	0.668	สูง
4.มีรถโดยสารเข้าถึง หมู่บ้าน	9 (39.1)	6 (26.1)	6 (26.1)	2 (8.7)	0 (0.0)	3.96	1.022	สูง
รวม						4.12	0.805	สูง
<u>สิ่งอำนวยความสะดวก</u>								
5.อาคารต้อนรับ	7 (30.4)	7 (30.4)	6 (26.1)	3 (13.0)	0 (0.0)	3.78	1.043	สูง
6.สถานที่จอดรถ	7 (30.4)	11 (47.8)	2 (8.7)	3 (13.0)	0 (0.0)	3.96	0.976	สูง
7.ผู้ม/สถานที่จำหน่าย ผลิตภัณฑ์	2 (8.7)	16 (69.6)	4 (17.4)	1 (4.3)	0 (0.0)	3.83	0.650	สูง
8.ห้องสุขา	5 (21.7)	11 (47.8)	6 (26.1)	1 (4.3)	0 (0.0)	3.87	0.815	สูง
9.ร้านอาหาร	1 (4.3)	6 (26.1)	7 (30.4)	3 (13.0)	6 (26.1)	2.70	1.259	ปานกลาง
รวม						3.63	0.949	สูง
<u>สิ่งดึงดูดใจ</u>								
10.อยู่ใกล้แหล่ง ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง	7 (30.4)	10 (43.6)	5 (21.7)	1 (4.3)	0 (0.0)	4.00	0.853	สูง
11.มีกิจกรรมการเกษตร ที่น่าสนใจและต่อเนื่อง ตลอดปี	3 (13.0)	11 (47.8)	8 (34.9)	1 (4.3)	0 (0.0)	3.70	0.765	สูง

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ศักยภาพด้านพื้นที่	ระดับศักยภาพ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	สูงที่สุด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำที่สุด			
	12.วิถีชีวิต/ภูมิปัญญาท้องถิ่น	6 (26.1)	11 (47.8)	2 (8.7)	2 (8.7)			
13.จุดเด่น/เอกลักษณ์ของชุมชน	7 (30.5)	9 (39.1)	4 (17.4)	3 (13.0)	0 (0.0)	3.87	1.014	สูง
14.ความสวยงามของหมู่บ้านและภูมิทัศน์	8 (34.8)	8 (34.8)	3 (13.0)	1 (4.4)	3 (13.0)	3.74	1.356	สูง
รวม						3.81	1.040	สูง
รวมเฉลี่ย						3.85	0.931	สูง

จากตารางที่ 4.7 จากการศึกษาความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับจังหวัดและอำเภอ พบว่า

ศักยภาพด้านพื้นที่ เจ้าหน้าที่ฯ มีความคิดเห็นในภาพรวมว่าชุมชนมีศักยภาพด้านพื้นที่ในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.85 โดยมีรายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้

1. การเข้าถึงชุมชน เจ้าหน้าที่ฯ มีความคิดเห็นโดยภาพรวมว่ามีศักยภาพในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 4.12 โดยมีศักยภาพตามลำดับ ดังนี้ (1) สภาพถนนสามารถเดินทางเข้าถึงชุมชนได้ มีศักยภาพในระดับสูงที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.26) (2) ความสะดวกต่อการใช้ยานพาหนะ มีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.17) (3) ป้ายบอกทางชัดเจน มีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.08) และ (4) รถโดยสารเข้าถึงหมู่บ้าน มีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.96)

2. สิ่งอำนวยความสะดวก เจ้าหน้าที่ฯ มีความคิดเห็นโดยภาพรวมว่ามีศักยภาพในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.63 โดยมีศักยภาพตามลำดับ ดังนี้ (1) สถานที่จอดรถ มีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.96) (2) ห้องสุขา มีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.87) (3) ชุม/สถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ มีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.83) (4) อาคารต้อนรับ มีศักยภาพในระดับสูง (คะแนน 3.78) และ (5) ร้านอาหารบริการ มีศักยภาพในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.70)

3. สิ่งดึงดูดใจ เจ้าหน้าที่ฯ มีความคิดเห็น โดยภาพรวมว่ามีศักยภาพในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.81 โดยมีศักยภาพตามลำดับ ดังนี้ (1) อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.00) (2) จุดเด่น/เอกลักษณ์ของชุมชน มีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.87) (3) วิถีชีวิต/ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.74) (4) ความสวยงามของหมู่บ้านและภูมิทัศน์โดยรอบหมู่บ้าน มีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.74) และ (5) กิจกรรมการเกษตรที่น่าสนใจและต่อเนื่องตลอดปี มีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.70)

3.3 ความคิดเห็นของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนต่อศักยภาพด้านบุคลากร

ตารางที่ 4.8 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ ต่อศักยภาพด้านบุคลากร

n = 78

ศักยภาพด้านบุคลากร	ระดับศักยภาพ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	สูงที่สุด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำที่สุด			
ความรู้ความสามารถ								
1.ความรู้ในการทำ การเกษตร	23 (29.5)	36 (46.2)	19 (24.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.05	0.737	สูง
2.การใช้ภาษา ต่างประเทศ	1 (1.3)	3 (3.8)	13 (16.7)	25 (2.09)	36 (46.2)	2.09	2.575	ต่ำ
3.แนะนำ ให้ข้อมูล/ ความรู้เกี่ยวกับสถาน ที่ท่องเที่ยวในชุมชน	14 (17.9)	18 (23.1)	42 (53.8)	3 (3.8)	1 (1.3)	3.53	0.879	สูง
4.นำวัสดุในชุมชนมา ผลิตเป็นสินค้า	24 (30.8)	26 (33.3)	22 (28.2)	6 (7.7)	0 (0.0)	3.87	0.945	สูง
5.ใช้ทรัพยากรในชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	24 (30.8)	32 (41.0)	14 (17.9)	8 (10.3)	0 (0.0)	3.92	0.95	สูง
รวมเฉลี่ย						3.49	1.217	ปานกลาง

ตารางที่ 4.8 จากการศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนต่อศักยภาพของบุคลากร พบว่า

ความรู้ความสามารถ คณะกรรมการฯ มีความคิดเห็นโดยภาพรวมว่ามีศักยภาพในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.49 โดยมีรายละเอียดแต่ละประเด็นตามลำดับ ดังนี้ (1) ความรู้ในการทำการเกษตรมีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.05) (2) ใช้ทรัพยากรในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.92) (3) นำวัสดุในชุมชนมาผลิตเป็นสินค้า มีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.87) (4) แนะนำให้ข้อมูล/ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน มีศักยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.53) และ (5) การใช้ภาษาต่างประเทศ มีศักยภาพในระดับต่ำ (ค่าเฉลี่ย 2.09)

3.4 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับจังหวัดและอำเภอต่อศักยภาพด้านบุคลากร

ตารางที่ 4.9 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ฯ ต่อศักยภาพด้านบุคลากร

n = 23

ศักยภาพด้านบุคลากร	ระดับศักยภาพ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	สูงที่สุด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำที่สุด			
ความรู้ความสามารถ								
1.ความรู้ในการทำการเกษตร	1 (4.3)	22 (95.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.04	0.209	สูง
2.การใช้ภาษาต่างประเทศ	0 (0.0)	0 (0.0)	4 (17.4)	10 (43.5)	9 (39.1)	1.78	0.736	ต่ำที่สุด
3.แนะนำ ให้ข้อมูล/ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน	0 (0.0)	12 (52.2)	11 (47.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.52	0.511	สูง
4.นำวัสดุในชุมชนมาผลิตเป็นสินค้า	2 (8.7)	16 (69.6)	2 (8.7)	3 (13.0)	0 (0.0)	3.74	0.810	สูง

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ศัภยภาพด้านบุคลลากร	ระดับศัภยภาพ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	สูงที่สุด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำที่สุด			
5. ใช้ทรัพยากรในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3 (13.0)	16 (69.6)	1 (4.3)	3 (13.0)	0 (0.0)	3.83	0.834	สูง
รวม						3.38	0.620	ปานกลาง

n = 23

ตารางที่ 4.9 จากการศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับจังหวัดและอำเภอต่อศัภยภาพของบุคลลากร พบว่า

ความรู้ความสามารถ เจ้าหน้าที่ฯ มีความคิดเห็น โดยภาพรวมว่าชุมชนมีศัภยภาพในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.38 โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็นตามลำดับ ดังนี้ (1) ความรู้ในการทำเกษตร มีศัภยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 4.04) (2) ใช้ทรัพยากรในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีศัภยภาพในระดับสูง (คะแนน 3.83) (3) นำวัสดุในชุมชนมาผลิตเป็นสินค้า มีศัภยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.74) (4) แนะนำให้ข้อมูล/ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน มีศัภยภาพในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.52) และ (5) การใช้ภาษาต่างประเทศ มีศัภยภาพในระดับต่ำที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.78)

3.5 ความคิดเห็นของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนต่อความสามารถด้านการบริหารจัดการของชุมชน

ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ ต่อความสามารถด้านการบริหารจัดการของชุมชน

ความสามารถด้านการบริหารจัดการของชุมชน	ระดับความสามารถ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	สูงที่สุด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำที่สุด			
n = 78								
ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว								
1.ขนาดของพื้นที่ต่อการรองรับ	10 (12.8)	29 (37.2)	36 (46.2)	3 (3.8)	0 (0.0)	3.59	0.763	สูง
2.ความเหมาะสมของวันเวลาในการเข้าชม	6 (7.7)	33 (42.3)	29 (37.2)	10 (12.8)	0 (0.0)	3.45	0.816	สูง
3.มีคฤหาสน์/วิทยากรในชุมชน	17 (21.8)	25 (32.1)	28 (35.9)	8 (10.3)	0 (0.0)	3.65	0.937	สูง
4.กิจกรรมการท่องเที่ยว	18 (23.1)	26 (33.3)	25 (32.1)	6 (7.7)	3 (3.8)	3.64	1.044	สูง
รวม						3.58	0.890	สูง
กฎระเบียบ								
5.การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว	7 (9.0)	16 (20.5)	45 (57.7)	5 (6.4)	5 (6.4)	3.19	0.927	ปานกลาง
6.การจัดเก็บค่าใช้จ่ายจากนักท่องเที่ยว	14 (17.9)	11 (14.1)	37 (47.4)	4 (5.1)	12 (15.4)	3.14	1.24	ปานกลาง
7.การทำกิจกรรมของนักท่องเที่ยว	6 (7.7)	15 (19.2)	35 (44.9)	18 (23.1)	4 (5.1)	3.01	0.974	ปานกลาง

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

n = 78

ความสามารถ ด้านการบริหาร จัดการของชุมชน	ระดับความสามารถ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
	สูงที่สุด	สูง	ปาน กลาง	ต่ำ	ต่ำ ที่สุด			
8. ข้อห้ามและข้อจำกัด ในการทำกิจกรรม	5 (6.4)	18 (23.1)	23 (29.5)	27 (34.6)	5 (6.4)	2.88	1.044	ปาน กลาง
รวม						3.06	1.046	ปาน กลาง
การจัดสรรผลประโยชน์								
ในชุมชน								
9. มีการจ้างงานในชุมชน จากกิจกรรมท่องเที่ยว เชิงเกษตร	11 (14.1)	21 (26.9)	22 (28.2)	21 (26.9)	3 (3.8)	3.21	1.109	ปาน กลาง
10. การแบ่งปันผล ประโยชน์ที่ยุติธรรม	15 (19.2)	28 (35.9)	21 (26.9)	11 (14.1)	3 (3.8)	3.53	1.078	สูง
11. เกิดเครือข่ายธุรกิจ ขนาดเล็กในชุมชน	10 (12.8)	20 (25.6)	43 (55.1)	2 (2.6)	3 (3.8)	3.41	0.889	ปาน กลาง
12. นำรายได้มาพัฒนา ชุมชนให้สวยงาม	8 (10.3)	33 (42.3)	27 (34.6)	7 (9.0)	3 (3.8)	3.46	0.935	สูง
รวม						3.40	1.003	ปาน กลาง
การมีส่วนร่วมของ								
ชุมชน								
13. เป็นมัคคุเทศก์ ท้องถิ่น/วิทยากร	18 (23.1)	28 (35.9)	24 (30.8)	5 (6.4)	3 (3.8)	3.68	1.026	สูง

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ความสามารถ ด้านการบริหาร จัดการของชุมชน	ระดับความสามารถ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
	สูงที่สุด	สูง	ปาน กลาง	ต่ำ	ต่ำ ที่สุด			
16.กิจกรรมอยู่ในการ ท่องเที่ยวเชิงเกษตร	17 (21.8)	19 (24.4)	24 (30.8)	10 (12.8)	8 (10.3)	3.35	1.247	ปาน กลาง
รวม						3.37	1.090	ปาน กลาง
รวมเฉลี่ย						3.35	1.007	ปาน กลาง

n = 78

จากตารางที่ 4.10 จากการศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ของชุมชนต่อระดับความสามารถด้านการบริหารจัดการของชุมชน พบว่า

ระดับความสามารถด้านการบริหารจัดการของชุมชน คณะกรรมการฯ มีความคิดเห็น
โดยภาพรวมว่าชุมชนมีระดับความสามารถในการบริหารจัดการในระดับ ปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.35
โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว คณะกรรมการฯ มีความคิดเห็นโดย
ภาพรวมว่ามีความสามารถในระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.58 โดยมีความสามารถตามลำดับ ดังนี้ (1)
มัคคุเทศก์/วิทยากรในชุมชน มีความสามารถในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.65) (2) กิจกรรมการท่องเที่ยวมี
ความสามารถในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.64) (3) ขนาดของพื้นที่ต่อการรองรับ มีความสามารถใน
ระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.59) และ (4) ความเหมาะสมของวันเวลาในการเข้าชม มีความสามารถใน
ระดับสูง (คะแนน 3.45)

2. กฎระเบียบ คณะกรรมการฯ มีความคิดเห็นโดยภาพรวมว่ามีความสามารถใน
ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.06 โดยมีความสามารถตามลำดับ ดังนี้ (1) การจำกัดจำนวน
นักท่องเที่ยวมีความสามารถในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.19) (2) การจัดเก็บค่าใช้จ่ายจาก
นักท่องเที่ยวมีความสามารถในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.14) (3) การทำกิจกรรมของนักท่องเที่ยว
มีความสามารถในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.01) และ (4) ข้อห้ามและข้อจำกัดในการทำกิจกรรมมี
ความสามารถในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.88)

3. การจัดสรรผลประโยชน์ในชุมชน คณะกรรมการฯ มีความคิดเห็นโดยภาพรวมว่ามีความสามารถในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.40 โดยมีความสามารถตามลำดับ ดังนี้ (1) การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ยุติธรรมมีความสามารถในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.53) (2) นำรายได้มาพัฒนาชุมชนให้สวยงามมีความสามารถในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.46) (3) เกิดเครือข่ายธุรกิจขนาดเล็กลงในชุมชนมีความสามารถในระดับปานกลาง (คะแนน 3.41) และ (4) มีการจ้างงานในชุมชนจากกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความสามารถในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.21)

4. การมีส่วนร่วมของชุมชน คณะกรรมการฯ มีความคิดเห็นโดยภาพรวมว่ามีความสามารถในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.37 โดยมีความสามารถตามลำดับ ดังนี้ (1) เป็นมัคคุเทศก์/วิทยากรท้องถิ่นมีความสามารถในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.68) (2) จำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตรมีความสามารถในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.63) (3) กิจกรรมอยู่ในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความสามารถในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.35) และ (4) นักท่องเที่ยวร่วมทำกิจกรรมระยะสั้นๆ มีความสามารถในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.82)

3.6 ความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรต่อความสามารถด้านการบริหารจัดการของชุมชน

ตารางที่ 4.11 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ฯ ต่อความสามารถด้านการบริหารจัดการของชุมชน

ความสามารถด้านการบริหารจัดการของชุมชน	ระดับความสามารถ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความหมาย
	สูงที่สุด	สูง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำที่สุด			
n = 23								
ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว								
1.ขนาดของพื้นที่ต่อการรองรับ	1 (4.3)	15 (65.2)	4 (17.4)	1 (4.3)	2 (8.7)	3.52	0.994	สูง
2.ความเหมาะสมของวันเวลาในการเข้าชม	0 (0.0)	17 (73.9)	4 (17.4)	0 (0.0)	2 (8.7)	3.57	0.896	สูง
3.มัคคุเทศก์/วิทยากรในชุมชน	1 (4.3)	9 (39.1)	11 (47.8)	2 (8.7)	0 (0.0)	3.39	0.722	ปานกลาง

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ความสามารถ ด้านการบริหาร จัดการของชุมชน	ระดับความสามารถ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
	สูงที่สุด	สูง	ปาน กลาง	ต่ำ	ต่ำ ที่สุด			
4.กิจกรรมการท่องเที่ยว	0 (0.0)	13 (56.5)	7 (30.4)	3 (13.0)	0 (0.0)	3.43	0.728	สูง
รวม						3.48	0.835	สูง
<u>กฎระเบียบ</u>								
5.การจำกัดจำนวน นักท่องเที่ยว	1 (4.3)	5 (21.7)	14 (60.9)	1 (4.3)	2 (8.7)	3.09	0.900	ปาน กลาง
6.การจัดเก็บค่าใช้จ่าย จากนักท่องเที่ยว	0 (0.0)	8 (34.8)	10 (43.5)	1 (4.3)	4 (17.4)	2.96	1.065	ปาน กลาง
7.การทำกิจกรรมของ นักท่องเที่ยว	0 (0.0)	8 (34.8)	10 (43.5)	3 (13.0)	2 (8.7)	3.04	0.928	ปาน กลาง
8.ข้อห้ามและข้อจำกัด ในการทำกิจกรรม	0 (0.0)	5 (21.7)	11 (47.8)	5 (21.7)	2 (8.7)	2.83	0.887	ปาน กลาง
รวม						2.98	0.945	ปาน กลาง
<u>การจัดสรรผลประโยชน์ ในชุมชน</u>								
9.มีการจ้างงานในชุมชน จากกิจกรรมท่องเที่ยว	0 (0.0)	6 (26.1)	9 (39.1)	6 (26.1)	2 (8.7)	2.83	0.937	ปาน กลาง
<u>เชิงเกษตร</u>								
10.การแบ่งปัน ผลประโยชน์ที่ยุติธรรม	0 (0.0)	1 (4.3)	4 (17.4)	9 (39.1)	9 (39.1)	2.87	0.869	ปาน กลาง
11.เกิดเครือข่ายธุรกิจ ขนาดเล็กในชุมชน	2 (8.7)	5 (21.7)	11 (47.8)	3 (13.0)	2 (8.7)	3.09	1.041	ปาน กลาง

n = 23

ตารางที่ 4.11 (ต่อ)

ความสามารถ ด้านการบริหาร จัดการของชุมชน	ระดับความสามารถ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
	สูงที่สุด	สูง	ปาน กลาง	ต่ำ	ต่ำ ที่สุด			
12.นำรายได้มาพัฒนา ชุมชนให้สวยงาม	1 (4.3)	6 (26.1)	7 (30.4)	6 (26.1)	3 (13.0)	2.83	1.114	ปาน กลาง
รวม						2.91	0.990	ปาน กลาง
รวมเฉลี่ย						3.19	0.923	ปาน กลาง

จากตารางที่ 4.11 จากการศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยว
เชิงเกษตรระดับจังหวัดและอำเภอต่อความสามารถด้านการบริหารจัดการของชุมชน พบว่า
ความสามารถด้านการบริหารจัดการของชุมชน เจ้าหน้าที่ฯ มีความคิดเห็นโดย
ภาพรวมว่าชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.19 โดยมี
รายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ฯ มีความคิดเห็นโดย
ภาพรวมว่ามีความสามารถในการระดับสูง มีค่าเฉลี่ย 3.48 โดยมีความสามารถในการแต่ละประเด็น
ตามลำดับ ดังนี้ (1) ความเหมาะสมของวันเวลาในการเข้าชมมีความสามารถในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย
3.57) (2) ขนาดของพื้นที่ต่อการรองรับมีความสามารถในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.52) (3) กิจกรรมการ
ท่องเที่ยวมีความสามารถในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.43) และ (4) มัคคุเทศก์/วิทยากรในชุมชนมี
ความสามารถในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.39)

2. กฎระเบียบ เจ้าหน้าที่ฯ มีความคิดเห็นในภาพรวมว่าชุมชนมีความสามารถใน
ระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.98 โดยมีความสามารถในการแต่ละประเด็นตามลำดับ ดังนี้ (1) การจำกัด
จำนวนนักท่องเที่ยวมีความสามารถในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.09) (2) การทำกิจกรรมของ
นักท่องเที่ยวมีความสามารถในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.04) (3) การจัดเก็บค่าใช้จ่ายจาก
นักท่องเที่ยวมีความสามารถในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.96) และ (4) ข้อห้ามและข้อจำกัดในการ
ทำกิจกรรมมีความสามารถในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.83)

3. การจัดสรรผลประโยชน์ในชุมชน เจ้าหน้าที่ฯ มีความคิดเห็น โดยภาพรวมว่า ชุมชนมีความสามารถในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.91 โดยมีความสามารถในแต่ละประเด็นตามลำดับ ดังนี้ (1) เกิดเครือข่ายธุรกิจขนาดเล็กลงในชุมชนมีความสามารถในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.09) (2) การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ยุติธรรมมีความสามารถในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.87) (3) นำรายได้มาพัฒนาชุมชนให้สวยงามมีความสามารถในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.83) และ (4) มีการจ้างงานในชุมชนจากกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความสามารถในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.83)

4. การมีส่วนร่วมของชุมชน เจ้าหน้าที่ฯ มีความคิดเห็น โดยภาพรวมว่าชุมชนมีความสามารถในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.41 โดยมีความสามารถในแต่ละประเด็นตามลำดับ ดังนี้ (1) จำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตรมีความสามารถในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.87) (2) เป็นภาคี/วิทยากรท้องถิ่นมีความสามารถในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.48) (3) กิจกรรมอยู่ในการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความสามารถในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.39) และ (4) นักท่องเที่ยวร่วมทำกิจกรรมระยะสั้นๆ มีความสามารถในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.91)

3.7 เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและเจ้าหน้าที่ต่อความสามารถด้านพื้นที่ ด้านบุคลากร และความสามารถในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ตารางที่ 4.12 เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ฯ ต่อศักยภาพด้านพื้นที่

ศักยภาพด้านพื้นที่	ระดับความคิดเห็น	
	คณะกรรมการฯ	เจ้าหน้าที่
การเข้าถึง		
1.สภาพถนนสามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวกและปลอดภัย	สูง	สูงที่สุด
2.มีความสะดวกต่อการใช้ยานพาหนะ	สูง	สูง
3.มีป้ายบอกทางชัดเจน	สูง	สูง
4.มีรถโดยสารเข้าถึงหมู่บ้าน	ปานกลาง	สูง
รวม	สูง	สูง
สิ่งอำนวยความสะดวก		
5.อาคารต้อนรับ	สูง	สูง
6.สถานที่จอดรถ	สูง	สูง

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ศักยภาพด้านพื้นที่	ระดับความคิดเห็น	
	คณะกรรมการฯ	เจ้าหน้าที่
7. ชุม/สถานที่ จำหน่ายผลิตภัณฑ์	สูง	สูง
8. ห้องสุขา	สูง	สูง
9. ร้านอาหาร	ปานกลาง	ปานกลาง
รวม	สูง	สูง
สิ่งดึงดูดใจ		
10. อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง	สูง	สูง
11. มีกิจกรรมการเกษตรที่น่าสนใจและต่อเนื่องตลอดปี	สูง	สูง
12. วิถีชีวิต/ภูมิปัญญาท้องถิ่น	สูง	สูง
13. จุดเด่น/เอกลักษณ์ของชุมชน	สูง	สูง
14. ความสวยงามของหมู่บ้านและภูมิทัศน์	สูง	สูง
รวม	สูง	สูง
รวมเฉลี่ย	สูง	สูง

จากตารางที่ 4.12 จากการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ฯ ต่อศักยภาพด้านพื้นที่ พบว่า

ด้านการเข้าถึง คณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ฯ โดยภาพรวมมีความเห็นว่ามีศักยภาพในระดับสูง ยกเว้นประเด็นสภาพถนนสามารถเดินทางเข้าถึง ได้สะดวกและปลอดภัย เจ้าหน้าที่ให้ความเห็นในระดับสูงที่สุด ขณะที่ประเด็นมีรถโดยสารเข้าถึงหมู่บ้าน คณะกรรมการฯ ให้ความเห็นในระดับปานกลาง

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก คณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ฯ โดยภาพรวมมีความเห็นตรงกันว่ามีศักยภาพในระดับสูง ยกเว้นประเด็นร้านอาหารที่มีความเห็นตรงกันว่าอยู่ในระดับปานกลาง

ด้านสิ่งดึงดูดใจ คณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ฯ โดยภาพรวมมีความเห็นตรงกันว่ามีศักยภาพในระดับสูงในทุกประเด็น

ตารางที่ 4.13 เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ฯ ต่อศักยภาพ
ด้านบุคลากร

ศักยภาพด้านบุคลากร	ระดับความคิดเห็น	
	คณะกรรมการฯ	เจ้าหน้าที่
ความรู้ความสามารถ		
1. ความรู้ในการทำการเกษตร	สูง	สูง
2. การใช้ภาษาต่างประเทศ	ต่ำ	ต่ำที่สุด
3. แนะนำ ให้ข้อมูล/ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว ในชุมชน	สูง	สูง
4. นำวัสดุในชุมชนมาผลิตเป็นสินค้า	สูง	สูง
5. ใช้ทรัพยากรในชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	สูง	สูง
รวม	ปานกลาง	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.13 จากการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการฯ และ
เจ้าหน้าที่ฯ ต่อศักยภาพด้านบุคลากร พบว่า

ความรู้ความสามารถ คณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ฯ มีความเห็นโดยภาพรวมว่ามี
ศักยภาพในระดับปานกลาง โดยมีประเด็นการใช้ภาษาต่างประเทศที่คณะกรรมการฯ ให้ความเห็น
ในระดับต่ำ ขณะที่เจ้าหน้าที่ฯ ให้ความเห็นในระดับต่ำที่สุด

ตารางที่ 4.14 เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ฯ ต่อความสามารถ
ในการบริหารจัดการของชุมชน

ความสามารถด้านการบริหารจัดการของชุมชน	ระดับความคิดเห็น	
	คณะกรรมการฯ	เจ้าหน้าที่
ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว		
1. ขนาดของพื้นที่ต่อการรองรับ	สูง	สูง
2. ความเหมาะสมของเวลาในการเข้าชม	สูง	สูง
3. มีคฤหาสน์/วิทยากร ในชุมชน	สูง	ปานกลาง
4. กิจกรรมการท่องเที่ยว	สูง	สูง
รวม	สูง	สูง

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ความสามารถด้านการบริหารจัดการของชุมชน	ระดับความคิดเห็น	
	คณะกรรมการฯ	เจ้าหน้าที่
กฎระเบียบ		
5. การจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว	ปานกลาง	ปานกลาง
6. การจัดเก็บค่าใช้จ่ายจากนักท่องเที่ยว	ปานกลาง	ปานกลาง
7. การทำกิจกรรมของนักท่องเที่ยว	ปานกลาง	ปานกลาง
8. ข้อห้ามและข้อจำกัดในการทำกิจกรรม	ปานกลาง	ปานกลาง
รวม	ปานกลาง	ปานกลาง
การจัดสรรผลประโยชน์		
9. มีการจ้างงานในชุมชนจากกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ปานกลาง	ปานกลาง
10. การแบ่งปันผลประโยชน์ที่ยุติธรรม	สูง	ปานกลาง
11. เกิดเครือข่ายธุรกิจขนาดเล็กในชุมชน	ปานกลาง	ปานกลาง
12. นำรายได้มาพัฒนาชุมชนให้สวยงาม	สูง	ปานกลาง
รวม	ปานกลาง	ปานกลาง
การมีส่วนร่วมของชุมชน		
13. เป็นภาคีเครือข่ายท้องถิ่น/วิทยากร	สูง	สูง
14. จำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตร	สูง	สูง
15. ร่วมออกแบบกิจกรรมระยะสั้นๆให้นักท่องเที่ยวร่วมทำ	ปานกลาง	ปานกลาง
16. กิจกรรมอยู่ในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ปานกลาง	ปานกลาง
รวม	ปานกลาง	ปานกลาง
รวมเฉลี่ย	ปานกลาง	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.14 จากการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ฯ ต่อความสามารถในการบริหารจัดการของชุมชน พบว่า

ความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว คณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ฯ ให้ความเห็นโดยภาพรวมมีความสามารถในระดับสูง ยกเว้นประเด็นมัคคุเทศก์/วิทยากรในชุมชนที่เจ้าหน้าที่ฯ ให้ความเห็นมีความสามารถในระดับปานกลาง

กฎระเบียบ คณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ฯ มีความเห็นตรงกัน โดยภาพรวมมีความสามารถในการจัดการกฎระเบียบในระดับปานกลางในทุกประเด็น

การจัดสรรผลประโยชน์ คณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ฯ มีความเห็นตรงกันโดยภาพรวมว่ามีความสามารถในการจัดสรรผลประโยชน์ในระดับปานกลาง ยกเว้นประเด็นการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ยุติธรรม และการเกิดเครือข่ายธุรกิจขนาดเล็กในชุมชน คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่ามีความสามารถในระดับสูง

การมีส่วนร่วมของชุมชน คณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ฯ มีความเห็นตรงกันโดยภาพรวมว่ามีการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับปานกลาง ยกเว้นประเด็นเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น/วิทยากร และประเด็นจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตร ทั้งคณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ฯ มีความเห็นว่ามีส่วนร่วมในระดับสูง

ส่วนที่ 4 ความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ

4.1 ความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

ตารางที่ 4.15 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ ต่อความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ

ความต้องการสนับสนุน จากภาครัฐ	ระดับความต้องการ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
n = 78								
ด้านความรู้								
1.การบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	19 (24.4)	31 (39.7)	20 (25.6)	8 (10.3)	0 (0.0)	3.78	0.935	มาก
2.การทำเกษตร	18 (23.1)	17 (21.8)	34 (43.6)	9 (11.5)	0 (0.0)	3.56	0.975	มาก
3.การแปรรูปผลผลิตทาง การเกษตร	15 (19.2)	20 (25.6)	33 (42.3)	10 (12.8)	0 (0.0)	3.51	0.950	มาก
4.การจัดการทรัพยากร ทางการเกษตร	26 (33.3)	31 (39.7)	18 (23.1)	3 (3.8)	0 (0.0)	4.03	0.852	มาก

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

n = 78

ความต้องการสนับสนุน จากภาครัฐ	ระดับความต้องการ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
5.การตัดแปลงวัสดุใน ท้องถิ่นมาเป็นสินค้าที่ ระลึก	21 (26.9)	23 (29.5)	18 (23.1)	16 (20.5)	0 (0.0)	3.63	1.094	มาก
6.การเป็นมัคคุเทศก์/ วิทยากรและการเป็นเจ้าของ บ้านที่ดี	20 (25.6)	37 (47.4)	19 (24.4)	2 (2.6)	0 (0.0)	3.96	0.780	มาก
รวม						3.75	0.931	มาก
<u>ด้านงบประมาณ</u>								
7.ปรับปรุงโครงสร้าง พื้นฐาน(อาคารต้อนรับ ห้องสุขา เป็นต้น)	20 (25.6)	16 (20.5)	28 (35.9)	14 (17.9)	0 (0.0)	3.54	1.065	มาก
8.ปรับปรุงกิจกรรม การเกษตร	21 (26.9)	24 (30.8)	16 (20.5)	17 (21.8)	0 (0.0)	3.63	1.106	มาก
9.ทำกิจกรรม โฮมสเตย์	23 (29.5)	37 (47.4)	9 (11.5)	5 (6.4)	4 (5.1)	3.90	1.064	มาก
10.ประชาสัมพันธ์	17 (21.8)	40 (51.3)	8 (10.3)	11 (14.1)	2 (2.6)	3.76	1.034	มาก
รวม						3.71	1.067	มาก
รวมเฉลี่ย						3.73	0.999	มาก

จากตารางที่ 4.15 จากการศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ของชุมชนต่อความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ พบว่า

ความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ คณะกรรมการฯ มีความคิดเห็นโดยภาพรวม
ว่ามีความต้องการฯ ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.73 โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. ความต้องการด้านความรู้ คณะกรรมการฯ มีความคิดเห็น โดยภาพรวมต่อความต้องการด้านความรู้ในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.75 โดยมีความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐด้านความรู้ในแต่ละประเด็นตามลำดับ ดังนี้ (1) การจัดการทรัพยากรทางการเกษตร มีความต้องการฯ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.03) (2) การเป็นมัคคุเทศก์/วิทยากรและการเป็นเจ้าบ้านที่ดีมีความต้องการฯ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.96) (3) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความต้องการฯ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.78) (4) การคัดแปลงวัสดุในท้องถิ่นมาเป็นสินค้าที่ระลึกมีความต้องการฯ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.63) (5) การทำการเกษตรมีความต้องการฯ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.56) และ (6) การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรมีความต้องการฯ ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.51)

2. ความต้องการด้านงบประมาณ คณะกรรมการฯ มีความคิดเห็นต่อความต้องการด้านงบประมาณในระดับมากมีค่าเฉลี่ย 3.71 โดยมีความต้องการงบประมาณในแต่ละประเด็นตามลำดับ ดังนี้ (1) ทำกิจกรรมโฮมสเตย์มีความต้องการงบประมาณในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.90) (2) ประชาสัมพันธ์ มีความต้องการงบประมาณในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.76) (3) ปรับปรุงกิจกรรมการเกษตรมีความต้องการงบประมาณในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.63) และ (4) ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานมีความต้องการงบประมาณในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.54)

4.2 ความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับจังหวัดและอำเภอ

ตารางที่ 4.16 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ฯ ต่อความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ

ความต้องการสนับสนุน จากภาครัฐ	ระดับความต้องการ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
	n = 23							
ด้านความรู้								
1.การบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	10 (43.5)	9 (39.1)	4 (17.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.26	0.752	มาก ที่สุด
2.การทำการเกษตร	5 (21.7)	7 (30.4)	11 (47.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.74	0.810	มาก ที่สุด

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

n = 23

ความต้องการสนับสนุน จากภาครัฐ	ระดับความต้องการ (จำนวน/ร้อยละ)					\bar{X}	S.D.	ความ หมาย
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
3.การแปรรูปผลผลิต ทางการเกษตร	4 (17.4)	12 (52.2)	5 (21.7)	2 (8.7)	0 (0.0)	3.78	0.850	มาก ที่สุด
4.การจัดการทรัพยากร ทางการเกษตร	9 (39.1)	8 (34.8)	5 (21.7)	1 (4.3)	0 (0.0)	4.09	0.900	มาก ที่สุด
5.การคัดแปลงวัสดุใน ท้องถิ่นมาเป็นสินค้าที่ระลึก	10 (43.5)	8 (34.8)	4 (17.4)	1 (4.3)	0 (0.0)	4.17	0.887	มาก ที่สุด
6.การเป็นมัคคุเทศก์/ วิทยากรและการเป็นเจ้าของ บ้านที่ดี	12 (52.2)	7 (30.4)	4 (17.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.35	0.775	มาก ที่สุด
รวม						4.07	0.829	มาก ที่สุด
ด้านงบประมาณ								
7.ปรับปรุงโครงสร้าง พื้นฐาน(อาคารต้อนรับ ห้องสุขา เป็นต้น)	7 (30.4)	7 (30.4)	8 (34.8)	1 (4.3)	0 (0.0)	3.87	0.920	มาก ที่สุด
8.ปรับปรุงกิจกรรม การเกษตร	6 (26.1)	11 (47.8)	5 (21.7)	1 (4.3)	0 (0.0)	3.96	0.825	มาก ที่สุด
9.ทำกิจกรรมโฮมสเตย์	9 (39.1)	12 (52.2)	1 (4.3)	1 (4.3)	0 (0.0)	4.26	0.752	มาก ที่สุด
10.ประชาสัมพันธ์						4.57	0.507	มาก ที่สุด
รวม						4.17	0.751	มาก ที่สุด
รวมเฉลี่ย						4.12	0.790	มาก ที่สุด

จากตารางที่ 4.16 จากการศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยว
เชิงเกษตรระดับจังหวัดและอำเภอต่อความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐของชุมชน พบว่า
ความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ เจ้าหน้าที่ฯ มีความคิดเห็นโดยภาพรวมต่อ
ความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.12 โดยมีรายละเอียดใน
แต่ละประเด็น ดังนี้

1. ความต้องการด้านความรู้ เจ้าหน้าที่ฯ มีความคิดเห็นโดยภาพรวมต่อความ
ต้องการด้านความรู้ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ย 4.07 โดยมีความต้องการฯ ในแต่ละประเด็น
ตามลำดับ ดังนี้ (1) การเป็นมัคคุเทศก์/วิทยากรและการเป็นเจ้าของบ้านที่ดีมีความต้องการฯ ในระดับ
มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.35) (2) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีความต้องการฯ ในระดับ
มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.26) (3) การคัดแปลงวัสดุในท้องถิ่นมาเป็นสินค้าที่ระลึกมีความต้องการฯ ใน
ระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.17) (4) การจัดการทรัพยากรทางการเกษตรมีความต้องการฯ ในระดับ
มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.09) (5) การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรมีความต้องการฯ ในระดับมากที่สุด
(ค่าเฉลี่ย 3.78) และ (6) การทำการเกษตรมีความต้องการฯ ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.74)

2. ความต้องการด้านงบประมาณ เจ้าหน้าที่ฯ มีความคิดเห็นโดยภาพรวมต่อความ
ต้องการด้านงบประมาณในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.17 โดยมีความต้องการด้านงบประมาณใน
แต่ละประเด็นตามลำดับ ดังนี้ (1) ประชาสัมพันธ์มีความต้องการฯ ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.57)
(2) ทำกิจกรรมโฮมสเตย์มีความต้องการฯ ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.26) (3) ปรับปรุงกิจกรรม
การเกษตรมีความต้องการฯ ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.96) และ (4) ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน
มีความต้องการฯ ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 3.87)

4.3 เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ต่อความต้องการ การสนับสนุนจากภาครัฐ

ตารางที่ 4.17 เปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ ต่อความต้องการ
การสนับสนุนจากภาครัฐ

ความต้องการสนับสนุนจากภาครัฐ	ระดับความคิดเห็น	
	คณะกรรมการฯ	เจ้าหน้าที่
ด้านความรู้		
1. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	มาก	มากที่สุด
2. การทำการเกษตร	มาก	มากที่สุด
3. การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร	มาก	มากที่สุด
4. การจัดการทรัพยากรทางการเกษตร	มาก	มากที่สุด
5. การคัดแปลงวัสดุในท้องถิ่นมาเป็นสินค้าที่ระลึก	มาก	มากที่สุด
6. การเป็นมัคคุเทศก์/วิทยากรและการเป็นเจ้าบ้านที่ดี	มาก	มากที่สุด
รวม	มาก	มากที่สุด
ด้านงบประมาณ		
7. ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน (อาคารต้อนรับ ห้องสุขา เป็นต้น)	มาก	มากที่สุด
8. ปรับปรุงกิจกรรมการเกษตร	มาก	มากที่สุด
9. ทำกิจกรรมโฮมสเตย์	มาก	มากที่สุด
10. ประชาสัมพันธ์	มาก	มากที่สุด
รวม	มาก	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	มาก	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.17 จากการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ต่อความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ พบว่า

ด้านความรู้ คณะกรรมการฯ ให้ความเห็นโดยภาพรวมว่ามีความต้องการการสนับสนุนด้านความรู้จากภาครัฐในระดับมากในทุกประเด็น ขณะที่เจ้าหน้าที่ฯ ให้ความเห็นโดย

ภาพรวมว่ามีความต้องการการสนับสนุนด้านความรู้จากภาครัฐในระดับมากที่สุดในทุกประเด็น เช่นกัน

ด้านงบประมาณ ความรู้ คณะกรรมการฯ ให้ความเห็นโดยภาพรวมว่ามีความต้องการการสนับสนุนด้านความรู้จากภาครัฐในระดับมากในทุกประเด็น ขณะที่เจ้าหน้าที่ฯ ให้ความเห็นโดยภาพรวมว่ามีความต้องการการสนับสนุนด้านความรู้จากภาครัฐในระดับมากที่สุดในทุกประเด็นเช่นกัน

ส่วนที่ 5 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ

5.1 ปัญหา และอุปสรรคในความคิดเห็นของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

ตารางที่ 4.18 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนต่อปัญหา และอุปสรรค

n = 78

ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
1. ด้านพื้นที่		
1. สถานที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ	7	9.0
2. ห้องสุขายังไม่เพียงพอ	7	9.0
3. ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์กับแคบ	3	3.7
4. สภาพถนนไม่ดีโดยเฉพาะในฤดูฝน	2	2.6
5. ขาดการพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่องทำให้บริเวณชุมชนไม่สวยงาม	2	2.6
2. ด้านบุคลากร		
1. ชุมชนขาดความรู้ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว	7	9.0
2. ชุมชนให้ความร่วมมือน้อย	6	7.7

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

n = 78

ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
3. ผู้นำไม่อุทิศเวลาให้กับ การพัฒนาชุมชน	4	5.1
4. ชุมชนไม่มีความพร้อมในการ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	4	5.1
3. ด้านการบริหารจัดการ		
1. การจัดสรรผลประโยชน์ ยังไม่ชัดเจน	9	11.5
2. กฎระเบียบไม่สอดคล้อง กับวิธีปฏิบัติของชุมชน	7	9.0
3. ขาดรายได้ที่ต่อเนื่อง	6	7.7
4. จากความต้องการการ สนับสนุนจากภาครัฐ		
1. การสนับสนุนจากภาครัฐ ยังไม่มีอย่างต่อเนื่อง	9	11.5
2. งบประมาณไม่เพียงพอ	7	9.0

จากตาราง 4.18 จากการศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนต่อปัญหาและอุปสรรค พบว่า

ปัญหาด้านพื้นที่ คณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าไม่มีปัญหาและอุปสรรค ร้อยละ 73.1 โดยมีปัญหาและอุปสรรคเพียง ร้อยละ 26.9 โดยเรียงตามลำดับ ดังนี้ (1) สถานที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ ร้อยละ 9.0 รองลงมา(2) ห้องสุขายังไม่เพียงพอ ร้อยละ 9.0 (3) ศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์คัปปแคบ ร้อยละ 3.7 (4) สภาพถนนไม่ดี โดยเฉพาะในฤดูฝน ร้อยละ 2.6 (5) ขาดการพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่องทำให้บริเวณชุมชนไม่สวยงาม ร้อยละ 2.6

ปัญหาด้านบุคลากร คณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าไม่มีปัญหาและอุปสรรค ร้อยละ 73.1 โดยมีปัญหาและอุปสรรคเพียง ร้อยละ 26.9 โดยเรียงตามลำดับ ดังนี้ (1) ชุมชนขาดความรู้ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ร้อยละ 9.0 รองลงมา (2) ชุมชนให้ความร่วมมือน้อย ร้อยละ 7.7

(3) ผู้นำไม่อุทิศเวลาให้กับการพัฒนาชุมชน ร้อยละ 5.1 และ (4) ชุมชนไม่มีความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ร้อยละ 5.1

ปัญหาด้านการบริหารจัดการ คณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่ามีปัญหาและอุปสรรค ร้อยละ 71.8 โดยมีปัญหาและอุปสรรคเพียงร้อยละ 28.2 โดยเรียงตามลำดับ ดังนี้ (1) การจัดสรรผลประโยชน์ยังไม่ชัดเจน ร้อยละ 11.5 รองลงมา (2) กฎระเบียบไม่สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติของชุมชน ร้อยละ 9.0 และ (3) ขาดรายได้ที่ต่อเนื่อง ร้อยละ 7.7

ปัญหาจากความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ คณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่ามีปัญหาและอุปสรรค ร้อยละ 79.5 โดยมีปัญหาและอุปสรรคเพียงร้อยละ 20.5 โดยเรียงตามลำดับ ดังนี้ (1) การสนับสนุนจากภาครัฐยังไม่มีความต่อเนื่อง ร้อยละ 11.5 และ (2) งบประมาณไม่เพียงพอ ร้อยละ 9.0

5.2 ปัญหา และอุปสรรค ในความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับจังหวัดและอำเภอ

ตารางที่ 4.19 จำนวนและร้อยละความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับจังหวัดและอำเภอ ต่อปัญหา และอุปสรรค

n = 23

ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
1. ด้านพื้นที่		
1. ยังไม่มีความสวยงามของภูมิทัศน์และพื้นที่	3	13.1
2. ขาดความสะดวกในการเดินทาง	2	8.7
โดยเฉพาะฤดูฝน		
3. ห้องสุขาไม่เพียงพอ	2	8.7
4. สถานที่จอดรถไม่เพียงพอ	2	8.7
5. ร้านอาหารไม่มีให้บริการอย่างเพียงพอ	2	8.7
6. สภาพถนนคับแคบ	1	4.3

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

n = 23		
ปัญหาและอุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
7. พื้นที่อยู่ในความดูแลของ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ชุมชนไม่สามารถ ปรับปรุง/ตกแต่งได้ด้วยตนเอง	1	4.3
2. ด้านบุคลากร		
1. ชุมชนไม่สามารถใช้ภาษาต่างประเทศได้	10	43.5
2. ชุมชนขาดความรู้ด้านการบริหาร จัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	3	13.0
3. ชุมชนขาดความรู้ด้านการท่องเที่ยว เชิงเกษตร	3	13.0
3. ด้านการบริหารจัดการ		
1. การจัดสรรผลประโยชน์ยังไม่ชัดเจน	6	26.0
2. ชุมชนยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ที่ ได้รับ	5	21.9
3. ขาดความต่อเนื่องในการประสานงาน	3	13.0
4. จากความต้องการการสนับสนุนจาก ภาครัฐ		
1. ขาดความต่อเนื่องในการสนับสนุน งบประมาณด้านการพัฒนาบุคลากร	7	30.4
2. ขาดการประชาสัมพันธ์	5	21.8
3. ขาดความต่อเนื่องในการสนับสนุน งบประมาณด้านการปรับปรุง โครงสร้างพื้นฐาน	2	8.7

จากตาราง 4.19 จากการศึกษาความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยว
เชิงเกษตรระดับจังหวัดและอำเภอต่อปัญหาและอุปสรรค พบว่า

ปัญหาด้านพื้นที่ เจ้าหน้าที่ฯ ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่ามีปัญหาและอุปสรรคร้อยละ 56.5 โดยมีปัญหาและอุปสรรครเรียงตามลำดับ ดังนี้ (1) ยังไม่มีความสวยงามของภูมิทัศน์และพื้นที่ ร้อยละ 13.0 รองลงมา (2) ขาดความสะดวกในการเดินทางโดยเฉพาะในฤดูฝนร้อยละ 8.7 (3) ห้อง สุขาไม่เพียงพอร้อยละ 8.7 (4) สถานที่จอดรถไม่เพียงพอร้อยละ 8.7 (5) ร้านอาหารไม่มีให้บริการ อย่างเพียงพอร้อยละ 8.7 (6) สภาพถนนคับแคบ ร้อยละ 4.0 และ (7) เป็นพื้นที่ที่อยู่ในความดูแลของ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมชุมชนไม่สามารถปรับปรุงได้ด้วยตนเอง ร้อยละ 4.0

ปัญหาด้านบุคลากร เจ้าหน้าที่ฯ ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่ามีปัญหาและอุปสรรคร้อยละ 69.6 โดยมีปัญหาและอุปสรรครเรียงตามลำดับ ดังนี้ (1) ชุมชนไม่สามารถใช้ภาษา ต่างประเทศได้ ร้อยละ 43.5 รองลงมา (2) ชุมชนขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เจริญเกษตร ร้อยละ 13.0 และ (3) ชุมชนขาดความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ร้อยละ 13.0

ปัญหาด้านการบริหารจัดการ เจ้าหน้าที่ฯ ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่ามีปัญหาและ อุปสรรคร้อยละ 60.9 โดยมีปัญหาและอุปสรรครเรียงตามลำดับ ดังนี้ (1) การจัดสรรผลประโยชน์ ยังไม่ชัดเจน ร้อยละ 26 รองลงมา (2) ชุมชนยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ ร้อยละ 21.9 และ (3) ขาดความต่อเนื่องในการประสานงาน ร้อยละ 13.0

ปัญหาจากความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ เจ้าหน้าที่ฯ ส่วนใหญ่ให้ความคิด เห็นว่ามีปัญหาและอุปสรรคร้อยละ 60.9 โดยมีปัญหาและอุปสรรครเรียงตามลำดับ ดังนี้ (1) ขาดความ ต่อเนื่องในการสนับสนุนงบประมาณด้านการพัฒนาบุคลากร ร้อยละ 30.4 รองลงมา (2) ขาดการ ประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 21.8 และ (3) ขาดความต่อเนื่องในการสนับสนุนงบประมาณด้านการ ปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ร้อยละ 8.7

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน

1) ด้านพื้นที่

(1) รัฐบาลควรสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุง โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ห้องสุขา ลานจอดรถ เป็นต้น ให้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว

(2) สนับสนุนด้านความรู้ในการจัดบริเวณบ้านเรือนให้สวยงาม

2) ด้านบุคลากร

(1) จัดฝึกอบรมให้ชุมชนด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

(2) สร้างจิตสำนึกในการเสี่ยสละของผู้นำและชุมชน

3) ด้านการบริหารจัดการ

(1) ปรับปรุงกฎระเบียบให้เป็นที่พอใจทั้งชุมชนและนักท่องเที่ยว

(2) ควรมีการปรับปรุงกิจกรรมให้เป็นที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว

4) ด้านความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ

(1) รัฐบาล ควรจัดสรรงบประมาณให้ต่อเนื่อง

(2) รัฐบาลควรจัดทำการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้

ต่อเนื่อง

5.3.2 ข้อเสนอแนะของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับ

จังหวัดและอำเภอ

1) ด้านพื้นที่

(1) ชุมชนควรจัดภูมิทัศน์ ปรับปรุงและตกแต่งให้สวยงามอยู่เสมอ

(2) ชุมชนเสนอแผนปรับปรุงสภาพถนนและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถเดินทางเข้าไปยังพื้นที่ได้สะดวกยิ่งขึ้น

(3) จัดหา/ปรับปรุงห้องสุขาเพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่าง

เพียงพอ

2) ด้านบุคลากร

- พัฒนาศักยภาพในชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยให้ความรู้ทั้งด้านภาษาต่างประเทศ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3) ด้านการบริหารจัดการ

(1) ทำความเข้าใจกับชุมชนในบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ รวมทั้งการจัดสรรผลประโยชน์ที่ยุติธรรมตามข้อตกลงที่กำหนด

(2) ชุมชนและเจ้าหน้าที่ต้องมีการประสานงานกันทั้งช่วงที่มีนักท่องเที่ยวและไม่มีนักท่องเที่ยว

4) ด้านความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ

(1) ชุมชนจัดทำแผนเสนอความต้องการขอรับการสนับสนุนงบประมาณในด้านต่างๆ รวมทั้งจัดทำแผนการดำเนินงานให้ชัดเจนและต่อเนื่อง

(2) ชุมชนควรจัดทำแผนการดำเนินกิจกรรม และประสานงานกับหน่วยงานเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ในแต่ละช่วงเวลา

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญ 3 ส่วน คือ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ มีรายละเอียด ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจและสังคมของเจ้าหน้าที่และชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2) เพื่อศึกษาถึงศักยภาพด้านพื้นที่และบุคลากร ของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (3) เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (4) เพื่อศึกษาความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (5) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของชุมชนในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรในการวิจัย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรของสำนักงานเกษตรจังหวัด และอำเภอ และคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตามโครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้งนี้ทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้นคอนตามการแบ่งกลุ่มตามยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด (5 กลุ่ม) แล้วจับฉลากตัวแทนของกลุ่มจังหวัด กลุ่มละ 2 จังหวัด โดยเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับจังหวัด 10 จังหวัด และระดับอำเภอ 13 อำเภอ รวม 23 ราย และคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนจำนวนแหล่งละ 6 คน (ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นประธานฯ เลขานุการ ประชาสัมพันธ์ และกรรมการ 3 คน) รวม 78 ราย

1.2.2 เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บและรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิดและแบบปลายเปิด แบ่งเป็น 5 ตอน คือ (1) ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเจ้าหน้าที่และคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน (2) ข้อมูลปัจจัยชุมชนที่เกี่ยวข้อง (3) ข้อมูลศักยภาพของชุมชนในด้านต่างๆ และความสามารถในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร (4) ข้อมูลความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ (5) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

1.2.3 การทดสอบเครื่องมือการวิจัย

นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ไปทำการทดสอบกับเจ้าหน้าที่ระดับจังหวัดและอำเภอ รวมทั้งคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 แห่ง รวมทั้งสิ้น 24 ราย และนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบในส่วนของความคิดเห็น ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.947 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

1.2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้ดำเนินการในช่วง มีนาคม-พฤษภาคม 2549 โดยผู้วิจัยได้จัดส่งแบบสอบถามให้กับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับจังหวัดและอำเภอ และขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ในการประสานงานกับคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน ให้ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์

1.2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ แล้วทำการวิเคราะห์โดยแยกเป็นหมวดหมู่ จัดเป็นตารางตามลักษณะของคำถามเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยใช้สถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการแจกแจงความถี่

1.2.6 เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์การวัดระดับคะแนนทำการแบ่งระดับศักยภาพและความต้องการเป็น 5 ระดับ 1= ต่ำที่สุด/น้อยที่สุด 2= ต่ำ/น้อย 3= ปานกลาง 4= สูง/มาก 5= สูงที่สุด/มากที่สุด

1.3 ผลการวิจัย

สรุปในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1.3.1 ด้านสภาพพื้นฐานทางสังคม เศรษฐกิจของคณะกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน และเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับจังหวัดและอำเภอ

1) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นคณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่เป็นชาย มีอายุเฉลี่ย 45.2 ปี สถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลัก ส่วนใหญ่มีตำแหน่งทางสังคมเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร มีรายได้จากอาชีพหลักเฉลี่ย 9,483.3 บาท/เดือน และมีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเฉลี่ย 1,073.7 บาท/เดือน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3.5 คน มีระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชนเฉลี่ย 37.3 ปี กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดได้รับข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจากสื่อวิทยุ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยหน่วยงานที่เข้าอบรมคือ กรมส่งเสริมการเกษตร โดยหลักสูตรที่คณะกรรมการฯ ส่วนใหญ่ได้รับการอบรม เป็นหลักสูตรการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2) กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเจ้าหน้าที่ฯ มีอายุเฉลี่ย 42.1 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีระยะเวลาการปฏิบัติงานในพื้นที่เฉลี่ย 15.2 ปี ส่วนใหญ่ได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้เข้าร่วมฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยหน่วยงานที่เข้าอบรมส่วนใหญ่คือ กรมส่งเสริมการเกษตร

1.3.2 ข้อมูลปัจจัยชุมชน

1) ปริมาณนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน เฉลี่ย 268.26 คน/เดือน โดยเดือนตุลาคมเป็นเดือนที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนสูงสุดจำนวน 10,581 คน รองลงมาเดือนพฤศจิกายน จำนวน 7,325 คน เดือนธันวาคม 5,897 คน และเดือนมกราคม จำนวน 3,408 คน โดยเดือนที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนน้อยที่สุดเดือนกุมภาพันธ์ จำนวน 747 คน

2) กิจกรรมที่ชุมชนนำมาประชาสัมพันธ์ให้แก่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการเที่ยวชมทรัพยากรธรรมชาติ รองลงมาเป็นการแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร การผลิตและทอผ้าไหม/ผ้าย ไร่สวนผสม การผลิตสินค้าหัตถกรรม การทำสวน ไม้ดอก การพักอยู่กับชาวบ้าน การทำสวน ไม้ผล การทำประมง การผลิตผักปลอดสารพิษ การชมโบราณสถาน และการชมวิถีชีวิตชาวบ้าน

1.3.3 ข้อมูลศักยภาพของชุมชนในด้านต่าง ๆ และความสามารถในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1) ศักยภาพด้านพื้นที่ คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าชุมชนมีศักยภาพด้านพื้นที่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าประเด็นเกี่ยวกับการเข้าถึงชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวก และสิ่งดึงดูดใจมีศักยภาพในระดับสูงเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามพบว่าในประเด็นเกี่ยวกับมรดกโดยสารเข้าถึงหมู่บ้าน และร้านอาหาร มีศักยภาพในระดับปานกลาง ขณะที่เจ้าหน้าที่ฯ มีความเห็นว่าชุมชนมีศักยภาพด้านพื้นที่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าประเด็น

เกี่ยวกับการเข้าถึงชุมชน สิ่งอำนวยความสะดวก และสิ่งดึงดูดใจมีศักยภาพในระดับสูงเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามพบว่าในประเด็นสภาพถนนสามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวกและปลอดภัย มีศักยภาพในระดับสูงที่สุด แต่ประเด็นที่เกี่ยวกับร้านอาหารมีศักยภาพในระดับปานกลาง

2) ศักยภาพด้านบุคลากร คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าชุมชนมีศักยภาพด้านบุคลากรในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าประเด็นเกี่ยวกับความรู้ในการทำการเกษตร การแนะนำให้ออม/ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน การนำวัสดุในชุมชนมาผลิตเป็นสินค้า และการใช้ทรัพยากรในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตามพบว่า ประเด็นการใช้ภาษาต่างประเทศ อยู่ในระดับต่ำ ขณะที่เจ้าหน้าที่ฯ มีความเห็นว่าชุมชนมีศักยภาพด้านบุคลากรในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่าประเด็นเกี่ยวกับความรู้ในการทำการเกษตร การแนะนำให้ออม/ความรู้เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน การนำวัสดุในชุมชนมาผลิตเป็นสินค้า และการใช้ทรัพยากรในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตามพบว่าประเด็นการใช้ภาษาต่างประเทศอยู่ในระดับต่ำที่สุด

3) ความสามารถในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชน คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าชุมชนมีความสามารถในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละประเด็นพบว่าด้านกฎระเบียบ การจัดสรรผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมของชุมชน มีความสามารถในระดับปานกลาง ขณะที่ด้านความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวมีความสามารถในระดับสูง อย่างไรก็ตามพบว่าประเด็นการแบ่งปันผลประโยชน์ การนำรายได้มาพัฒนาชุมชนให้สวยงาม การเป็นมัคคุเทศก์/วิทยากรท้องถิ่นมีความสามารถในระดับสูง ขณะที่เจ้าหน้าที่ฯ มีความเห็นว่าชุมชนมีความสามารถด้านการบริหารจัดการในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละประเด็นพบว่าด้านกฎระเบียบ การจัดสรรผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมของชุมชน มีความสามารถในระดับปานกลาง ขณะที่ประเด็นความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวมีความสามารถในระดับสูง อย่างไรก็ตามพบว่าประเด็นการเป็นมัคคุเทศก์/วิทยากรท้องถิ่น และการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตรมีความสามารถในระดับสูง

4) ความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าชุมชนมีความต้องการฯ ในระดับมากทั้งด้านความรู้ และด้านงบประมาณ ขณะที่เจ้าหน้าที่ฯ มีความเห็นว่าชุมชนมีความต้องการฯ ในระดับมากที่สุดทั้งด้านความรู้ และด้านงบประมาณ

1.3.4 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง

1) ด้านพื้นที่

- (1) สถานที่จอดรถสำหรับนักท่องเที่ยวยังไม่เพียงพอ
- (2) ห้องสุขายังไม่เพียงพอ

- (3) สภาพถนนไม่ดี โดยเฉพาะในฤดูฝน
- (4) ร้านอาหาร ไม่มีให้บริการอย่างเพียงพอ
- (5) บริเวณชุมชนขาดความสวยงามของภูมิทัศน์ เพราะไม่มีการพัฒนา

อย่างต่อเนื่อง

2) ด้านบุคลากร

- (1) ชุมชนขาดความรู้ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- (2) ชุมชนขาดทักษะในการใช้ภาษาต่างประเทศ
- (3) ผู้นำและชุมชนให้ความร่วมมือน้อย และไม่อุทิศเวลาให้กับการพัฒนา

ชุมชน

- (4) ชุมชนไม่มีความพร้อมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3) ด้านการบริหารจัดการ

- (1) การจัดสรรผลประโยชน์ยังไม่ชัดเจน
- (2) ชุมชนไม่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ได้รับ
- (3) ขาดความต่อเนื่องทั้งจากการประสานงานและรายได้
- (4) กฎระเบียบไม่สอดคล้องกับวิถีปฏิบัติของชุมชน

4) ความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ

- (1) ขาดความต่อเนื่องในการสนับสนุนงบประมาณ
- (2) งบประมาณไม่เพียงพอ
- (3) ขาดการประชาสัมพันธ์

โดยกลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ในด้านพื้นที่ รัฐบาลควรจะสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ห้องสุขา ลานจอดรถ เป็นต้น เพื่อให้เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว และสนับสนุนความรู้ในการจัดการบริเวณชุมชนให้สวยงาม โดยชุมชนควรที่จะมีแผนงานที่จะดำเนินการปรับปรุงในสิ่งต่างๆ

ในด้านบุคลากร ควรจะมีการพัฒนาบุคลากรด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกต่อผู้นำและชุมชนในการเสียสละเพื่อพัฒนาชุมชน

ในด้านการบริหารจัดการ ควรมีการปรับปรุงกฎระเบียบให้เป็นที่พอใจทั้งชุมชนและนักท่องเที่ยว การจัดสรรผลประโยชน์ และการประสานงานระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน

ในด้านความต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐ ควรมีการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับแผนงานที่ชุมชนได้วางไว้ และควรร่วมมือเพื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

2. อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้มีข้อสังเกตที่เกี่ยวกับงานวิจัยนี้หลายประการ โดยนำหลักการและแนวคิดต่างๆ ที่ได้ศึกษาค้นคว้ามาเพื่อยืนยันสนับสนุนให้การวิจัยนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยอภิปรายถึงงานวิจัยนี้ ดังต่อไปนี้

2.1 ศักยภาพด้านพื้นที่ จากการศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ฯ พบว่า ทั้งคณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ฯ ให้ความคิดเห็นตรงกันว่าศักยภาพด้านพื้นที่อยู่ในระดับที่สูง โดยมีประเด็นที่เจ้าหน้าที่ให้ความคิดเห็นในระดับสูงที่สุดคือประเด็นสภาพถนนสามารถเดินทางเข้าถึงได้สะดวกและปลอดภัย ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับนักท่องเที่ยวในการเดินทางให้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว โดยมีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงในประเด็นสิ่งอำนวยความสะดวกประเด็นย่อยร้านอาหารสำหรับนักท่องเที่ยวซึ่งในชุมชนส่วนใหญ่ยังมีร้านอาหารไว้บริการสำหรับคนในชุมชนเท่านั้น เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนทำให้ไม่เพียงพอสำหรับนักท่องเที่ยว แต่ปัญหาเช่นนี้เกิดขึ้นเฉพาะช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวไม่ได้เกิดขึ้นเป็นประจำ จึงเป็นเหตุผลที่ชุมชนไม่เพิ่มจำนวนร้านอาหาร แต่แนวทางแก้ไขประเด็นนี้ชุมชนสามารถดำเนินการได้ โดยการให้นักท่องเที่ยวติดต่อเข้ามาล่วงหน้า ยืนยันการเข้าเที่ยวชมที่แน่นอน เพื่อที่ชุมชนจะได้มีการเตรียมพร้อมและให้บริการได้อย่างเพียงพอ

2.2 ศักยภาพด้านบุคลากร จากการศึกษาพบว่า ทั้งคณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ฯ มีความคิดเห็นที่ตรงกันคือการใช้ภาษาต่างประเทศในความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ฯ อยู่ในระดับต่ำและต่ำที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่จบการศึกษาภาคบังคับ จึงมีทักษะการใช้ภาษาต่างประเทศน้อย ดังนั้นจึงควรที่จะมีการพัฒนาบุคลากรในด้านภาษาต่างประเทศโดยหน่วยงานต่างๆ ควรให้การสนับสนุน เช่น สถานศึกษาในท้องถิ่น หน่วยงานด้านการท่องเที่ยว เป็นต้น โดยพัฒนาทักษะภาษาต่างประเทศทั้งระดับพื้นฐานและระดับสูงตามปริมาณของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เข้ามาเที่ยวในชุมชน และมีการดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2.3 ความสามารถในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร จากการศึกษาความคิดเห็น พบว่า ทั้งคณะกรรมการฯ และเจ้าหน้าที่ฯ มีความเห็นว่าชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในระดับปานกลาง โดยเฉพาะในด้านกฎระเบียบ การจัดสรรผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งทั้ง 3 ประเด็นนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งชุมชนจะต้องมีการปรับปรุงในทุกประเด็น โดยต้องเริ่มจากชุมชน เจ้าหน้าที่ และนักท่องเที่ยว ซึ่งจะมีข้อเสนอแนะที่แตกต่างกันออกไป แล้วนำมาปรับปรุงให้สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ วิถีชีวิต ประเพณี และความต้องการของนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังสามารถทำให้ชุมชนเข้มแข็ง วางแผนพัฒนาพื้นที่ของตนเองทั้งในระยะสั้นและระยะยาว อันจะนำไปสู่การพัฒนาการเกษตรและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

3.1.1 ข้อเสนอแนะต่อชุมชน

- 1) ชุมชนควรจัดตกแต่งบริเวณบ้านเรือน และปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณชุมชนให้เป็นระเบียบและสวยงาม
- 2) ชุมชนควรร่วมมือพัฒนาพื้นที่อย่างต่อเนื่อง
- 3) นำเสนอแผนการปรับปรุง โครงสร้างพื้นฐานของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และการใช้ภาษาต่างประเทศ
- 4) ให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 5) อุทิศเวลาและเสียสละให้กับการพัฒนาชุมชน
- 6) จัดสรรผลประโยชน์อย่างยุติธรรม
- 7) ทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ตนเองได้รับจากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 8) พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนเพื่อหาความรู้ประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพิ่มเติม

3.1.2 ข้อเสนอแนะต่อกรมส่งเสริมการเกษตร

- 1) สนับสนุนงบประมาณทั้งการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาบุคลากรและการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ

2) ร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่เพื่อจัดทำแผนพัฒนาและกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

3.1.3 ข้อเสนอแนะต่อการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

- 1) ควรสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างต่อเนื่อง
- 2) สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในด้านการใช้ภาษาต่างประเทศ
- 3) ร่วมจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่กับหน่วยงานต่างๆ ให้มีศักยภาพในการต้อนรับนักท่องเที่ยวมากขึ้น

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

3.2.1 ควรให้มีการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในภาคอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบแล้วเสนอเป็นแนวทางการพัฒนาในเชิงนโยบายภาพรวม

3.2.2 ควรให้มีการศึกษาถึงความคาดหวัง ความต้องการ และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแหล่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการบริการให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวให้มากที่สุด

3.2.3 ควรให้มีการศึกษาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแหล่งในเชิงลึกให้ได้ข้อมูลของแต่ละแหล่งอย่างชัดเจน เพื่อนำไปสู่การวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งต่อไป